

Àmbit Administració de justícia

Beques a la investigació 2014

Justícia oberta: transparència i proximitat de la justícia dins l'actual context d'*Open* *Government*

Novembre 2014

Autor

Carlos E. Jiménez Gómez

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en la recerca són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 No adaptada de Creative Commons](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/deed.ca) el text complet de la qual es troba disponible a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/deed.ca>

Així doncs, es permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública del material, sempre que se citi l'autoria del material i el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Departament de Justícia) i no se'n faci un ús comercial ni es transformi per generar obra derivada.

“Amb la finalitat de fomentar una bona governança i de garantir la participació de la societat civil, les institucions, òrgans i organismes de la Unió actuaran amb el major respecte possible al principi d'obertura”

Tractat de Funcionament de la Unió Europea. Art. 15

“Els ciutadans podran exercir l'acció popular i participar en l'Administració de justícia mitjançant la institució del Jurat, en la forma i en els processos penals que la llei determini, i en els tribunals consuetudinaris i tradicionals”

Constitució Espanyola de 1978. Art. 125

A la Mila, pel seu suport; sense ella, jo no seria ara aquí. A la Carla, a la Hawa i a en Marcos, per la tendresa de les seves abraçades; em donen les forces per continuar endavant.

Agraïments

Vull agrair molt especialment la col·laboració de les persones i institucions que figuren en l'Annex III d'aquesta recerca.

Citació recomanada:

JIMÉNEZ-GÓMEZ, CARLOS E. (2014). *Justícia Oberta: transparència i proximitat de la justícia dins l'actual context d'Open Government*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya.

Índex

Índex de Continguts

Índex.....	4
1. Introducció	6
2. Objectius.....	9
3. Marc teòric i conceptual	10
3.1. Open Government: transparència, participació, i col·laboració.....	11
3.2. Filosofia i principis de l'Open Government a la Justícia: Open Justice	15
3.2.1. <i>Participació i justícia</i>	19
3.2.2. <i>Col·laboració i justícia</i>	21
3.2.3. <i>Transparència i justícia</i>	25
4. Disseny de la recerca.....	28
4.1. Metodologia	29
4.2. Exploració i anàlisi de xarxes socials	30
4.2.1. <i>Plantejament de l'anàlisi semàntic de xarxes socials (SNA)</i>	31
4.2.2. <i>Fonamentació per a l'operacionalització de l'anàlisi SNA</i>	33
4.2.2.1. <i>Mesura de centralitat d'Intermediació</i>	34
4.2.2.2. <i>Mesura de centralitat de Vector Propi</i>	34
4.2.2.3. <i>Càlcul de Modularitat per a la definició de comunitats</i>	35
4.3. Anàlisi de continguts, documentació i iniciatives	37
4.4. Entrevistes a experts	38
4.5. Enquesta	39
5. Resultats de la recerca	41
5.1. Anàlisis parcials	41
5.1.1. <i>Resultats de la enquesta</i>	41
5.1.2. <i>Resultats de l'anàlisi de xarxes socials</i>	52
5.1.3. <i>Anàlisi de 105 iniciatives i selecció de 3 casos</i>	59
5.1.3.1. <i>Reinventing Justice 2022. Massachusetts. EUA</i>	64
5.1.3.2. <i>Open Justice – Making Sense of Justice. Regne Unit</i>	67
5.1.3.3. <i>Programa de Facilitadores Judiciales. OEA</i>	69
5.2. Criteris i elements clau per a una Justícia Oberta	70
6. Conclusions	72
• <i>Obertura com a motor d'accés i modernització de la justícia</i>	72
• <i>Gestió del canvi i Principis del Dret</i>	73
• <i>Innovació i col·laboració a la justícia: també Triple Hèlix</i>	75
• <i>Transparència i accountability: dades obertes, i més</i>	78
• <i>Accés, participació i proximitat de la justícia</i>	79
• <i>Reforma educativa i capacitat, per a regeneració del model</i>	81
7. Recomanacions	83
8. Referències bibliogràfiques	83
9. Acrònims i sigles	92
10. Annexos.....	94
10.1. Annex I. Persones entrevistades.....	94
10.2. Annex II. Iniciatives analitzades	94
10.3. Annex III. Agraïments.....	95
11. Resum i descriptors principals de la recerca	96
11.1. Català	96
11.2. Anglès.....	97
11.3. Castellà.....	97
12. Breu resum indicatiu	98

Índex de Taules

Tabla 1.- Relació de les 23 indicadors a aplicar per a cada iniciativa analitzada.....	38
Tabla 2.- Open Justice: principals usuaris de referència a Twitter.....	56
Tabla 3.- Semàntica: Pes comparatiu de tres paraules dins tres categories diferents.	59
Tabla 4.- Llista de variables corresponents a les iniciatives seleccionades.....	63
Tabla 5.- Justícia Oberta. Criteris.....	71
Tabla 6.- Persones entrevistades i institucions	94
Tabla 7.- Relació de les iniciatives analitzades	94

Índex de Gràfics

Figura 1.- Etapes de l'algoritme de detecció de comunitats. Font: Blondel <i>et al</i> , 2008	37
Figura 2.- Mapa de països d'enquestats (verd).....	41
Figura 3.- Número d'enquestats per país al qual corresponen	42
Figura 4.- Grups professionals dels enquestats	42
Figura 5.- Modernització de justícia. Claus. Posicions #1 i #2.....	43
Figura 6.- Modernització de justícia. Claus. Graf de xarxa	44
Figura 7.- Òptim funcionament de la justícia. Claus. Graf de xarxa.....	45
Figura 8.- Principis del govern obert (a) General b) Justícia). Claus. Graf de xarxa	45
Figura 9.- Qualitat de la justícia. Valoració global.	46
Figura 10.- Eficiència en l'adopció TIC.....	47
Figura 11.- Adaptació de la legislació a la realitat social del S. XXI.....	47
Figura 12.- Identitat entre conceptes: modernització i obertura de la justícia	47
Figura 13.- Grau d'importància de les TIC per a l'obertura de la justícia	48
Figura 14.- Grau de relació entre proximitat de la justícia i obertura	48
Figura 15.- Grau d'aplicació dels principis del govern obert, a la justícia.....	49
Figura 16.- Barreres per a l'obertura de la justícia. Graf de xarxa	50
Figura 17.- Justícia: facilitadors de a) col·laboració i b) transparència. Graf de xarxa	51
Figura 18.- Elements afavoridors de participació a justícia. Graf de xarxa	51
Figura 19.- Obertura i òrgans de govern de grups professionals.....	52
Figura 20.- Distribució dels documents al Ciberespai, en funció del seu origen	53
Figura 21.- Evolució de la conversa. Notícies	54
Figura 22.- Evolució de la conversa. Twitter	54
Figura 23.- Núvol d'etiquetes de continguts generats sobre <i>Justicia Abierta</i>	54
Figura 24.- Grups aïllats a la Xarxa, en relació amb Open Justice	55
Figura 25.- Graf d'anàlisi de la Xarxa en relació amb Open Justice	56
Figura 26.- Núvol d'etiquetes de continguts recollits a l'anàlisi social media	57
Figura 27.- Relació semàntica dins la categoria <i>Open Justice</i>	58
Figura 28.- Relació semàntica dins la categoria <i>Collaborative Justice</i>	59
Figura 29.- Relació semàntica dins la categoria <i>Participatory Justice</i>	59
Figura 30.- Iniciativa San Francisco Decoded. Font: opengovfoundation.org	62
Figura 31.- UK: Tribunal Suprem. Identificació al graf amb SNA i usuari Twitter	67

1. Introducció

Arran la Llei Orgànica del Poder Judicial espanyola, s'obre a Espanya en 1985 un procés de reformes de l'Administració de Justícia que a partir de la legislatura de l'any 2000, entra específicament a l'agenda política, amb l'objectiu fonamental de modernitzar i millorar el servei públic de l'Administració de Justícia i incrementar els seus nivells de qualitat, eficàcia i eficiència.

Un dels últims capítols de la reforma apareix amb la Llei 18/2011, de 5 de juliol, Reguladora de l'Ús de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació a l'Administració de Justícia, que reconeix l'ús de les TIC com a eina fonamental de la justícia dins la Societat de la Informació, clau per a la modernització de l'Administració de Justícia. Pel que fa aquesta llei (Jiménez C. E., 2013) assenyalava la necessitat de un canvi estructural a l'Administració de Justícia per tal d'aconseguir realment eficiència processal i proximitat de la justícia al ciutadà, i parla de enfrontar la perspectiva de l'Administració de Justícia des d'un veritable concepte de *Justícia Oberta*.

Aquesta expressió apareix repetides vegades en documents clau relacionats amb l'Administració de Justícia en la darrera dècada, però lluny del especial concepte d'obertura que -relacionat especialment amb el govern, i el poder executiu- ha adquirit els darrers anys una importància destacada. Ens referim al concepte *d'Open Government* o *Govern Obert*, dins el qual actualment els principis de transparència, col·laboració i participació són eixos centrals, eixos que comencen a ser claus per a les tendències de l'Estat democràtic i de dret més actual, que ens situa davant la possibilitat de projectar els principis de l'Open Government i el concepte d'obertura dins l'àmbit dels tres poders de l'Estat, i pensar, doncs, no solament en el concepte Govern Obert sinó en el trànsit a un model d'*Estat Obert*, molt en consonància amb el que (Oszlak, 2013) considera.

Així, específicament pel que fa l'àmbit de la Justícia a Catalunya, dins el *Pla de Govern de la Generalitat de Catalunya* de juny de 2013, trobem diferents elements relacionats amb els conceptes previs, en general, quan es parla de

“Impulsar l’administració electrònica (...) oberta, transparent i participativa”¹, “Agilitar els instruments de l’Administració de justícia vinculats a la prestació d’un servei públic eficient i proper a la ciutadania”² o “Impulsar mesures relacionades amb el bon govern, la transparència administrativa i l’accés a la informació”³ i, en particular, alineat amb l’anterior, el Pla Departamental 2013-2016 del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, que incorpora com a segon objectiu estratègic “Assolir una Administració de Justícia com a veritable servei públic per a la ciutadania” i, dins aquest, “Assolir una justícia propera a la ciutadania amb un ús normalitzat del català”⁴. Aquest mateix pla, incorpora como sisè objectiu estratègic “Potenciar la formació, la investigació i la innovació en els àmbits del Departament de Justícia”.

En aquest sentit, les *Línies Estratègiques per a la Modernització de l’Administració de Justícia* assenyalen que el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya persegueix *“aconseguir una justícia més oberta, capaç de donar servei a la ciutadania amb major agilitat, qualitat i eficàcia”; “avançar cap a una justícia més propera al ciutadà garant de la tutela judicial efectiva”; “Els ciutadans tenen dret a un servei públic de la justícia àgil, transparent(..)”⁵ o quan diu “Que el ciutadà pugui sentir la justícia més propera”⁶. Aquest mateix document, quan parla del “Procés de Transformació” esmenta específicament elements com “La innovació en relació a les persones, que es tradueix en proximitat ciutadana, accessibilitat i serveis personalitzats; la innovació en els processos (...) facilitant la transparència i suport a la presa de decisions” o “La proximitat amb els ciutadans, amb els usuaris i amb les entitats que hi estan relacionades”.*

Així mateix, a Espanya, ja des de fa temps es parla d’un concepte d’obertura de la justícia. Així, el Ple del Congrés dels Diputats va aprovar en 2002 una Proposició no de llei sobre la Carta de drets dels ciutadans davant la justícia

¹ Eix 5, objectiu 2

² Eix 5, objectiu 4

³ Eix 5, objectiu 7

⁴ Objectiu estratègic 2, punt 4

⁵ Document executiu *Línies Estratègiques per a la Modernització de l’Administració de Justícia*. Punt 5.3.1.

⁶ Document executiu *Línies Estratègiques per a la Modernització de l’Administració de Justícia*. Punt 5.3.2.

(Espanya, 2002) que, dins el seu preàmbul, assenyalava que “*la societat espanyola demanava amb urgència una justícia més oberta*” i incorporava la seva primera part sota el títol “Una justícia moderna i oberta als ciutadans”. Però no sembla que els avenços hagin anat amb determinació en aquesta direcció. Ha passat més d’una dècada des d’aquest consens, i lluny de ser oberta i eficient, continua amb els mateixos problemes i -tal i com (Rappaport, 2009) diu- “*justice delayed is justice denied*”. Cada vegada mes, el retard a la justícia suposa denegació de justícia. Potser, podríem trobar altres vies i eines que puguin contribuir a millorar quantitativament i qualitativament, el model de justícia que actualment tenim, especialment amb les corrents mes actuals de polítiques públiques.

Per aquests motius exposats i per tal d’assolir els objectius plantejats, és necessari un treball científic adreçat a estudiar el procés de modernització de la justícia dins una societat del segle XXI amb especial atenció al concepte d’obertura de la justícia, continuant amb les línies de treball ja incloses dins la recerca “*Impacte de la nova Llei 18/2011 reguladora de l’ús de les tecnologies de la informació i la comunicació a l’Administració de justícia*” (Jiménez C. E., 2013).

A continuació, passem a tractar els objectius i el marc teòric i conceptual d’aquesta recerca per a, seguidament, fer una explicació del disseny de la investigació i la metodologia utilitzada. Passarem després a explicar els resultats obtinguts i les conclusions a les quals arribem i a partir dels quals es podran continuar altres treballs de recerca. Finalitzem amb algunes propostes en línia amb els resultats obtinguts.

2. Objectius

L'objectiu general d'aquesta recerca s'adreça a establir l'encaix de processos amb la filosofia de *l'Open Government* i els seus principis (principalment participació, col·laboració, transparència) dins el nou concepte d'Administració de Justícia en el model de *Civil Law* i els seus processos amb una perspectiva de *Justícia Oberta* a Espanya i, més concretament, a Catalunya.

Específicament, el treball persegueix els següents objectius específics:

- 1) Analitzar qualitativament el panorama capdavanter internacional, vinculat a iniciatives, processos, casos d'èxit i bones pràctiques que impliquin una correspondència directa amb el nostre concepte de Justícia Oberta.
- 2) A partir del punt anterior, seleccionar tres casos per tal d'estudiar-los i extreure criteris comuns que permetin ajudar a establir una tipologia de processos amb característiques associades a elements considerats dins la Justícia Oberta.
- 3) A partir de la tipologia prèvia fer, en la mesura que ho permetin els resultats obtinguts, propostes d'extrapolació aplicable a processos dins el nostre context, amb possibilitats de ser aplicables a l'àmbit de la Justícia a Espanya i, més concretament, a Catalunya.
- 4) Donar continuïtat als estudis empresos en el passat en aquesta àrea i, en particular, a les investigacions promogudes pel CEJFE "*Impacte de les tecnologies de la informació i la comunicació en l'Administració de Justícia: Modernització i eficiència*" (any 2005), "*L'Oficina Judicial a Catalunya. Mitjà real d'una justícia eficaç pel ciutadà del segle XXI*" (any 2008) i "*Impacte de la nova Llei 18/2011 reguladora de l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació a l'Administració de justícia*" (Jiménez C. E., 2013).

Basats en aquests objectius passem a continuació a abordar el disseny de la nostra recerca.

3. Marc teòric i conceptual

Aquesta recerca és una recerca exploratòria. Hem de començar aquí amb una revisió dels conceptes delimitadors existents a la literatura. Hem de començar aquest punt assenyalant, en primer lloc, que no considerem adient pensar en l'aplicació estricta del concepte *Govern Obert* a l'àmbit de la Justícia, ja que, d'una banda, hem de pensar en la separació de poders a l'Estat i el termini formal i estricte de "*govern d'un Estat*" en aquest context, s'associaria a un altre poder distint del judicial. Però, a mes a mes, d'altra banda, tota aquella persona que coneix l'àmbit de l'Administració de Justícia, sap que les particularitats inherents que són pròpies a aquest àmbit, són tan rellevants, que requereixen d'especial cautela si hem de valorar un grau d'obertura i analogia dins l'Administració de justícia. Per tant hem de partir, en primer lloc, parlant-ne en termes d'aplicació de la *filosofia d'obertura* i *principis inspiradors* del concepte de *Govern Obert* a l'àmbit de la Justícia, enlloc de *Govern Obert*.

Des del prisma de l'obertura de la justícia, ens trobem amb la dificultat afegida de que la literatura és especialment reduïda en aquest àmbit, especialment si fem una aproximació des del sistema legal del *Civil Law*. Tot i que n'hi ha analogies i similituds, com ara el fet de que a l'Administració de justícia també és el principi de la transparència el que ha estat més analitzat -tal i com succeeix a l'àmbit general de l'Administració-, no obstant això, és igualment reduït a l'àmbit de la justícia, si ho comparem amb l'anàlisi de la transparència en altres poders de l'Estat.

Atesa la importància en aquest treball de l'element de dret comparat, d'una banda, així com els principis centrals de transparència, participació i col·laboració, d'altra, focalitzem l'anàlisi conceptual en aquesta perspectiva de principis inspiradors especialment, ja que un dels objectius fonamentals és identificar l'analogia i possibles aplicacions pel que fa els principis del govern obert, a l'àmbit de la justícia. És per aquesta raó que considerem obligat, en primer lloc, incorporar aquest element dins el nostre marc conceptual i passar a continuació a parlar-ne a l'àmbit de la justícia.

3.1. Open Government: transparència, participació, i col·laboració

Tot i que el concepte de govern obert existeix documentat des de 1957 (Parks, 1957) és especialment als primers anys del segle XXI quan els elements centrals d'aquest concepte es revitalitzen, especialment arran el memoràndum de transparència i govern obert que al 2009 el president dels EUA Barack Obama, inclou com a clau a la seva política (Obama, 2009). Però és important assenyalar aquí que sense cap mena de dubte, correspon al Regne Unit els principals mèrits de portar a terme els primers impulsos rellevants del concepte, quan a finals dels anys setanta el govern britànic dona especial relleu a iniciatives adreçades a reduir l'opacitat, a través de l'accés als ciutadans a més informació institucional així com a més accés a les activitats del govern (Chapman & Hunt, 1987) (Chapman & Hunt, 2006). En aquest sentit, molt d'acord amb (Ramírez-Alujas, 2011) (Gascó, 2014), el concepte es refina i completa i tot i que aquest concepte s'associa inicialment al que es coneix com *freedom of information* (Chapman & Hunt, 2006) és especialment dins l'actual context de Societat de la Informació i en relació amb l'adopció TIC i els processos de transformació de l'Administració, quan aquest element es torna central. Efectivament, nosaltres entenem aquest element com una evolució dels conceptes d'administració i govern electrònics (Jiménez C. E., 2013) (Gascó, 2014) a on la tecnologia serveix de palanca i eina clau.

Però, tot i que no podem entendre actualment la nostra societat sense tecnologia, hem de dir que els elements centrals del concepte no són tecnològics. Així, podem dir que la rellevància de la tecnologia es clara i necessàriament s'ha de tenir en compte, però tal i com hem assenyalat en diferents ocasions, la tecnologia és solament una eina acceleradora dels processos, transformadora de les organitzacions, i facilitadora per l'acompliment dels objectius dels quals ara parlem.

No hem de perdre de vista, així mateix, que els elements centrals de les organitzacions públiques s'associen als conceptes eficàcia, eficiència, transparència i orientació al ciutadà. S'entenen, doncs, aquests elements

inherents al context del qual parlem. Així, per tant, pel que fa les implicacions del govern obert tal i com (OCDE, 2003) assenyala, es considera garantia de transparència, l'*accountability* i obertura de l'Administració, i amplia les oportunitats per tal que la ciutadania pugui participar als processos de polítiques públiques i construir partenariats entre govern, ciutadania i organitzacions de la societat. Aquesta perspectiva és crucial, i clau per a aquest estudi.

En realitat, aquesta idea aniria més enllà del que s'associa al poder executiu i, en aquest sentit, sembla ser clau per a les tendències de l'Estat democràtic i de dret més actual, que ens ubiquem davant la possibilitat de projectar els principis de l'*Open Government* i el concepte d'obertura dins l'àmbit dels tres poders de l'Estat, la qual cosa ens porta a pensar, doncs, en un concepte de Govern Obert molt més ample, adreçat a un model d'*Estat Obert*, molt en consonància amb el que (Oszlak, 2013) menciona.

Precisament és aquesta perspectiva la que sembla incorporar també (Valenzuela-Mendoza, 2013, p. 140) quan assenyala que el govern obert és el *“conjunto de instituciones democráticas basadas en un pluralismo razonable y la inclusión ciudadana, que se organizan en el marco de un Estado de derecho que reconoce la apertura como un valor político e inherente a un espacio público relacional, que utiliza los instrumentos tecnológicos como medio en la consecución de otros valores, como son la justicia, la comunicación, la eficiencia y la colaboración. Tales instituciones que fomentan esos valores son la transparencia, acceso a la información pública, rendición de cuentas y la participación cívica”*.

No menys important considerem incloure aquí un concepte que -si parlem de col·laboració com a principi- està ocupant cada vegada més una posició central a l'àmbit públic, que és el que (Chesbrough, Vanhaverbeke, Bakici, & López, 2011) anomenen *innovació oberta* dins el sector públic. Molt relacionat amb aquest concepte trobaríem així mateix una perspectiva de col·laboració entre sector públic, privat i ciutadans (Quàdruple Hèlix o PPPP) així com la co-creació de serveis (Almirall, 2014) (Gascó, 2014) (Jiménez C. E., 2014).

Entenem aquest aspecte especialment interessant ja que permet a les Administracions la satisfacció de necessitats de la ciutadania i problemàtiques públiques, amb els recursos especialment limitats dels quals disposa.

Així, doncs, assenyalem especialment el caràcter central dels principis inspiradors d'aquesta filosofia, transparència, participació i col·laboració -que anirien adreçats al màxim nivell possible a totes les institucions de l'Estat, també al Poder Judicial i al servei públic que la justícia dona a la Societat- i juntament amb aquests, principis amb els quals, altres elements podrien formar part de l'entorn conceptual al qual ens trobem.

En aquest sentit, seguint a (Peters & Britez, 2008) entenem un concepte d'obertura que inclou tant la perspectiva d'accés a la informació, especialment dins de les institucions (com a oposició a allò "secret") com també la perspectiva identificada dintre de les institucions amb un funcionament caracteritzat per la gestió cooperativa o col·laborativa, associat amb les característiques dels procediments democràtics i que inclou reunions obertes, debat obert, elecció de càrrecs i presa de decisions a través de la votació.

Seguint a (Gascó, 2014) i els conceptes que recull, considerem la participació com a un aspecte que afavoreix el dret de la ciutadania a prendre part activa en els processos públics i anima l'administració a beneficiar-se del coneixement i l'experiència dels ciutadans. La participació està relacionada amb la implicació en actuacions de consulta i presa de decisions. Aquesta autora ens ofereix una perspectiva diferenciadora clara entre participació i col·laboració, identificant aquesta com a un model de treball que es porta a terme de forma co-responsable i coordinada entre un conjunt d'actors (públics i privats, col·lectius i individus) per assolir una finalitat o la resolució d'un problema. La col·laboració està relacionada també amb la interoperabilitat (Klischewski, 2012) (Jiménez C. E., 2013) (Gascó, Ysa, Longo, & Fernández, 2013) la co-producció i la innovació social i, per tant, amb el disseny, provisió i avaluació de serveis públics que generen valor públic.

La interoperabilitat també apareix a l'àmbit de la justícia com a element que presenta reptes en contrapartida a nous mètodes que s'estan consolidant per resoldre controvèrsies en col·laboració amb les instàncies judicials, dins el concepte de justícia relacional i mètodes electrònics de resolució (Vilalta, 2010).

Finalment n'hi ha acord en que la transparència significa obertura a l'escrutini públic, i és un concepte generalment focalitzat en aspectes com el dret a la informació, l'activa disseminació d'informació, l'accés a document o la usabilitat de les pàgines web. No obstant, pel que fa la transparència, aquesta suposa també reptes i problemàtiques que poden arribar des de la perspectiva de l'obertura en el pla de la transparència (Bannister & Connolly, 2011) i, així mateix, n'hi ha aspectes en el context governamental, que no son aplicables –o no en la mateixa dimensió– als tribunals i a l'àmbit judicial (Blackham & Williams, 2013).

En qualsevol cas, tal i com mencionen (Stefan & Alemanno, 2014) tot i que l'article 6 ECHR (European Union, 1950) té en compte la publicitat i transparència en relació a les parts en un procés judicial, sembla que a nivell general, el principi d'obertura en referència a les actuacions dels poders de l'Estat, s'ha adreçat especialment a les activitats del poder executiu i legislatiu, més que al judicial, cosa que –com veurem més endavant– comença a corregir-se amb una decisió del Tribunal de Justícia de la Unió Europea. Un punt important a destacar aquí es la darrera redacció de l'antic article 255 TEC, que passa amb l'article 15 TFEU (European Union, 2012) a considerar al principi d'obertura un principi autònom legalment exigible. (Stefan & Alemanno, 2014) consideren que és ja hora de que els cossos judicials de la Unió Europea, prenguin seria nota dels requeriments d'obertura que propugna la Unió, per tal d'aplicar-ho a l'àmbit judicial.

A continuació, passem, doncs, a veure la literatura relacionada amb aquest concepte i els conceptes centrals de l'estudi, dins l'àmbit de la Justícia.

3.2. Filosofia i principis de l'Open Government a la Justícia: Open Justice

Com hem vist, actualment els principis de transparència, col·laboració i participació són eixos centrals associats a la filosofia coneguda com a Open Government, però, Quina és la possible projecció dels principis de l'Open Government dins l'àmbit dels tres poders de l'Estat i, més concretament aquí, dins l'àmbit de la Justícia? Quina és la perspectiva al *Common Law*? El Dret Comparat pot ser una eina que permeti aprofundir en la millora de les institucions. (Cameron, 1986) recull molt bé el concepte d'obertura que inicialment presenta el *Common Law* identificat amb el que s'anomena *Open Trial*. El principi d'*Open Justice* en el seu concepte original –i que ara considerarem aquí com a restringit-, és un concepte que trobem originàriament associat al *Common Law*, i que ens diu bàsicament que els processos haurien de ser oberts al públic, inclosos continguts i informació dels arxius judicials i audiències públiques. Dins el *Common Law*, aquest concepte d'obertura a l'àmbit de la justícia, és reconegut com a un principi fonamental de la justícia (Neuberger of Abbotsbury, 2013).

(Dyson, 2013) diu que el escrutini públic dels tribunals és essencial per tal de mantenir confiança pública en el sistema de justícia. Aquest autor parla del principi de justícia oberta com a un principi central, i emfasitza els desenvolupaments tecnològics actuals com a elements fonamentals per obrir la justícia. Dyson considera que aquest principi permet incrementar la comprensió del que s'està fent, i incrementar també la confiança en la independència judicial. Parla també de problemàtiques i reptes que es poden derivar, com ara el sensacionalisme, i la importància de tenir actualment en compte la immediatesa de les xarxes socials i la cura que s'ha de tenir amb les relatories. Per a aquest autor, les xarxes socials poden apropar la justícia al ciutadà i parla de la possibilitat de relatar –twittear- el procés, però, s'ha de tenir cura, per exemple, per tal que no es parli de proves no admeses, ja que podria influir en institucions, com és el cas del tribunal del jurat. Considera que és molt important educar i informar, en relació amb el principi de justícia oberta, en una societat oberta.

Hem de tenir especialment en compte en primer lloc, que el *Common Law* es basa fonamentalment en el precedent judicial la qual cosa significa -entre d'altres implicacions- que és important conèixer els casos específics de cada tribunal. Una de les funcions del principi de justícia oberta és fer entendre al ciutadà i la víctima la justificació de la sentència. Tal i com (Rodrick, 2007, p. 171) assenyala, el principi de justícia oberta assegura que els tribunals estan oberts al públic i qui exerceix el seu dret d'estar present a la sala de vistes, és lliure de relatar al exterior el que veuen i escolten. (Rodrick, 2007) parla també des d'una interessant perspectiva quan aborda aspectes relacionats amb la petició/prohibició per part de la policia, de publicar detalls de delictes.

Amb el pas del temps es produeixen diferències entre l'aplicació del principi als diferents països que apliquen el *Common Law*. Atesa la confrontació de drets en l'aplicació del principi, i per tal d'evitar l'afecció amb informació al jurat i jurat d'una manera no desitjada, les eines de control són diferents en països com a Austràlia, Canadà o el Regne Unit, i els EUA. Així, tal i com assenyala (Spigelman, 2005) als tres primers, per tal d'assegurar un judici imparcial, n'hi ha en la instrucció una restricció de publicitat prèvia a la vista, mentre que als EUA s'actua més al control del jurat que la publicitat. En qualsevol cas, cal dir que als EUA especialment després dels atemptats de l'11 de setembre, n'hi ha hagut un retrocés en l'aplicació del principi.

(Simpson, 2008) presenta un concepte que pot tenir un abast més ample, del específicament circumscrit als tribunals, i identifica quatre àrees principals d'aplicació del concepte dins la jurisdicció penal: l'àmbit policial, la fiscalia, el procés judicial i el sistema de presons.

Pel que fa una evolució del principi de justícia oberta, molt més adient amb els elements centrals d'aquest treball, (Simpson, 2008, p. 279) parla ja explícitament d'una evolució del concepte tradicional, i apunta el fet de no ser suficient el concepte tradicional, atesos els requeriments de la societat a l'àmbit de la rendició de comptes, eficàcia, protecció de drets, participació democràtica i confiança pública. De fet, més enllà de la evolució d'aquest principi, a

diferents països s'aborda un canvi estructural al poder judicial, com mai s'havia vist abans, tal i com (Williams III, 2007, p. 594) menciona pel que fa els EUA quan diu que *“Nothing even remotely comparable to the transformation presently taking place in the judiciary can be found in the modern history”* i aquest mateix autor parla de reforma i regeneració a l'àmbit judicial.

(Rodrick, 2007) assenyala que el principi d'*Open Justice* millora la integritat, la rendició de comptes i el rendiment dels actors de l'Administració de Justícia. De fet, ja ens trobem aquesta perspectiva dins el context de l'article 6 de la Convenció Europea de Drets Humans (European Union, 1950). Però hem d'anar més lluny i amb un significat més ample, si volem explorar el concepte d'obertura a la Justícia, tal i com es vincularia a la filosofia utilitzada actualment pel concepte del govern obert. (Jiménez C. E., 2013) en el seu treball previ, conclou que és fonamental obtenir veritables *“processos d'obertura de la justícia a la societat”* ja que són possibles actualment moltes formes d'apropar la justícia al ciutadà, de participar-ne, i és necessari posar-les en pràctica. Sembla que existeix una percepció d'allunyament de la justícia respecte de la ciutadania i, fins i tot, del professional del dia a dia, que també pot experimentar una *“percepció de desconexió”*. Així mateix, sembla que la modernització de la justícia hauria de passar obligadament per aquest punt. El concepte i la necessitat d'apropar-se a la societat, en general, no és exclusiva de la justícia, però és del tot urgent en aquest cas.

(Chesbrough, Vanhaverbeke, Bakici, & López, 2011) quan parlen del concepte de govern obert posen èmfasi en la possibilitat d'estendre aquest concepte a les àrees a les quals l'Administració pública és un monopoli, la qual cosa té una clara aplicació a l'àmbit de la justícia. Sembla, per tant, necessari trobar l'encaix de la filosofia de l'*Open Government* dins un nou concepte d'Administració de Justícia, factor que implicarà també una orientació a una millor utilització de les TIC –i els mitjans- a l'Administració de Justícia, la qual cosa implicarà, per tant, també processos més oberts. En el fons estem parlant també –en paraules de Jiménez (2013)- d'un disseny des de la base d'un nou model de l'*Administració de Justícia del segle XXI inserida dins la Societat de la Informació*.

Desenvolupant aquesta idea, hem de dir que aquesta es vincula a la transparència i la proximitat, la col·laboració i la participació, conceptes que estan principalment associats al poder executiu (e-Administration/e-Government) i al legislatiu (parlaments, e-democràcia, etc.) però no al tercer poder de l'Estat: el judicial. Novament, aquest àmbit està mostrant la perspectiva més conservadora de l'Estat, i necessita tenir una nova imatge dins la nostra societat, si modernització avui significa també obertura. En definitiva, l'àmbit de la justícia necessita una veritable modernització que –entenem– vindrà amb l'obertura. És necessària una nova i fresca perspectiva de l'àmbit judicial, a on els principis del *Govern Obert* necessiten especialment que siguin aplicats.

Com hem mencionat prèviament, la perspectiva evolutiva o de maduresa de l'administració, atesa l'adopció de les Tecnologies de la Informació i les Comunicacions, ens porta als conceptes i transició d'e-Administració a e-Govern, així com el pas d'aquest últim a Govern Obert. Les TIC són l'eina que està destinada a portar a terme també la transformació definitiva de l'Administració de Justícia del segle XXI (Jiménez C. E., 2013) (Gamero, 2012).

Proximitat -pel que fa el ciutadà i els professionals-, transparència, participació, col·laboració, innovació... semblaria que modernització és la paraula clau que ha de fer-nos veure aquest estudi com a eina, per aconseguir un avanç qualitatiu i quantitatiu en aquest objectiu. Com hem vist a l'inici d'aquest treball, l'article 125 de la Constitució Espanyola parla de la participació a l'Administració de Justícia, amb especial referència al tribunal del jurat, l'acció popular i els tribunals consuetudinaris, però la vocació actualment hauria de – en la nostra opinió– ser major, si hem de tenir en compte l'esperit de la llei.

Definim, doncs en aquest treball la *Justícia Oberta* com l'extensió de la filosofia i els principis de Govern Obert (especialment Transparència, Participació i Col·laboració) aplicats a l'àmbit de la justícia a on innovació i, actualment, TIC són eines clau per a aquestes iniciatives. Així mateix, definim *Modernització de la justícia* com el perfeccionament de l'Administració de justícia orientat a aconseguir un servei públic a l'àmbit de la justícia, equiparable en rendiment al

dels serveis públics més avançats, actual, àgil, eficaç, fiable, que garanteixi l'accés a la justícia i la tutela judicial efectiva i que compleixi amb les expectatives actuals de la ciutadania.

3.2.1. Participació i justícia

Un dels primers elements de classificació que trobem dins aquest concepte és el que es coneix com a *Participatory justice*, un model de solució a les problemàtiques al qual les parts participen activament en la cerca de solucions. Aquest model inclou mètodes adreçats a reforçar la col·laboració, el consens i la prevenció del conflictes. Es considera, en general, menys costós, més ràpid i igual d'eficaç que el tradicional. Dins aquest grup, s'inclouen institucions que ens resulten familiars també al *Civil Law*, com ara la mediació, la conciliació i l'arbitratge. El focus en aquest model es centra en la prevenció i la cooperació enlloc de en la confrontació. Habitualment es divideix en dues categories: la *justícia consensuada* i la *justícia restaurativa*.

La justícia consensuada s'adreça a trobar una solució que agradi a totes les parts que intervenen, i s'adreça a la cerca d'un compromís i dins aquest grup, s'inclouen els cassos als quals dins els tribunals s'arriben a acords per les parts.

La justícia restaurativa, es produeix especialment a l'àmbit penal, i l'objectiu és la compensació pels danys causats. Podríem incloure aquí mesures "extrajudicials" i un dels àmbits d'interès pel que fa la seva aplicació es l'àmbit dels menors i adolescents. Aquest tipus de justícia pot afavorir la conciliació entre criminal i víctima.

Pel que fa específicament la participació, (Abrahamson, 2002) assenyala que és crític mantenir el nivell de confiança pública en la justícia, en una era en la que moltes institucions tenen mancances en aquest sentit. Aquest autor relaciona tres elements amb la participació pública als tribunals: proximitat d'advocats i jutges a la gent, comunicació amb altres poders de l'estat pel que fa preocupacions comuns, i "input" que pugui arribar des de individus legos (no professionals) com seria el cas de voluntaris. (García, 1998) assenyala que la

participació ciutadana als tribunals ajuda a entendre el paper dels tribunals en la vida dels individus i incrementa el nivell de confiança en els tribunals i les seves decisions. (Terry III, 2000) posa de relleu la importància del voluntariat i, a través del cas dels tribunals de Wisconsin, mostra com la ciutadania pot participar i col·laborar amb els tribunals a través de diferents programes (ADR, violència domèstica, presons, servicis legals, atenció a víctimes, etc.).

Trobem autors que parlen d'una voluntat d'explorar àmbits als quals tribunals i comunitat puguin col·laborar per tal de millorar el sistema de justícia així com la confiança en el sistema, a través de compromisos comuns de comunicació i de participació (National Center for State Courts, 1996).

Dins aquest element podem trobar també treballs de referència en relació amb exploració i valoració de la imatge dels tribunals des la perspectiva del ciutadà com el que publica (Gordon, 1984) així com a components educatives a través de la implicació també de diferents grups ciutadans de la comunitat (Orchard, 2002).

Així mateix, (Rottman D. B., 1998) posa de manifest el fet que n'hi ha indicis que assenyalen que l'èmfasi en la permissivitat d'una participació més directa per part dels litigants i més implicació de la ciutadania en programes dels tribunals, milloraran les experiències de la ciutadania i la confiança a l'àmbit judicial, i assenyalen que programes de millora en l'accés a la justícia són fonamentals per reforçar el suport públic a la justícia.

És interessant mencionar que (Stepniak, 2006) considera que el principi de justícia oberta no implica una simple observació del públic, sinó una verdadera participació del públic, i entén important donar accés als arxius audio-visuals enregistrats. Per a (Lenaola, 2011), així mateix, la participació pública és indispensable als processos judicials, i pot implicar la trobada de noves solucions a reptes existents, cosa que pot implicar renovació i noves energies per al sistema de justícia. Aquest autor identifica els comitès com el millor vehicle per a millorar la participació pública en processos judicials.

(Holder, 2013) en la seva tesis aborda amb profunditat l'aspecte de la participació ciutadana. Ho fa inicialment des de la perspectiva de les polítiques públiques en general i, posteriorment, passa a abordar aquest aspecte a l'àmbit de la justícia. Aquest autor -que presenta un molt interessant i extens treball en aquest àmbit d'estudi- considera que la participació es fonamenta en drets d'un origen molt més profund, i diu que diversos roles de participació semblen derivar-se de prioritats "Estat-cèntriques" relacionades amb la decisió, enlloc d'adreçar-se a establir la naturalesa dels interessos que –a l'àmbit criminal-Estat i víctimes poden –o no- compartir.

Tot i que (Blackham & Williams, 2013) consideren que n'hi ha aspectes en el context governamental, que no son aplicables –o no en la mateixa dimensió- als tribunals i a l'àmbit judicial, aquests mateixos autors entenen que sí es possible millorar maneres de cultivar la participació democràtica i implicació pública als processos legals, i els social media són una eina facilitadora per aconseguir aquest avenç. Així mateix, aquests autors mantenen que els social media també són una eina que permet incrementar la transparència i accessibilitat a la justícia.

Pel que fa la participació (Martic, 2014) presenta un model conceptual amb participació anònima de multitud de persones. Aquest model de *Crowdsourced Online Dispute Resolution* (CODR), tindria associades característiques de baix cost, anonimat, imparcialitat, eficiència i arbitratge anònim. Relacionat amb l'ODR i l'ADR, cal dir especialment aquí que ja la nova Directiva de la Unió Europea de resolució de litigis en matèria de consum així com el Reglament associat, estant portant a terme la regulació i reconeixement de la rellevància d'aquest element al territori de la Unió Europea (Unión Europea, 2013a) (Unión Europea, 2013b).

3.2.2. Col·laboració i justícia

La Universitat de Harvard a través d'un treball de The Berkman Center for Internet & Society, posa de relleu la importància de la col·laboració a l'àmbit de la justícia, focalitzada en la eficàcia i la eficiència amb la tecnologia. Posa com a exemple en relació amb les TIC els tribunals i serveis legals de

Massachusetts. Tot i que la col·laboració també implica nous reptes, però, incrementa l'accés a la justícia i, al mateix temps, potencia la eficiència (Malone, Cheuk, Rowe, Kriegman, Wong, & Fein, 2010).

Focalitzats a l'àmbit legal, (Rottman D. , Efkehan, Hansen, & Stump, 2002) apunten com a antecedents a la col·laboració en aquest àmbit als EUA, diversos factors. D'una banda, existeix un descontent social amb els tribunals, que s'allunyen emocional i socialment dels problemes reals que existeixen a la societat; així mateix, es percep una inadequació dels procediments tradicionals a les circumstàncies reals, que porten a pensar que el sistema no soluciona les problemàtiques existents. Un altre element important és que els tribunals se'n adonen que la societat dona suport a actuacions que impliquin col·laboració. La col·laboració als tribunals representa una evolució dels tribunals com a resposta a la insatisfacció de la pràctica legal, nous reptes i canvi d'expectatives pel que fa el rol i obertura del poder judicial.

Als EUA existeix actualment un important suport dins aquest àmbit, especialment a uns tribunals creats arrel canvis estructurals a la justícia. Els *Community Court*, dins l'estructura organitzativa es troben més propers a la ciutadania. Semblaria justificat pensar en una analogia amb el nivell local de districte de l'Administració general (no de justícia) que es troba més proper al ciutadà i en connexió directa amb els seus problemes.

(Brown, 1997) parla d'eficiència i posa de relleu la importància que pot tenir en la monitorització dels tribunals, la col·laboració també per part de voluntaris i altres actors, que permeten aportar valor en elements com la reducció de temps als tribunals, i als quals la innovació s'hauria de tenir en compte (Justice Management Institute, 2000)

Des de la perspectiva de la col·laboració amb la justícia en diferents àmbits (ABA. Committee on State Justice Initiatives, 2003) parla de diferents comissions i comitès des de 1995 als EUA, relacionats amb tecnologia, minories, educació, o mètodes alternatius de resolució de conflictes (ADR). L'American Bar Association dona suport a la implicació de la comunitat, que

considera font clau d'idees noves, suport públic a les reformes i reforçament de la confiança pública. En aquest mateix sentit (National Association for Court Management, 2001) relaciona obertura, escolta i col·laboració, amb increment de confiança, per part de la ciutadania.

Tractant els orígens de les problemàtiques que acaben generant la intervenció judicial (Casey & Rottman, 2005) parlen de resoldre problemes estructurals, que generen problemes a l'àmbit criminal, i apunten a accions de col·laboració per a tribunals adreçats a la comunitat, violència domèstica, drogues i salut mental, i incideixen en la importància de la estreta col·laboració i projecció multidisciplinària per tal de atacar l'origen subjacent dels problemes. En aquest mateix sentit (Berman & Anderson, 1997) assenyalen que és necessària la col·laboració i que una organització única no és capaç de resoldre problemes d'una comunitat, si no inverteix recursos en implicar a la comunitat. En referència a l'àmbit de la violència domèstica, programes pilot com el que (Mackenzie, 1994) explica, adopten també una perspectiva basada en la resposta de la comunitat.

També en relació amb la resolució de problemes des de el seu arrel, (Feinblatt & Keating, 1999) assenyalen que amb la col·laboració de la ciutadania, reforça el paper dels tribunals per aconseguir resoldre els problemes de la societat. Incorporen a més a més la importància de la tecnologia com a element que dona informació, fonamental per tal de començar a infondre confiança, i eina que serveix de pont per a la col·laboració.

Novament (Rottman, Efkeman, & Casey, 1998) posen èmfasi en lliçons apreses en relació amb la col·laboració i, en especial en l'educació per impulsar la col·laboració a nivell dels tribunals. Aquests autors assenyalen que l'èxit dels tribunals que es troben propers a la comunitat és el compromís de tracte al públic, com a veritables socis en la millora de l'Administració de justícia. En un treball posterior (Rottman D. , Efkeman, Hansen, & Stump, 2002) assenyalen que la comunitat ha de ser part d'un sistema bidireccional de consulta en relació amb com hauria de treballar un tribunal per tal que el ciutadà i la

comunitat sigui –més enllà d'un recol·lector d'informació o de servicis- una part implicada en el funcionament del tribunal.

Un interessant treball en referència al concepte de col·laboració als tribunals és el que (Sviridoff, Rottman, Ostrom, & Curtis, 1997) presenten en referència a l'avaluació d'un tribunal a Nova York, a on col·laboren el personal del jutjat i grups de la comunitat, negocis, organitzacions i ciutadans, amb l'objectiu de desenvolupar serveis socials a la comunitat. S'identifiquen els problemes reals de la comunitat i es treballa en la restitució a la comunitat, focalitzada en suprimir la problemàtica, cosa que redundarà en una millora en la qualitat de vida. També en relació amb els Tribunals de Nova York, un altre element interessant és el que (Goldstein, 1997) anomena com a “incubadora judicial” que es crea arrel la col·laboració del sistema de tribunals de Nova York amb la Fundació per a la Ciutat de Nova York. La institució que es crea conjuntament, és el *Center for Court Innovation*, adreçat a donar suport a l'àmbit judicial amb estratègies i tecnologies amb l'objectiu de millorar el sistema judicial.

Pel que fa el voluntariat i la col·laboració, (Barendrecht & Nispen, 2008) en referència a l'accés a la justícia, parlen de servicis de *microjustícia* que s'aplicarien, de diverses maneres, algunes altruistes i que podrien ajudar a facilitar servicis per a persones que no disposen de mitjans econòmics per a servicis legals.

Així mateix, (Elena & Pichón-Rivière, 2012, p. 6) tot i que no mencionen el sistema jurídic del qual estan parlant, assumeixen una incipient col·laboració entre societat civil i justícia –entenem, que es refereixen al *Civil Law*-. En qualsevol cas sí es important assenyalar que aquestes autores entenen que la obligació d'assegurar l'accés a la informació és vàlida per als tres poders de l'Estat i a tots els nivells.

En definitiva, sembla que s'estarien produint ponts entre institucions judicials i ciutadania, a través de noves formes de col·laboració que abans no es contemplaven. (Kim, 2010) parla d'evolució des d'un legalisme de confrontació, a una resolució de conflictes i problemàtiques col·laborativa, amb aportació de

valor que, fins i tot, molt més enllà de la penalització a l'àmbit penal també podria contribuir a la resolució des de l'arrel, ajudant a atacar les problemàtiques socials generadores.

3.2.3. Transparència i justícia

Des de la perspectiva de l'obertura, sense cap mena de dubte, la transparència és l'element més tractat per la literatura, amb diferència, cosa que entenem justificada ja que és aquest l'element de transparència i publicitat el més habitualment identificat amb el concepte tradicional de justícia oberta associat al *Common Law*. De fet, tot i que no ha estat habitual, hem arribat a trobar-nos expressions amb els conceptes d'obertura i transparència, com a sinònims, tot i que l'abast del segon concepte és molt més limitat que el primer. Estem molt d'acord amb (Stefan & Alemanno, 2014) els quals per tal d'aclarir aquest punt, diuen que tot i que ha estat solapat amb la transparència, el principi d'obertura és actualment un principi autònom i més general, que inclou no solament la transparència, sinó també altres elements. Aquests autors entren a parlar de l'obertura, d'una banda a nivell administratiu dins els òrgans judicials, dins la qual parlen d'organització del tribunal i accés a documentació, i posen accent a la borrosa línia que separa les tasques de naturalesa administrativa, de les judicials, i critiquen la manca d'estandardització existent a nivell procedimental entre els diferents tribunals de la Unió, injustificable per a ells. Aquesta borrosa línia mencionada, dificulta l'aplicació del principi d'obertura.

Aquesta perspectiva porta sobre la taula la pugna i, en ocasió, conflicte de drets dels ciutadans que enfronta, d'una banda el dret al judici obert i, d'altra drets com ara la privacitat. En aquestes situacions, de pugna de drets, (Cameron, 1986, p. 331) assenyala que el dret a un procés obert, ha estat contínuament devaluat.

Parlar de transparència a l'àmbit judicial no solament afecta als tribunals. Així, en relació a la mediació el principi de transparència és un dels elements que la Recomanació de 1998 (Unión Europea, 1988), assenyala que ha de caracteritzar la tasca del mediador i les eines i tècniques usades (Ruggieri, 2010).

Pel que fa les TIC, al mateix temps que presenten noves possibilitats, també noves problemàtiques apareixen derivades de la immediatesa de les social media, que podrien tenir efectes negatius. (McLachlin, 2003) parla en aquest sentit dels “costos” de l’obertura de la justícia, i inclou problemes de privacitat, judici just, distorsió i sensacionalisme o seguretat.

(Winn, 2004) parla també de la importància de l’equilibri entre la transparència, la rendició de comptes a nivell judicial i la privacitat, i subratlla la complexitat afegida que suposa l’ús de les TIC en la cerca de l’equilibri entre la protecció de la informació personal, i la rendició de comptes. Aquest autor posa de relleu el fet que els tribunals haurien de restringir l’accés per motius de privacitat. Així mateix, (Gorham, 2012) parla d’aquesta controvèrsia i menciona la necessitat de trobar l’equilibri.

En relació amb aquest equilibri i limitacions a l’accés, es parla també de “*practical obscurity*” (Bradford-Bepko, 2005) com a concepte adreçat a protegir contra la divulgació la informació privada als registres públics, utilitzant barreres pràctiques per accedir. Això implica, per exemple, que la disponibilitat pública de determinada informació, no estaria accessible al Ciberespai, sinó solament es donaria accés de manera presencial.

(Conley, Datta, Nissenbaum, & Sharma, 2012) també parlen del binomi privacitat i apertura de la justícia, en relació amb la transició als documents judicials electrònics. Aquests autors donen diferents opcions i recomanacions per accedir als arxius. Mantenen que l’obertura judicial té dues components, d’una banda, el dret d’accés a les vistes i, d’altra, el dret d’accés als documents judicials per a inspeccionar i copiar. Per a aquests autors, els tribunals haurien de considerar la obligació de re-escriure les normes relatives a la creació i accés als documents, ates el canvi substantiu que l’accés online suposarà.

(Devanesan & Aresty, 2013) indiquen l’element de transparència com a element clau als models Online Dispute Resolution (ODR). En relació amb la transparència, entenen aquests autors que un increment de transparència

podria portar associat un increment d'ús aquestes eines que –entenen– suposen moltes avantatges en comparació amb els mètodes tradicionals i Alternative Dispute Resolution (ADR).

Des de la Unió Europea repetides vegades s'ha incidit en aquest element de transparència, però, tal i com (Stefan & Alemanno, 2014, p. 97) mencionen, tot i que la Unió Europea ha desplegat una retòrica de transparència als darrers anys, l'obertura d'institucions com el Tribunal de Justícia de la Unió Europea semblava no estar sota escrutini d'aquest principi. Aquesta línia comença a truncar-se en aquest àmbit. L'article 15 de la versió consolidada del TFEU (European Union, 2012) inclou la extensió de la seva aplicació del principi d'obertura als treballs del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (Leino, 2011). Posteriorment la Decisió del Tribunal de Justícia de la Unió Europea de 11 de desembre de 2012 (European Union, 2013) obre i regula l'accés per part del públic, als documents que siguin en poder del Tribunal de Justícia de la Unió Europea, produïts actuant en el exercici de les seves funcions administratives.

(Stefan & Alemanno, 2014) fan èmfasi a l'àmbit de justícia en el fet que transparència és molt més que accedir a documents o presenciar les vistes. Consideren que l'abast d'aquest principi no ha estat encara completament definit, i veuen l'obertura com a un mitjà per obtenir altres objectius, com a legitimació, *accountability* i bona governança. De fet, aquests autors parlen del principi d'obertura i fan èmfasi en la idea de proactivitat institucional en aquesta línia, acompanyada d'elements d'accessibilitat i mitjans, que permetin a qualsevol ciutadà entendre perfectament el que s'està fent. També (Elena & Pichón-Rivière, 2014) parlen de la necessitat de proactivitat, en referència a una de les eines –potser la més coneguda– a l'àmbit de l'Open Government (les dades obertes).

En relació amb l'activitat pròpiament judicial del tribunal i la seva obertura (Stefan & Alemanno, 2014) aborden estudis comparatius existents a nivell de país, i posen de relleu com a exemple dels tribunals més oberts, els tribunals del Regne Unit, mentre que entre els més tancats, ens trobem com a exemple

de manca de transparència, els tribunals d'Espanya. Aquests autors presenten una classificació en tres nivells d'obertura, especialment focalitzat en el concepte d'accés al moment clau en que es troba el procediment: *input* (relativa a l'entrada o inici dels procediments), *interna* (vista, deliberacions, etc.), i *output* (relativa als resultats).

Amb base en aquest anàlisi dels elements i perspectives que ens dona la literatura actual pel que fa els temes que estem tractant, a continuació plantejarem el disseny de la recerca.

4. Disseny de la recerca

Derivat del marc teòric i els objectius de la recerca, arribat aquest punt ens plantejarem determinades qüestions específiques per tal d'enfrontar l'anàlisi exploratori, qüestions que ens ajudaran a trobar resposta als interrogants principals derivats de l'objecte de la nostra recerca. Així, necessitarem trobar respostes associades a qüestions –algunes de les quals podríem considerar-les com a indicador d'hipòtesi- que ens ajudin a arribar a conclusions:

- S'ha d'establir una correlació directa sempre entre modernització i obertura?
- Un millor ús de les TIC implica sempre processos més oberts? També a l'àmbit de la justícia?
- En relació a les TIC i a la Societat de la Informació, institucions destacades tradicionalment obertes “a l'àmbit físic”, apareixen també en aquesta línia “a l'àmbit virtual”?
- Com es pot aconseguir millor l'encaix de la filosofia *Open Government* dins l'àmbit de la justícia?
- Quines iniciatives de relleu s'estan portant a terme en aquest àmbit i quins resultats han aconseguit?
- Quines característiques podem associar a les iniciatives existents de justícia oberta?
- Com podem aprofitar i extrapolar el coneixement i característiques d'aquestes iniciatives existents, al nostre context específic?

Aquestes són qüestions preliminars que ens ajuden a enfrontar el disseny de la nostra recerca. A continuació dins aquesta secció, expliquem breument 1) *Metodologia*, 2) *Exploració i anàlisi de xarxes socials* 3) *Anàlisi de continguts, documentació i iniciatives* 4) *Entrevistes* 5) *Enquesta*.

4.1. Metodologia

Pel que fa la metodologia de treball i la recerca plantejada, entenem necessària una manera flexible de captar la informació amb múltiples fonts, ja que els objectius s'adrecen especialment a obtenir un coneixement més profund dels processos i reconstrucció de significat, amb procediments especialment inductius i una orientació holística. Per aquests motius i seguint a (Ruíz Olabuénaga, 2009), en aquest cas utilitzem especialment mètodes qualitius, amb suport de metodologia quantitativa. Analitzem d'una banda continguts i iniciatives que puguin considerar-se obertes a l'àmbit legal, recollim opinions de experts amb entrevistes personals en profunditat semi-dirigides, fem una enquesta a nivell internacional a persones relacionades amb l'àmbit d'estudi, i fem un anàlisi semàntic del ciberespai -especialment a xarxes socials-, ja que volem aconseguir una fotografia el més fidedigna possible de la realitat, per la qual cosa, és obligat també incorporar l'anàlisi de l'entorn virtual.

Seguint a (Gascó, 2003) adoptem un enfocament pluralista que ens porta a:

- 1) Tenir en compte una varietat de perspectives a l'hora de valorar les característiques dels processos de adopció del paradigma de Justícia Oberta.
- 2) Una preocupació per la utilitat efectiva de la nostra recerca.
- 3) La utilització de mètodes de recopilació de la informació quantitius i també qualitius amb l'objectiu d'obtenir un coneixement més profund dels processos i guiats per la creença de què la realitat social és subjectiva i es construeix socialment a l'estar influïda per la història i la cultura.

Així, la recerca es posa en pràctica segons cronograma. Les tasques s'han portat a terme per un sol investigador. Pel que fa als mitjans dels quals hem

disposat per poder dur a terme aquesta recerca, hem comptat amb recursos físics (espai físic al qual poder desenvolupar les tasques) i amb recursos tecnològics propis, així com una eina d'escolta activa i interpretació semàntica de xarxes socials. Aquests recursos ens han permès organitzar i analitzar la informació així com elaborar els informes i documents de la recerca.

Així mateix, amb l'objectiu d'incorporar els coneixements més actualitzats d'interès per a la recerca, hem participat en diferents esdeveniments. Concretament:

- 1) 47 Annual Hawaii International Conference on System Sciences. Gener de 2014
- 2) 34 Sessió Web del CEJFE: "Innovació oberta a l'Administració". Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. Gener de 2014.
- 3) Advanced Research Seminar on Public Management and Governance: "Transparency, social media and open government in Catalonia". Institut de Gestió i Direcció Pública. ESADE Business School. Febrer de 2014.
- 4) XIX Congrés Internacional del CLAD sobre la Reforma de l'Estat i de l'Administració Pública. Novembre de 2014.
- 5) Taula especial de treball. Conversatorio) sobre Open Government, en el marc del XIX Congrés Internacional del CLAD (Investigador invita pel Secretari General del CLAD, com a expert internacional).

4.2. Exploració i anàlisi de xarxes socials

Tal i com hem expressat en reiterades ocasions, ens trobem ja immersos dins la Societat de la Informació i el Coneixement, i entenem que no prestar atenció a la realitat del ciberespai seria una mancança important i, per tant, un biaix per a la nostra recerca, especialment si tenim en compte que en la revisió de la literatura es parla ja de l'ús de les xarxes socials en aquest àmbit.

Així, vàrem entendre fonamental abordar part d'aquesta recerca també des de l'escenari del ciberespai, com a realitat que és, atès el fet de que la societat ja

no es troba solament a una dimensió física, sinó que té una rellevant presència al ciberespai, tal i com succeeix amb la xarxa social Twitter, que pot ser considerada actualment una de les fonts més rellevants d'informació dins la qual premsa, governs, institucions, organitzacions públiques i privades o individus, tenen presència.

Vàrem orientar l'anàlisi dins les xarxes socials –i especialment a Twitter- a on podríem abordar la cerca d'informació i la presència tant pel que fa la vessant institucional i professional, com la particular. Aquest anàlisi ens podria donar informació de quines institucions tenien presència virtual, i –el que és més important- si tenien una rellevància destacada en aquest entorn i context de la justícia oberta, i si coincidien amb les presentades per la literatura o no.

Per fer un sondeig de xarxes socials en aquesta temàtica, incorporem una llista anomenada “*Open Justice*” a Twitter, dins l'usuari @estratic, un grup anomenat *Open Justice* dins la xarxa social LinkedIn⁷ (quan tanquem aquests treball n'hi havia 50 membres) i un grup anomenat *Justicia Abierta* dins la plataforma Novagob⁸ (quan tanquem aquests treball n'hi havia 34 membres);. Dins d'aquest dos últims grups, proposem temes d'interès per tal d'explorar iniciatives i fomentar participació.

4.2.1. Plantejament de l'anàlisi semàntic de xarxes socials (SNA)

Vàrem considerar fonamental, per tant, fer una anàlisi de conversacions i comunitats a les xarxes socials (SNA) per visualitzar la informació del nostre interès també al ciberespai, amb l'objectiu de trobar respostes a les nostres qüestions de la manera més significativament apropada la realitat, a través d'una eina d'escolta activa al Ciberespai que pogués tenir en compte relacions i pesos, per tal d'identificar actors i iniciatives de relleu en funció d'aquestes variables, tal i com més endavant expliquem.

⁷ <http://www.linkedin.com/groups/Open-Justice-7448842> Darrer accés 27-11-2014

⁸ <http://www.novagob.org/groups/profile/61714/justicia-abierta-open-justice> Darrer accés 27-11-2014

L'eina utilitzada ha estat l'eina *Cosmos*,⁹ una eina automatitzada programable de cerca semàntica i escolta activa desenvolupada per *Autoritas Consulting*, que incorpora una implementació de *Gephi*¹⁰ i que generaria els arxius necessaris per aprofundir en la recerca a l'entorn del Ciberespai. Aquesta eina ha estat de gran ajuda, no solament per identificar informació bàsica, sinó també per treballar posteriorment en la seva interpretació.

Amb aquest objectiu, vàrem definir inicialment cerques a tot l'entorn internacional, per diferents paraules clau i idiomes (anglès i castellà, com a idiomes majoritaris). Les cerques en funció del canal de recuperació han anat adreçades, bé al que s'anomena Interface de Programació d'Aplicacions (API) de plataformes com a Twitter o Facebook, o bé a la recuperació directa adreçada directament a aproximadament 364.000 fonts amb Really Simple Syndication (RSS). Per portar a terme aquesta tasca, vàrem definir un dimensionament semàntic per tal de classificar la informació trobada, amb:

α) Categories: àrees d'estudi de l'entorn

- Etiquetes: diferents factors per a cada categoria
 - Tesauros: grup de paraules clau que identifiquen cadascuna de les etiquetes.

En aquest sentit, un exemple específic serà:

1) Open Basics

○ Collaborative	○ Trasparency	○ Participatory
▪ collaborative	▪ traspareny	▪ Participatory
▪ collaboration	▪ transparent	▪ participation
▪ ...	▪ ...	▪ ...

2) Collaborative Justice

- Collaborative Justice
 - Collaborative
 - Collaboration
 - ...

3)

⁹ <http://www.autoritas.net/es/cosmos/> Darrer accés 27-11-2014

¹⁰ www.gephi.org Darrer accés 27-11-2014

Els resultats de les cerques realitzades, s'han classificat els documents basats en tesaurus, per emmagatzemar-les dins les seves etiquetes corresponents. Després de la classificació dels documents, s'han extret les dades estadístiques amb l'encreuament de categories i etiquetes, freqüències de repetició, percentatge d'incidència de paraules clau en categories i etiquetes, etc.

4.2.2. Fonamentació per a l'operacionalització de l'anàlisi SNA

Específicament, pel que fa la operacionalització SNA, s'han utilitzat els mètodes de detecció de comunitats i càlcul de centralitat, que a continuació fonamentem i expliquem.

Sigui una *Aresta* \overline{AB} , la unió entre dos *Nodes* o *Vèrtexs* A i B; i el *Grau*, el número d'arestes (interaccions) que arriben a un node (usuari a una xarxa social). Sigui el *Grau Ponderat* aquell que ens permet assignar un *Pes* a cada arresta, en funció del número d'interaccions. Així, si a la xarxa social Twitter, l'usuari A fa dos retweets a l'usuari B, i l'usuari C fa una menció a l'usuari D, si considerem solament el *Grau*, llavors \overline{AB} tindrà el mateix nivell que \overline{CD} (un enllaç). Però si incloem una funció de grau ponderat dins la qual el pes té importància, llavors \overline{AB} tindrà un valor major que \overline{CD} , ja que tot i que \overline{CD} tenen un enllaç -igual que \overline{AB} -, el pes de l'aresta \overline{AB} és major que el de \overline{CD} , ateses les dues interaccions que té el primer.

Formalment, considerarem $G = (V, E)$ un graf no dirigit, amb n vèrtexs i m arestes, amb un conjunt de nodes V tal que $V = \{v_i\}_{i=1}^n$ i un conjunt d'arestes E tal que $E = \{e_i\}_{i=1}^m$. Considerarem una matriu W d'ordre $n \times n$ com a matriu de pes del graf G a

$$W = [a_{ij}] \quad / \quad a_{ij} = \begin{cases} \omega_{ij} & \text{si } (v_i, v_j) \in E \\ \infty & \text{si } (v_i, v_j) \notin E \end{cases}$$

Així, considerarem $G = (V, E, \omega)$ com a un graf no dirigit, amb un conjunt de nodes V , un conjunt d'arestes E i una funció de pes $\omega : E \rightarrow \mathbb{R}_{\geq 0}$. Una

aresta no dirigida $\{u, v\}$ connecta dos nodes u i v , a on és possible $u = v$. Anomenem grau d'un node $deg(v)$ al número d'arestes incidents.

Amb aquestes premisses hem considerat els següents mètodes de càlcul que seguint a (Staudt, Sazonovs, & Meyerhenke, 2014), a continuació expliquem:

4.2.2.1. Mesura de centralitat d'Intermediació

Coneguda també com a *betweenness*, aquest indicador expressa el concepte de que un node és important si es troba a molts dels camins més curts entre els nodes de la xarxa. Indica la importància dels nodes en funció del control del flux d'informació. Així, nodes (usuaris) relacionats amb un alt valor de la variable d'intermediació, tenen un rol clau en la estructura de la xarxa, com a intermediaris i, per tant, controlen i regulen el flux d'informació. En aquest sentit, un valor suficientment alt podria, implicar un control d'informació i associar a un node fins i tot, un rol de guardià del contingut de la xarxa.

Formalment pel que fa la seva definició, podem dir que si $G = (V, E, \omega)$ és un graf no dirigit, amb un conjunt de nodes V , un conjunt d'arestes E i una funció opcional de pes $\omega : E \rightarrow \mathbb{R}_{\geq 0}$; σ_{st} és el número de camins més curts entre nodes s i t ; i $\sigma_{st}(v)$ el número d'aquests camins que contenen v com a un node intermediari, llavors, la centralitat d'intermediació d'un node v es defineix com

$$c_b(v) := \sum_{\{s,t\} \in V \times V : s \neq v \neq t} \left(\frac{\sigma_{st}(v)}{\sigma_{st}} \right)$$

Aquesta mesura quantifica la freqüència amb la qual un node actua com a pont entre el camí més curt de dos nodes.

4.2.2.2. Mesura de centralitat de Vector Propi

També coneguda com a centralitat *eigenvector*, assigna importància relativa a nodes en funció de les seves connexions, incorporant la idea de que les arestes als nodes amb major valor, contribueixen més. Mesura la influència d'un node en una xarxa. Els nodes que tenen un valor alt d'aquesta variable,

estan connectats a molts nodes que al mateix temps estan també bé connectats, per la qual cosa, serien bons candidats per difondre informació.

Formalment pel que fa la seva definició, podem dir que atès un graf G i la seva matriu d'adjacència A , la centralitat del node v_i de valor x_i , proporcional als valors dels seus veïns:

$$x_i = c \sum_{j=1}^n A(i, j) x_j \quad c \neq 0$$

Atès el teorema de Perron-Frobenius, existeix un eigenvector x de A , no negatiu, que es correspon amb el més gran eigenvalor λ . Una entrada x_i constitueix la marca de centralitat pel node v_i .

4.2.2.3. Càlcul de Modularitat per a la definició de comunitats

La modularitat mesura la qualitat d'una partició d'un graf amb la comparació de la seva cobertura. Una partició amb una elevada modularitat agafa significativament més arestes que les esperades al atzar.

Si $G = (V, E, \omega)$ és un graf no dirigit, amb un conjunt de nodes V , un conjunt d'arestes E i una funció opcional de pes $\omega : E \rightarrow \mathbb{R}_{\geq 0}$. Una aresta no dirigida $\{u, v\}$ connecta dos nodes u i v , a on és possible $u = v$; i sigui grau d'un node $deg(v)$ el número d'arestes incidents. En aquest cas, sigui $\omega(u, C) := \sum_{\{u, v\}: v \in C} \omega(u, v)$ el pes de totes les arestes des de u a les nodes en la comunitat C ; sigui el volum d'un node com a $vol(u) := \sum_{\{u, v\}: v \in N(u)} \omega(u, v) + 2 \cdot \omega(u, u)$; i sigui el volum d'una comunitat com a $vol(C) := \sum_{u \in C} vol(u)$. La modularitat d'una partició ζ de V es defineix com a

$$\text{mod}(\zeta, G) := \sum_{C \in \zeta} \left(\frac{\omega(C)}{\omega(E)} - \frac{\text{vol}(C)^2}{4\omega(E)^2} \right)$$

En aquest mètode de detecció de comunitats, l'algoritme utilitzat ha estat l'algoritme definit per (Blondel, Guillaume, Lambiotte, & Lefebvre, 2008) i implementat per (Lambiotte, Delvenne, & Barahona, 2009). En aquest cas està orientat a grafs dirigits i amb pes. Amb notació utilitzada per aquests últims, sigui $\text{mod}(\zeta, G) = Q$; $\zeta = P$; $k_i = \sum_j A_{ij} / A_{ij}$ és el pes d'una aresta entre i i j ; k_i la influència del node i ; m el pes total en la xarxa. Específicament per a xarxes dirigides i amb pes tindrem que:

$$Q = \frac{1}{2m} \sum_{C \in P} \sum_{i,j \in C} \left[A_{ij} - \frac{k_i^{\text{in}} k_j^{\text{out}}}{2m} \right]$$

a on $k_i^{\text{in}} = \sum_j A_{ij}$ i $k_j^{\text{out}} = \sum_i A_{ij}$ i a on la resolució depèn del temps dedicat a aplicar el camí aleatori per tal de calcular les diferents comunitats (en aquest s'agafa valor 1 pel que fa al factor de resolució).

L'algoritme utilitzat és un algoritme de cerca en profunditat, del tipus *Voraç*, *bottom-up* que utilitza la modularitat com a funció objectiu. Cada vegada que fa un pas, les nodes es mouen repetidament a les comunitats veïnes, fins que les comunitats són estables. Llavors, el graf és redefinit segons la solució, i el procediment continua recursivament, creant comunitats de comunitats. Al final, les comunitats en el graf resultant, determinen les del graf d'entrada per prolongació directa (Figura 1).

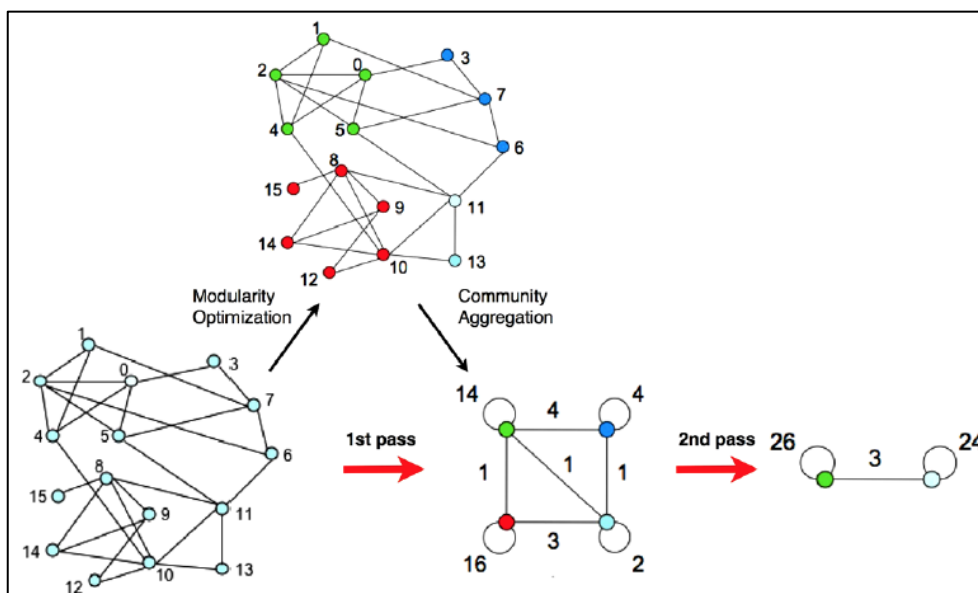

Figura 1.- Etapes de l'algorisme de detecció de comunitats. Font: Blondel *et al*, 2008

4.3. Anàlisi de continguts, documentació i iniciatives

Utilitzem aquesta tècnica per tal d'analitzar els elements documentals que ens aporten informació relativa a fenòmens passats. Així, iniciem els treballs recopilant i analitzant documentació especialment relacionada amb iniciatives de relleu que, així mateix, ens ajuden a tenir la base en la qual sostenir el disseny de les entrevistes. S'analitzen diferents tipus de documentació: legislació i normativa, textos de caràcter oficial, plans, pàgines web, notícies de diari, butlletins, etc.

Després del buidatge i anàlisi de la documentació complementem les dades obtingudes mitjançant aquesta tècnica, amb la realització d'entrevistes personals en profunditat semi-dirigides, realitzades a diferents actors. Els entrevistats ens han aportat més documentació que ens ha permès fer un anàlisi més profund dels continguts específics. Així mateix hem continuat analitzant la literatura que s'ha anat produint durant el període de recerca, i aprofitat en el darrer període, la nostra assistència al XIX Congrés Internacional del CLAD.

En el cas específic de la nostra recerca, pel que fa la classificació de les iniciatives hem utilitzat, d'una banda, la classificació de (Gamero, 2012) relativa

al concepte d'Administració de Justícia, per tal d'ajudar-nos a ubicar el tipus d'iniciativa i, d'altra banda, hem incorporat elements de classificació en funció de la seva vinculació amb elements i principis de govern obert, així com altres d'interès a l'àmbit públic (eficàcia, nivell d'administració, etc.). Així, basats en els criteris, construïm per a les iniciatives una Taula amb 23 variables (Taula 1).

Tabla 1.- Relació de les 23 indicadors a aplicar per a cada iniciativa analitzada

Política pública i estratègia	Principi de Col·laboració	Privada (lucre /no lucre)
Exercici de la funció jurisdiccional	Principi de Transparència	Persones
Govern del Poder Judicial	Innovació	Interna (des de AAPP)
Administració i mitjans	Proximitat de la justícia	Externa
Relació amb ciutadans i professionals	Eficàcia	Instrumental
Relació amb altres AAPP/organismes	Eficiència	Funcional (operativa)
Nivell d'administració	Pública (AAPP)	Àmbit geogràfic
Principi de Participació		Focus

4.4. Entrevistes a experts

Dins la planificació de la recerca, es va preveure dur a terme un mínim de cinc entrevistes, adreçades a experts, que poguessin parlar-ne amb coneixement rellevant simultani des de la perspectiva tant del sistema legal *Civil Law* com del sistema legal *Common Law*, ja que la seva perspectiva podria donar suport a la perspectiva de dret comparat. Aquest és el motiu fonamentalment de que aquest cinc experts es trobin als Estats Units, Canadà i Austràlia.

Finalment hem fet aquestes cinc entrevistes^(*), més altres quatre afegides^(**) de contrast de persones immerses al sistema legal del *Civil Law*, fent un total de 9 entrevistes a experts (Annex I). Els criteris de selecció, han estat, per tant: 1) coneixement simultani del *Civil Law* i el *Common Law*, d'una banda pel que fa les cinc primeres^(*), així com 2) implicació en projectes polítics, iniciatives d'obertura, la seva memòria històrica, i l'abast de l'impacte de les actuacions empreses o a emprendre al seu àmbit en el *Civil Law*, pel que fa les quatre últimes entrevistes^(**).

Vàrem optar per les entrevistes en profunditat obertes semi-dirigides, ja que ens garantirien flexibilitat a l'hora d'aclarir i respondre preguntes i adaptar-nos més fàcilment a les persones i circumstàncies concretes. S'ha realitzat tenint en compte el grau de coneixement i participació en els processos, així com la seva posició estratègica per tal d'explicar els diferents passos i graus d'avenç.

Es dissenyen dos models de comunicació anàlegs, en castellà i anglès per tal de contactar amb els informants i sol·licitar entrevista amb ells. Així mateix, dissenyem una bateria de preguntes orientades a extreure la informació necessària. La major part dels informants seleccionats contactats van respondre positivament a la comunicació, accedint a la sol·licitud. Així mateix aquests entrevistats van facilitar-nos també nova documentació per analitzar. Pel que fa a les entrevistes fetes, han durat de mitjana una hora.

4.5. Enquesta

Així mateix, administrem una enquesta de recerca a un total de 117 persones a nivell internacional. Pel que fa el disseny de la enquesta de recerca, hem utilitzat l'aplicació Limequery¹¹ basada en *open source*, que hem administrat nosaltres mateixos, i des d'aquí hem elaborat els formularis i preguntes, hem preparat els sistema d'estadístiques, el control d'enviaments i respostes, missatges i recordatoris i, en general, tota l'administració. Una vegada verificat el control, vàrem fer la enquesta en tres idiomes: anglès, castellà i català, que va ser creada en format electrònic, tot i que es podia obtenir en format *offline*.

L'enquesta ha estat adreçada a conèixer la opinió en aquest àmbit, especialment de professionals i acadèmics, familiaritzats amb l'àmbit legal - independentment del sistema legal amb el qual estiguessin treballant. Els anuncis es van fer amb l'advertència que era requisit que la persona enquestada estigués familiaritzada amb l'Administració de justícia i els sistemes legals, per tal de poder aportar respostes amb coneixement directe dels elements propis d'aquest àmbit. La enquesta va ser semi-tancada, la qual cosa vol dir que solament amb invitació, o prèvia manifestació d'interès i petició voluntària de participar, es podia accedir a omplir el qüestionari. La enquesta

¹¹ <http://estatic.limequery.org/> Darrer accés 27-11-2014

ha esta formada per un total de 31 preguntes, algunes d'elles condicionades a respostes prèvies, tal i com es pot apreciar al seu model lògic, les preguntes realitzades, les opcions de les respostes, així com el text utilitzat d'invitació.

La enquesta s'ha difós internacionalment. S'ha utilitzat les eines de xarxa social, bloc¹², però també n'hi han hagut persones així com a institucions destacades amb les quals l'investigador té relació, que han contribuït a la difusió de la enquesta, com a l'Open Government Partnership (OGP)¹³, el Col·legi de les Amèriques (COLAM OUI-IOHE)¹⁴ o el Centro Latinoamericano de Administración para el Desarrollo (CLAD)¹⁵. S'ha difós també a grups específics d'interès i llistes de distribució, dins les xarxes socials prèviament mencionades.

Es va obrir la enquesta els primers dies d'agost. El CLAD va difondre anunci al seu bolletí, el 8 d'agost de 2014, l'OGP al lloc a on l'investigador publica ocasionalment, el 13 d'agost de 2014, i el COLAM el 15 d'agost de 2014. Es van enviar un total de 578 invitacions. L'enquesta es tanca en octubre de 2014, i els resultats obtinguts es basen en 117 respostes íntegres a la enquesta de persones de 27 països (Figura 2). 21 persones explícitament van declinar participar.

¹² El Blog de Estratic. <http://estratic.wordpress.com/2014/08/06/abierta-encuesta-de-investigacion-sobre-justiciaabierta-openjustice-opengov-participas/> Darrer accés 27-11-2014

¹³ Open Government Partnership Blog. <http://www.opengovpartnership.org/blog/carlos-e-jimenez/2014/08/13/public-survey-open-justice-will-you-participate> Darrer accés 27-11-2014

¹⁴ Comunicació COLAM. OUI-IOHE. <http://us5.campaign-archive2.com/?u=6f18458be7ef72c8655e92d52&id=ac129e0424&e=6b304a02a8> Darrer accés 27-11-2014

¹⁵ Boletín Reforme. CLAD. <http://old.clad.org/reforme/boletin-509> Darrer accés 27-11-2014

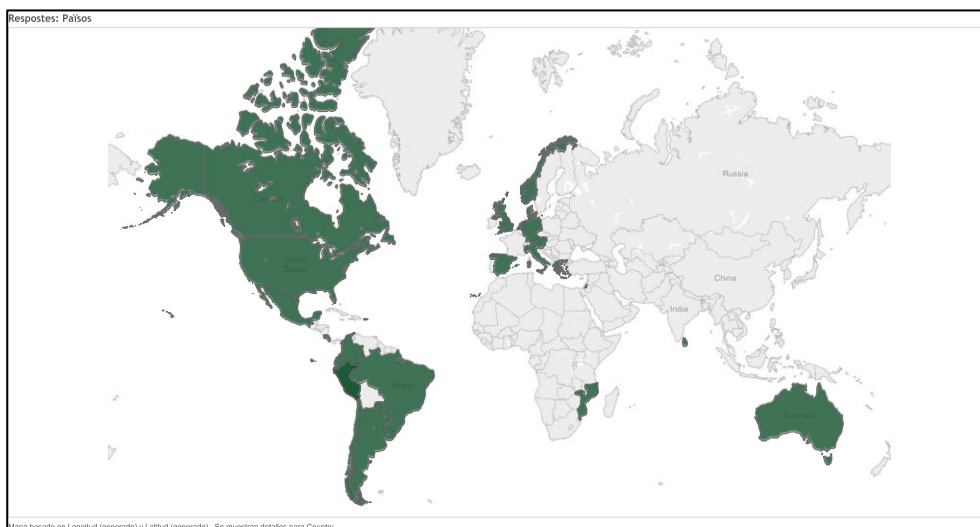

Figura 2.- Mapa de països d'enquestats (verd)

5. Resultats de la recerca

En base als resultats obtinguts tant pel que fa a l'anàlisi de documentació específica de la temàtica de 105 iniciatives analitzades, les entrevistes, l'anàlisi de les xarxes socials i enquesta internacional, a continuació passem a presentar els resultats de la recerca.

5.1. Anàlisis parcials

5.1.1. Resultats de la enquesta

Com hem mencionat, es van enviar un total de 578 invitacions. L'enquesta es va tancar a l'octubre de 2014, i els resultats obtinguts es basen en 117 respostes íntegres a la enquesta, per part de persones de 27 països (Figura 3). Declinen participar un 3,6% dels invitats, i responen a la enquesta un 20,2% dels invitats, de les quals, un 49,6% corresponen a Espanya i un 15,4 % són especialment coneixedors del *Common Law*. La gran part dels participants són professionals de l'Administració de justícia, seguits d'un 20% que són persones del món acadèmic. El gràfic mostra específicament els grups de participants (Figura 4). Presentem a continuació, en aquest epígraf, els resultats més destacats.

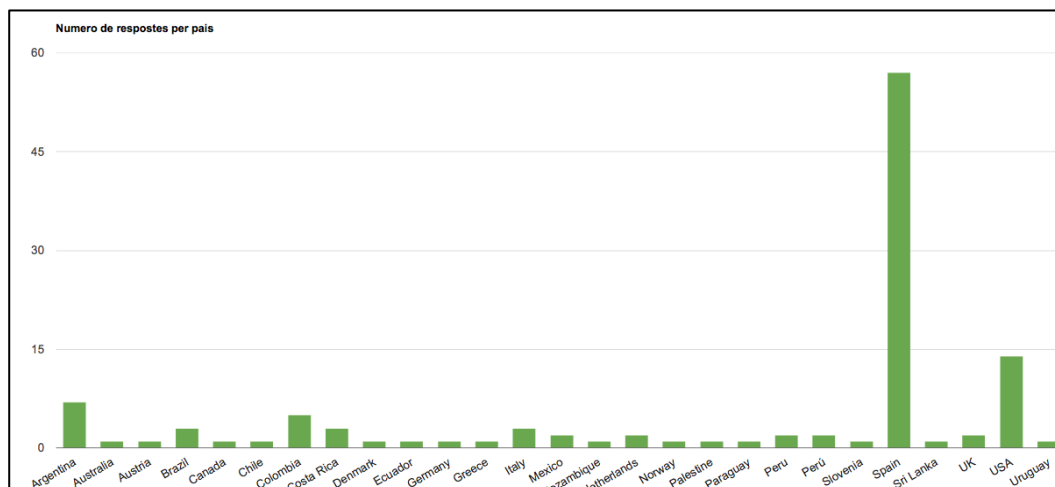

Figura 3.- Número d'enquestats per país al qual corresponen

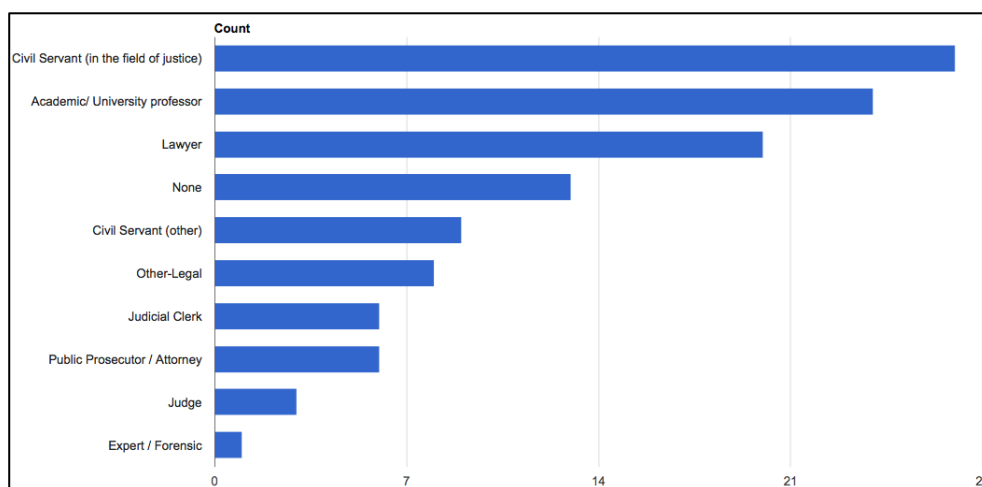

Figura 4.- Grups professionals dels enquestats

Una de les dades més destacades al qual volem fer menció en primer lloc, és que més del 97% dels enquestats opinen que és possible una justícia més oberta. Pel que fa als enquestats que pertanyen a països del sistema *Common Law*, el 100% d'ells opinen que és possible una justícia més oberta.

Comencem l'enquesta orientant les qüestions a un context de modernització de la justícia, atès el fet que la literatura parla de canvis i modernització, així com els principis clau que fonamenten aquests. Abordem les variables clau que l'enquestat consideraria importants per aconseguir aquesta modernització. A la Figura 5 veiem els percentatges de resposta desagregats. La pregunta s'adreçava a recollir la prioritització d'elements pel que fa la seva rellevància per a la modernització de la justícia. Atès que demanem prioritització, havíem de

valorar cadascuna de les posicions assignades a la variable, la resposta i un pes atorgat per la posició i la dependència d'altres respostes, per la qual cosa en realitat, les respostes a aquesta pregunta s'han de validar de manera agregada, amb una variable composta depenent de resposta-posició-pes. Novament hem d'agafar un graf en xarxa amb arestes, nodes i pes. Agafem, doncs, els primers llocs per tal de no aprofundir aquí en la complexitat de les respostes i mostrem els resultats gràficament al graf de la Figura 6.

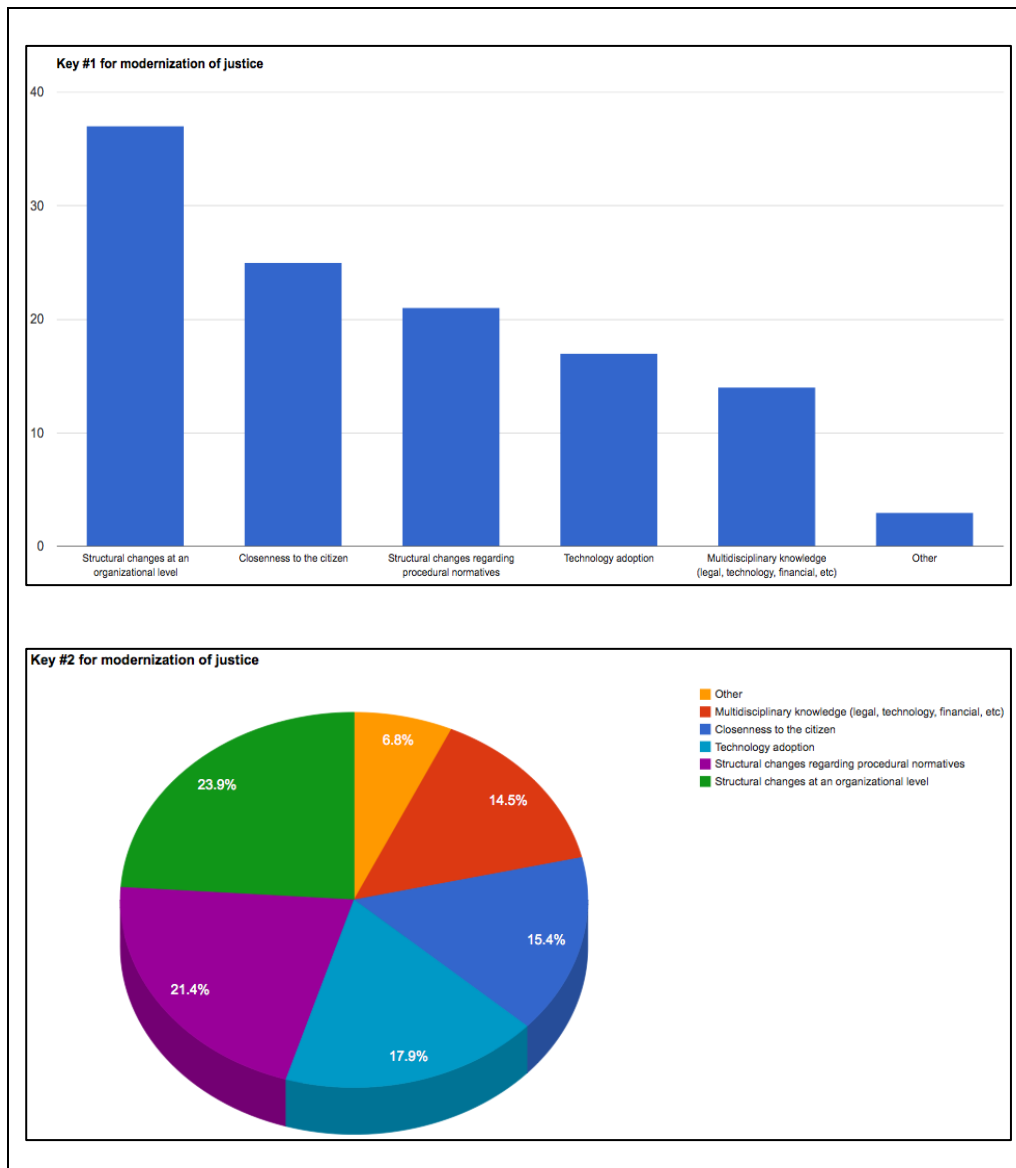

Figura 5.- Modernització de justícia. Claus. Posicions #1 i #2

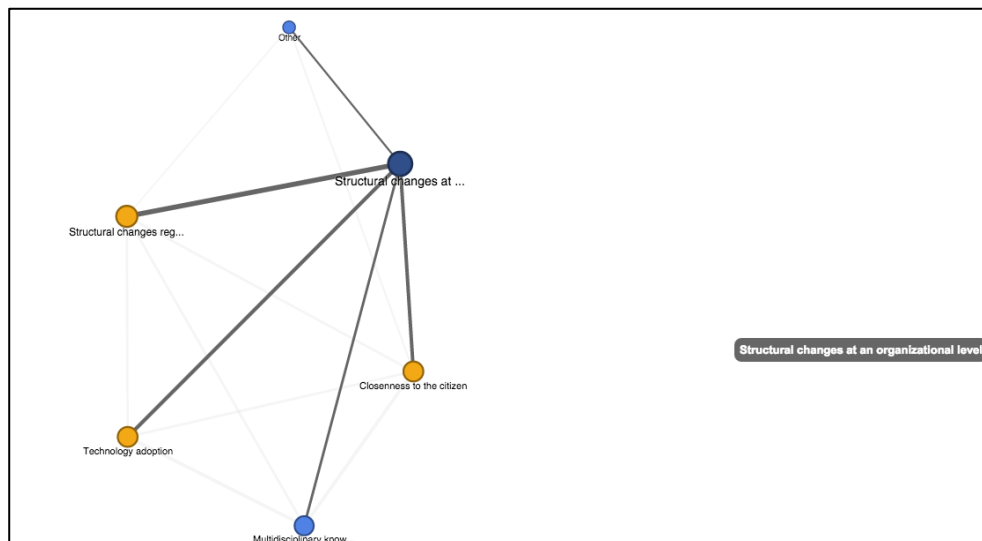

Figura 6.- Modernització de justícia. Claus. Graf de xarxa

Sense cap mena de dubte, trobem com principal variable clau, la importància dels *canvis estructurals organitzatius*, que apareix en primera posició en un 31,36% i en segona posició en un 24,58% de les respostes (Figura 6). Com a variable secundària més important, trobem els *canvis estructurals processals*, amb un 18,64% en primera posició i un 21,19% en segona posició, seguida molt de cerca per la variable de *proximitat a la ciutadania*, amb valor en primera i segona posició de 21,19% i 15,25% respectivament.

Pel que fa la característica d'òptim funcionament de la justícia, l'*eficàcia* amb 29,66% i 26,27% és la principal variable. En segon lloc, la *transparència*, seguides molt a prop de la *orientació al ciutadà* i la *eficiència*. El graf agregat podem veure'l a la Figura 7.

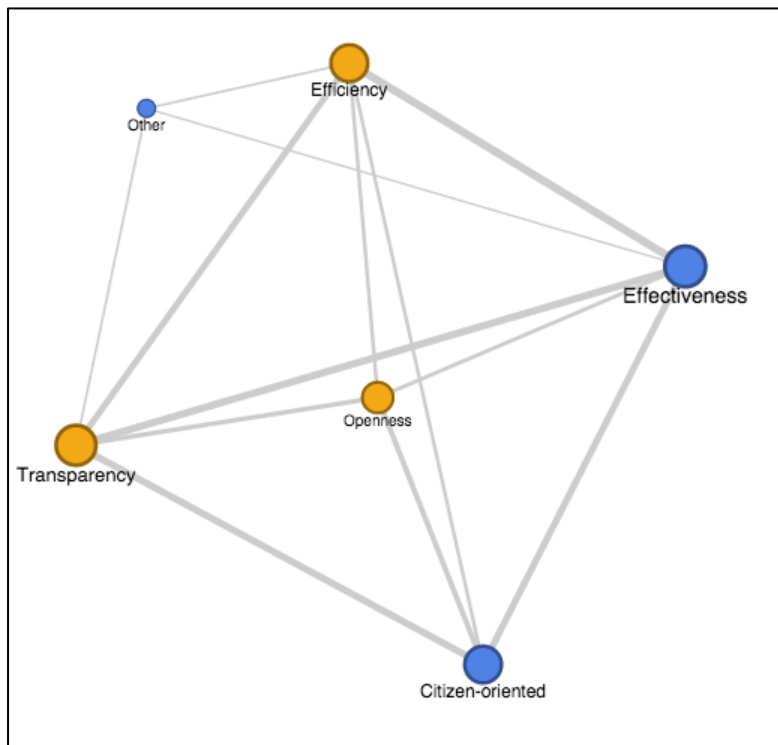

Figura 7.- Òptim funcionament de la justícia. Claus. Graf de xarxa

Pel que fa la els principis de transparència, col·laboració i participació i la seva comparativa a l'àmbit general versus a l'àmbit de justícia (Figura 8), no podem extreure conclusions més enllà de que el principi de *transparència* és el predominant en ambdós àmbits –sempre des de la perspectiva dels mateixos entrevistats-.

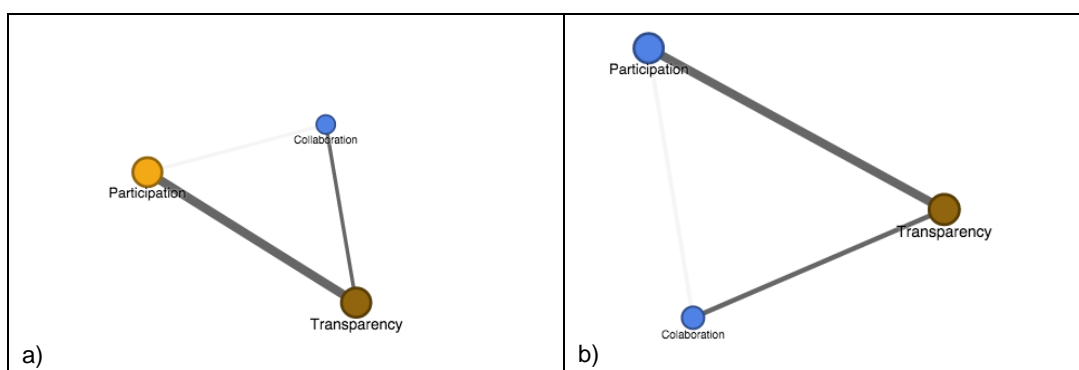

Figura 8.- Principis del govern obert (a) General b) Justícia). Claus. Graf de xarxa

En referència a la percepció de la qualitat del servei públic de la justícia, trobem dades especialment interessants. En un rang de 1 a 5 (amb 1, la qualificació més alta) la major part dels enquestats considerarien aquesta en un rang mig-

baix (Figura 9) amb el major percentatge (44,07%) distribuït per sota del nivell mig (42,37%) i solament un 13,50% per sobre del nivell mig. Però els resultats desagregats, associats exclusivament a l'àmbit del *Common Law* presenten una inversió de resultats i ens donen una interessant informació, ja que dels enquestats associats a aquest sistema legal, solament el 27,78% dels enquestats col·loquen a la qualitat de la justícia en la seva resposta per sota del nivell mig.

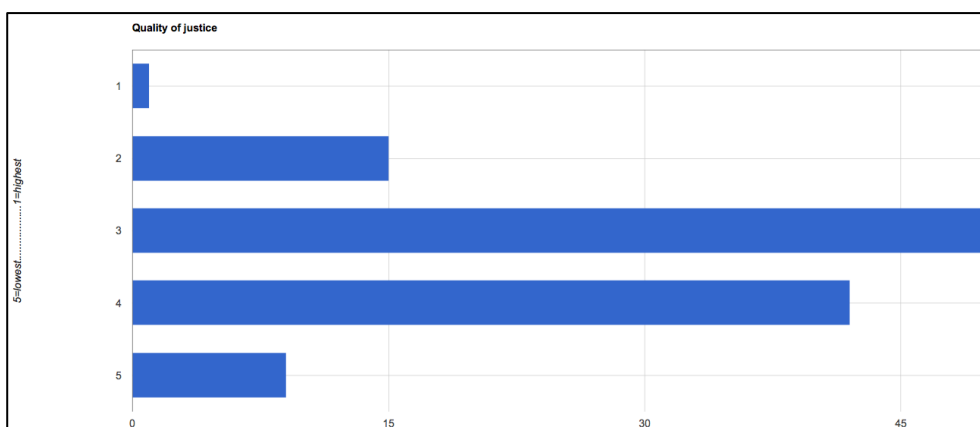

Figura 9.- Qualitat de la justícia. Valoració global.

Tot i que podríem entrar a segmentar els resultats, en general, sense fer-ho, aquests gràfics com els que presentem a la Figura 9, visualment ens donen informació suficientment descriptiva per tenir una aproximació. Atès que el valor 1 es el màxim valor positiu possible, la meitat inferior del gràfic amb color, implica una valoració negativa de l'element que estem avaluant en la resposta de l'enquestat. Aquest és el cas general per la *eficiència en l'adopció TIC* (Figura 10), o *adaptació de la legislació a la realitat social* actual del S. XXI, és a dir, el grau d'adequació de la normativa actual a les necessitats de la societat actual, en el context del segle XXI (Figura 11). En aquest últim cas, és especialment interessant destacar el fet de que el major percentatge deixa en mal lloc a la legislació. Els valors específics en aquest cas són: 1,69%; 15,25%; 32,20%; 34,75% i 16,10%, (per a 1, 2, 3, 4 i 5, respectivament), la qual cosa ens indica quan important és afrontar reformes, especialment si tenim en cuenta que aquesta és opinió pertany a professionals i acadèmics de l'àmbit de la justícia.

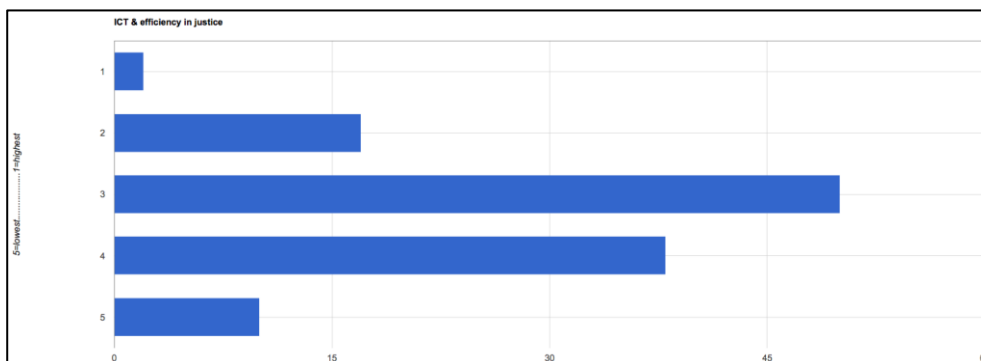

Figura 10.- Eficiència en l'adopció TIC

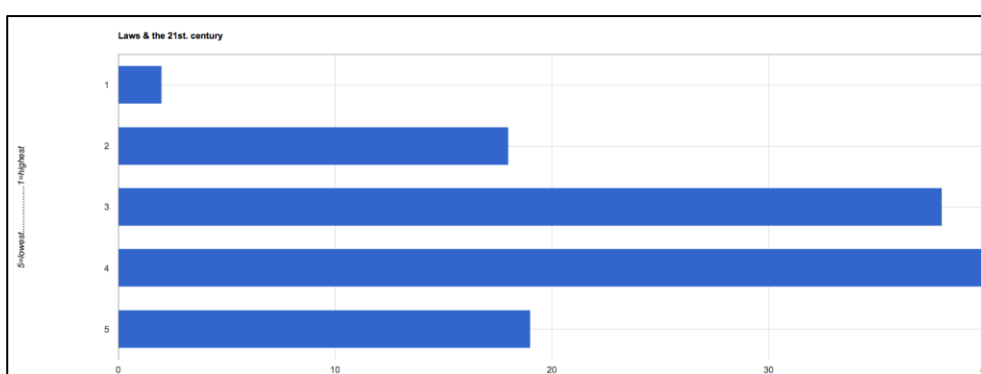

Figura 11.- Adaptació de la legislació a la realitat social del S. XXI

Troben més resultats interessants en la enquesta. Així, quan preguntem pel grau de l'obertura de la justícia, solament el 13,68% col·loca el grau d'obertura per sobre del valor mig, i quan preguntem pel grau d'identitat entre modernització i obertura de la justícia, trobem solament un 27,35% (Figura 12) per sota el valor mig, és a dir, podríem trobar-nos davant una associació directa entre obertura i modernització.

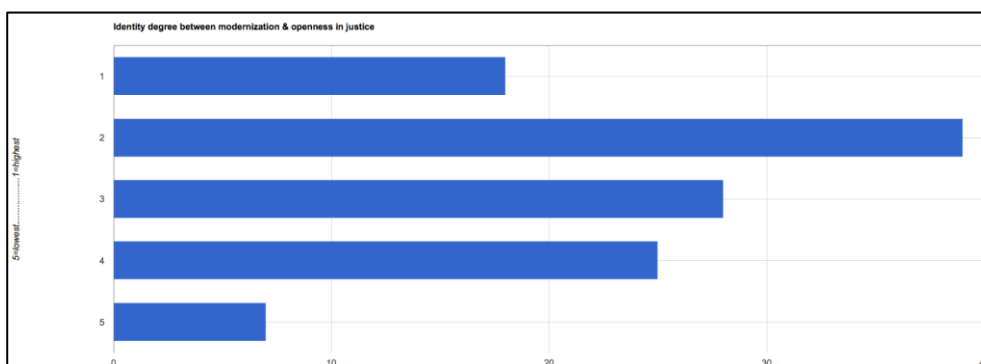

Figura 12.- Identitat entre conceptes: modernització i obertura de la justícia

Els resultats anteriors ens podrien estar donant lectures rellevants, ja que semblen associar un binomi de relació directa entre *modernització de la justícia* – *obertura* i, per tant, en base a respostes en altres qüestions, estarien confirmant necessitats de portar a terme reformes en variables orientades a l'obertura. Les respostes següents donen sortida també a qüestions relacionals rellevants. Així a la Figura 13, es mostra el resultat de grau d'importància de les Tecnologies de la Informació i les Comunicacions (TIC) per assolir obertura a la justícia, i els enquestats donem una resposta afirmativa a la relació, amb percentatges rellevants. Així, solament trobem un 11,11% per sota del nivell mig.

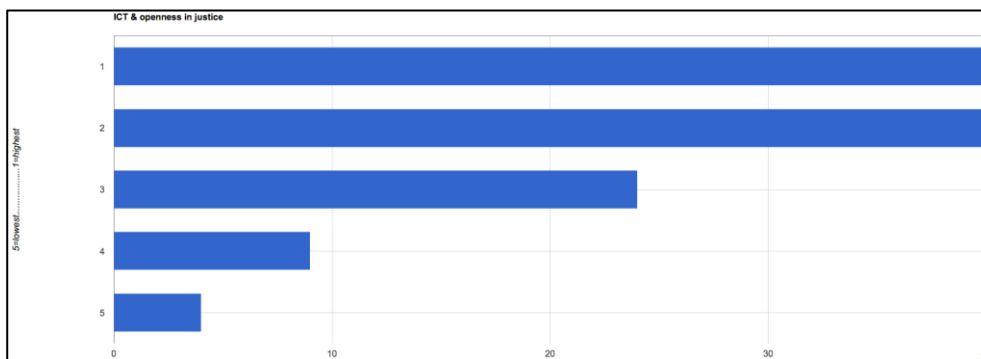

Figura 13.- Grau d'importància de les TIC per a l'obertura de la justícia

En un nivell molt semblant trobem les respostes a la qüestió que pregunta sobre la relació entre proximitat de la justícia i l'obertura de la justícia. Solament n'hi ha resposta negativa en un 16,24% (Figura 14).

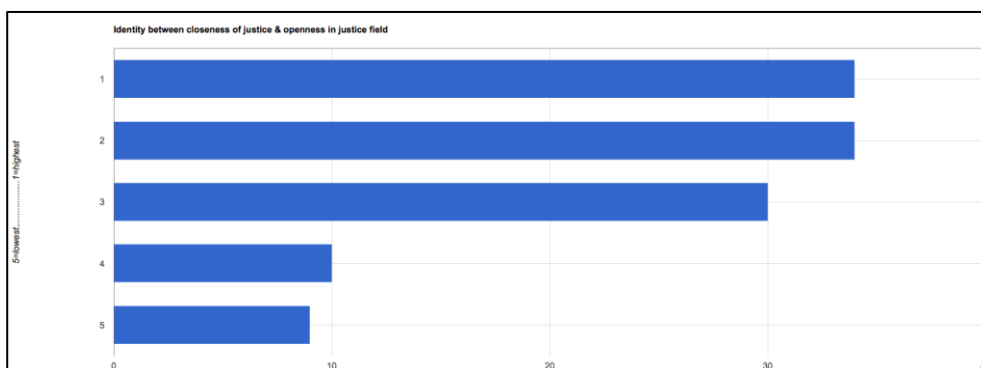

Figura 14.- Grau de relació entre proximitat de la justícia i obertura

Així mateix, els enquestats consideren que existeix un grau important d'aplicació dels principis del govern obert a l'àmbit de la justícia. De fet, solament un 19,66% dels enquestats consideren poc o molt poc aplicables els principis del govern obert a l'àmbit de la justícia (Figura 15).

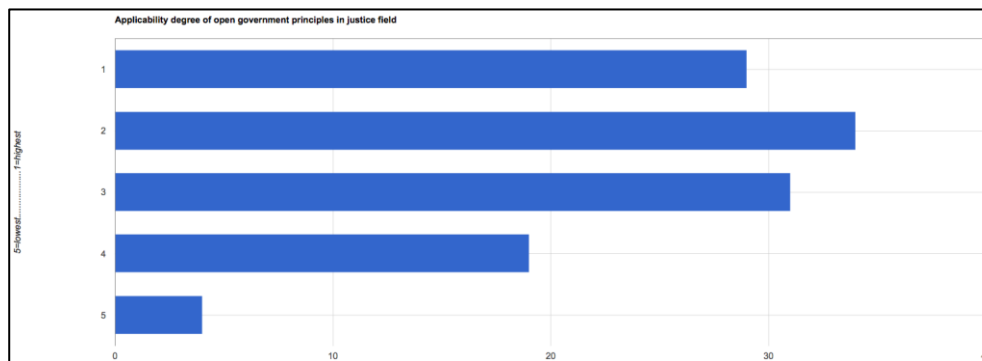

Figura 15.- Grau d'aplicació dels principis del govern obert, a la justícia

Pel que fa les barreres per a l'obertura de la justícia, els enquestats consideren que el major obstacle és la *resistència de actors interns*. Aquesta pregunta és una pregunta ponderada, però el percentatge de predomini del principal factor és inequívoc. Com a principals elements prioritzats s'indica la barrera de *resistència de actors interns* amb percentatges del 50,85% i 12,71% al primer i segon llocs del rànking respectivament. Segueixen a molta distància *legislació i normes* amb un 22,03% i 22,03%, i *resistència per part d'actors externs* (professionals) en tercer lloc amb un 5,93% i 27,12%. A la Figura 15 es pot veure gràficament el resultat global en un graf de xarxa amb ponderació.

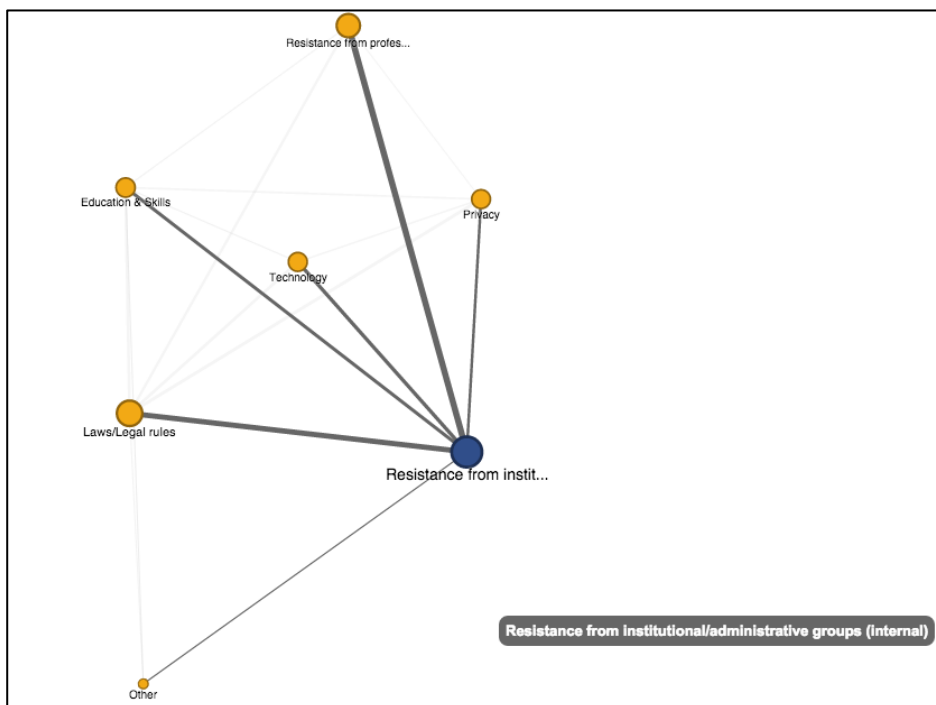
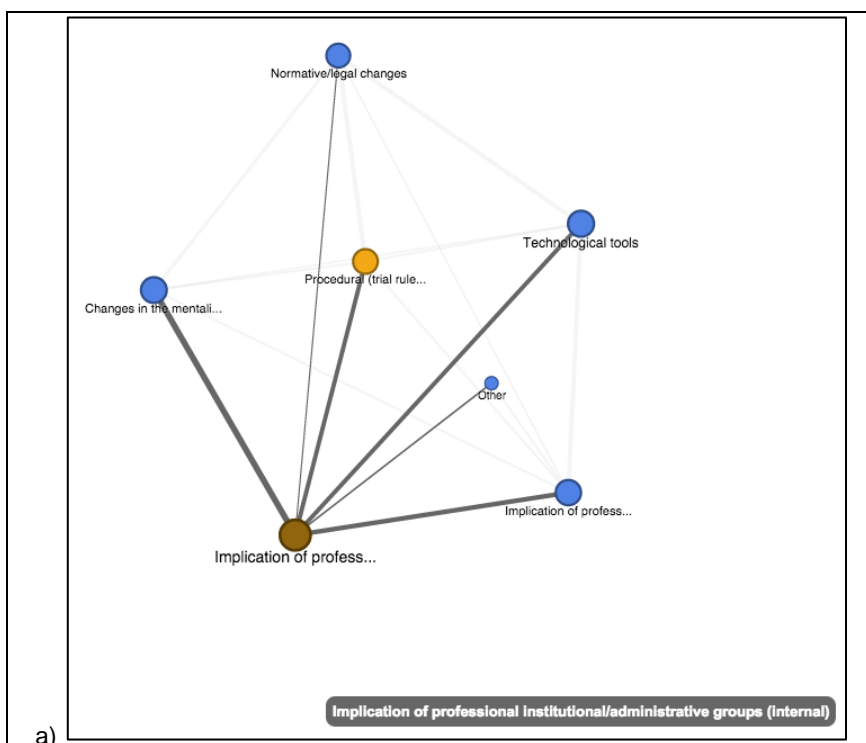

Figura 16.- Barreres per a l'obertura de la justícia. Graf de xarxa

L'anterior perspectiva es correspon totalment amb les respostes relacionades amb elements que puguin afavorir i ajudar a aconseguir portar a terme noves iniciatives de col·laboració i transparència a l'àmbit de la justícia que, en general, donen com a principal clau la *implicació de col·lectius professionals interns* de l'Administració (Figura 17).

a)

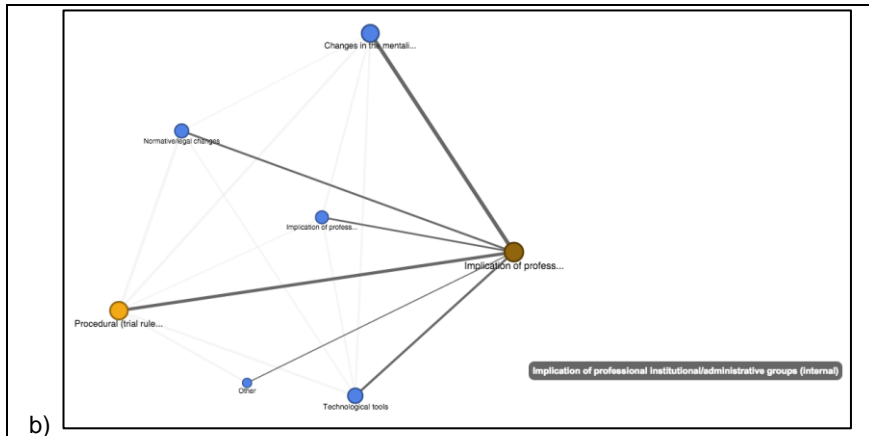

Figura 17.- Justícia: facilitadors de a) col·laboració i b) transparència. Graf de xarxa

Però, pel que fa la participació, aquests elements canvien, i es troba com a necessari i principal element afavoridor els canvis en la *mentalitat de la societat* en un percentatge al primer lloc del 30,51% (Figura 18). És especialment interessant que si desagreguem la informació per sistemes legals, aquest percentatge encara augmenta i ens trobem que els canvis en la *mentalitat de la societat* com a element afavoridor de la participació, suposa un percentatge del 38,89% per enquestats que pertanyen al sistema del *Common Law*.

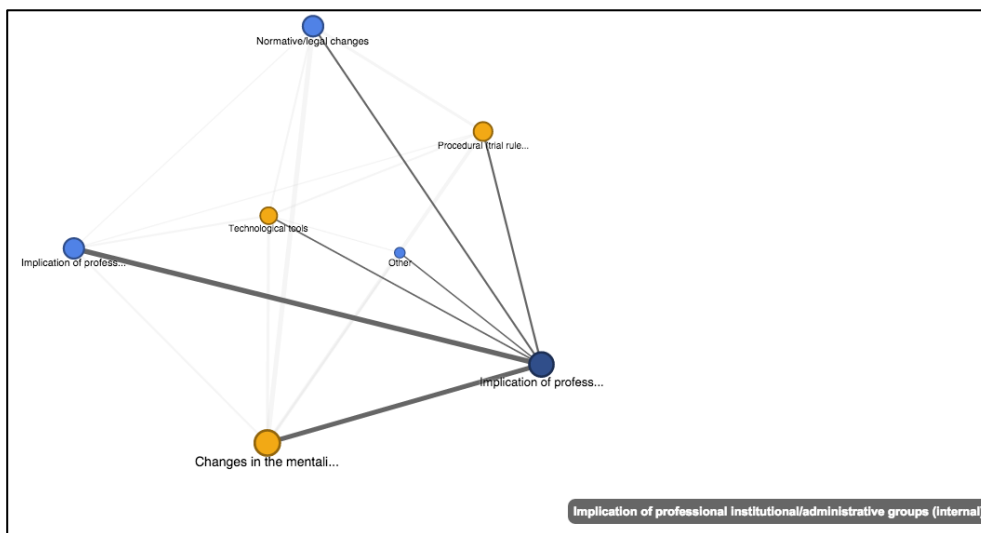

Figura 18.- Elements afavoridors de participació a justícia. Graf de xarxa

Com a part final de la enquesta, vàrem dissenyar un grup de qüestions relacionades amb els òrgans de govern de les associacions i grups professionals (en el cas d'Espanya, CGPJ, Col·legis professionals, etc.). Aquestes preguntes tenen incorporada una condició de resposta inicial associada al grup professional al qual l'enquestat pertany. Aquests grups no

surten en bon lloc pel que fa l'obertura. Les dades, reflectits a les gràfiques de la Figura 19, mostren a) el grau d'obertura de l'òrgan, en relació als membres integrants d'aquest col·lectiu, b) el grau d'obertura de l'òrgan, en relació amb la societat i, finalment, c) la vinculació de l'òrgan de govern amb el "dia a dia" del professional. Els majors percentatges es troben, en general, a la meitat inferior de les gràfiques cosa que –com hem comentat ja prèviament- té implicacions negatives.

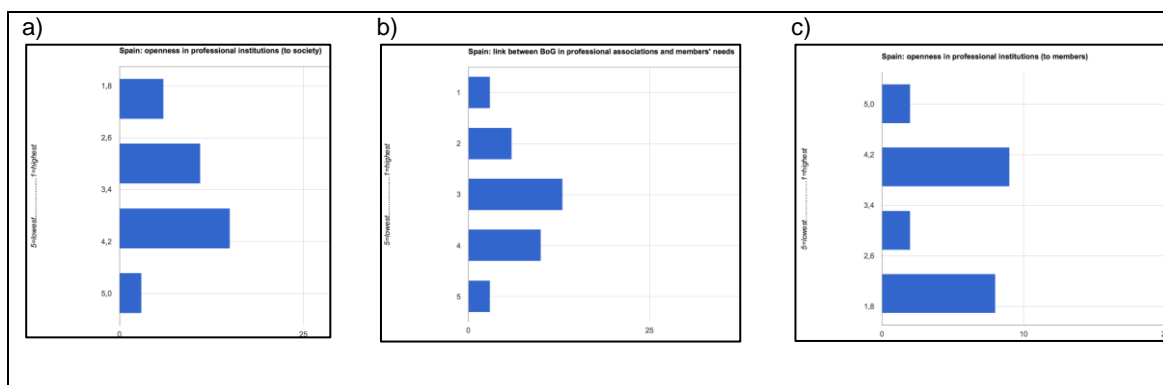

Figura 19.- Obertura i òrgans de govern de grups professionals

5.1.2. Resultats de l'anàlisi de xarxes socials

Aquest element és especialment interessant, ja que ens dona diverses lectures, tant a l'àmbit del *Civil Law*, com al del *Common Law*, i informació que es troba al ciberespai, al món "virtual", i que considerem molt important per a la recerca, com veurem a continuació.

Ja hem explicat prèviament la metodologia d'anàlisi. S'analitzen els conceptes que –de manera desagregada- s'associarien d'una banda al voltant en castellà del concepte de *Justicia Abierta* i, en anglès, al concepte *Open Justice*, així com els seus elements semàntics associats.

Obrim l'anàlisi una vegada transcorregut la meitat de l'any 2014, i fem aquest anàlisi amb dades fins el mes d'octubre –inclòs-. En primer lloc, pel que fa la distribució de la informació associada als conceptes identificats (Figura 20), cal assenyalar que es produeix en més d'un 90% a la xarxa Twitter, la qual cosa ens serveix per aprofitar a mencionar aquí la importància de que les

Administracions Públiques tinguin presència en aquest medi, per tal “d’escoltar” a la societat –a més a més de publicar continguts oficials-.

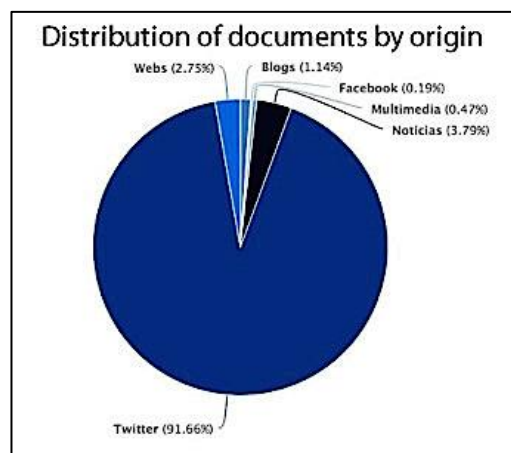

Figura 20.- Distribució dels documents al Ciberespai, en funció del seu origen

Hem de dir, en primer lloc, que en castellà –associat al *Civil Law*- i al voltant del concepte de *Justicia Abierta*, no es produeix pràcticament informació, més enllà de la que generem nosaltres en relació amb aquest estudi. Si tenim en compte que estem analitzant el ciberespai, aquesta lectura implica que no trobem indicis del concepte de justícia oberta no solament a Espanya, sinó a nivell de tots els països i persones hispano-parlants que interactuen amb la *Xarxa*. És solament a partir del mes d'agost que s'obre la nostra enquesta, quan apareix informació al Ciberespai en castellà i -en qualsevol cas tant en anglès com en castellà- la nostra interacció amb el Ciberespai en aquest àmbit té repercussions importants. Així queda reflectit a les gràfiques que enregistren la evolució de la conversa al Ciberespai en aquest àmbit, tant pel que fa les notícies (Figura 21) com Twitter (Figura 22) y així queda confirmat amb la Taula 2.

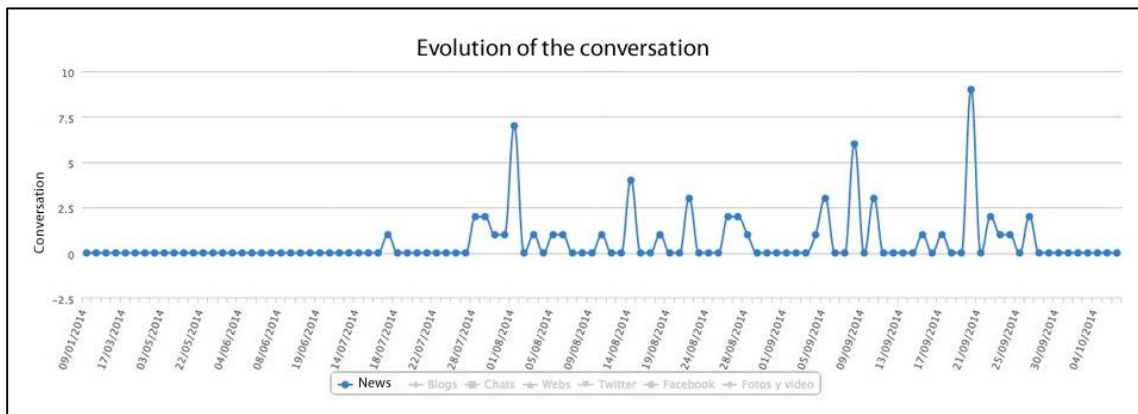

Figura 21.- Evolució de la conversa. Notícies

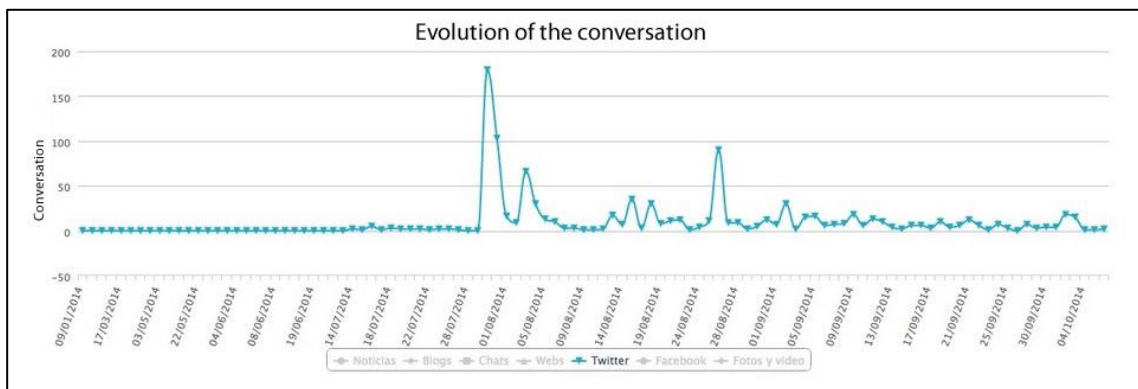

Figura 22.- Evolució de la conversa. Twitter

Podem veure gràficament en la Figura 23 en forma de núvol d'etiquetes, una relació dels continguts de relleu publicats al voltant del concepte de *Justicia Abierta*.

Figura 23.- Núvol d'etiquetes de continguts generats sobre *Justicia Abierta*

En anglès, i relacionat amb el concepte *Open Justice* i semàntica associada trobem més informació –òbviament, atesa especialment l'associació del termini al *Common Law*- i trobem informació molt important per a la nostra recerca. L'anàlisi identifica clarament i de manera destacada a nivell internacional les institucions del Regne Unit com a claus en aquest àmbit, també a la Xarxa, i la seva iniciativa relacionada amb aquest concepte. Una de les institucions més rellevants és el Tribunal Suprem del Regne Unit. Si recordem els epígrafs

previs, ja la literatura indicava a les institucions judicials del Regne Unit com a exemple "físic" d'institucions judicials més obertes. A l'àmbit "virtual" també sembla produir-se aquesta situació.

La conversa a Twitter s'ha segmentat en dos grans grups. D'una banda grups d'elements relativament aïllats (Figura 24), formada per 217 nodes i 156 arestes, que no formen pròpiament part de subcomunitats rellevants interconnectades entre elles, amb el grup principal (Figura 25).

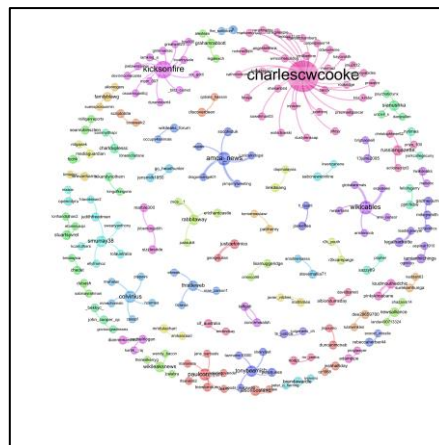

Figura 24.- Grups aïllats a la Xarxa, en relació amb Open Justice

D'altra banda, el grup més nombrós i amb el major numero de relacions (ja sigui per menció o RT) el trobem a la Figura 25, i és el principal graf d'interconnexió de la nostra recerca a l'àmbit virtual. El graf resultant d'anàlisi de comunitats interconnectades és especialment complex, ja que analitza tot l'entorn virtual i la interconnexió -vinculació entre actors en relació a la temàtica de coneixement específica-. Cada color representa una subcomunitat, calculades en funció de la relació entre usuaris a través de mencions i RT.

Així mateix, a nivell semàntic, s'ha analitzat el grau d'aparició de termes dins una categoria analitzada. Així, a la Figura 27, es mostra gràficament que dins la categoria *Open Justice* trobem associades les paraules *Court*, *Judges*, i *Order* en diferents percentatges de 13,53%, 12,31% i 37,31% respectivament que, hem d'interpretar que a la categoria *Open Justice*, la paraula *Judges* té una incidència del 12,31%.

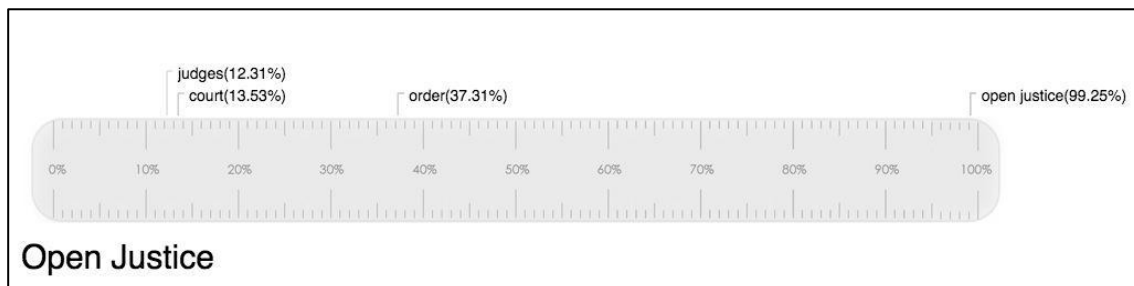

Figura 27.- Relació semàntica dins la categoria *Open Justice*

En aquest mateix sentit, trobaríem gràficament els resultats de la Figura 28 i la Figura 29, en relació amb les categories *Collaborative Justice* i *Participatory Justice*, respectivament. Tot i que el període de recollida d'informació ha estat curt, aquestes dades ens serveixen especialment per veure que el concepte *Open Justice* té un percentatge del 0%, la qual cosa implica que no s'associa conceptualment de forma directament a cap d'aquestes dues dimensions a les quals nosaltres si ho fem en una consideració extensa del concepte. Per tant, en aquest cas, la interpretació es podria adequar al concepte més restringit i tradicional d'*Open Justice*. Com que estem especialment interessats als principis i filosofia del govern obert aplicable a la justícia, hem de prestar especial atenció la informació que ens donin els principis, més que al propi concepte general en la seva accepció tradicional.

Així mateix, comparativament podem veure que la paraula *Court* té molta més importància en relació amb la categoria *Collaborative Justice* que en *Open Justice* o *Participatory Justice*, amb un 63,64%, 13,53% i 42,11%, respectivament. Així mateix, la paraula *Judges*, en aquestes categories té un pes del 18,18%, 12,31% i 15,79%, respectivament (Tabla 3).

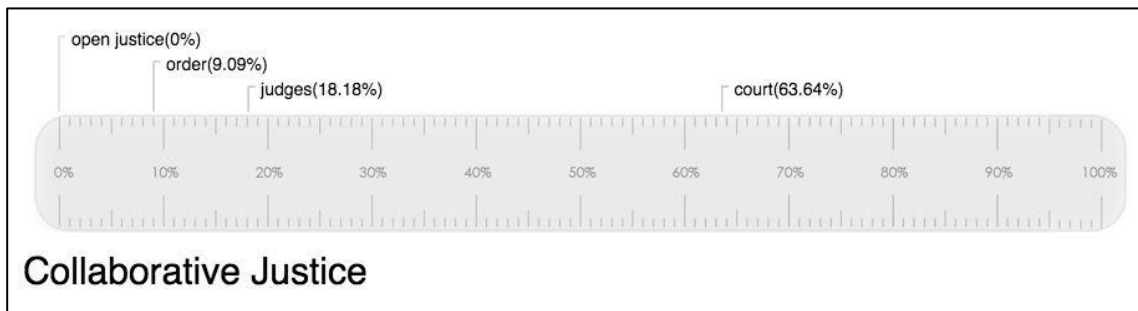

Figura 28.- Relació semàntica dins la categoria *Collaborative Justice*

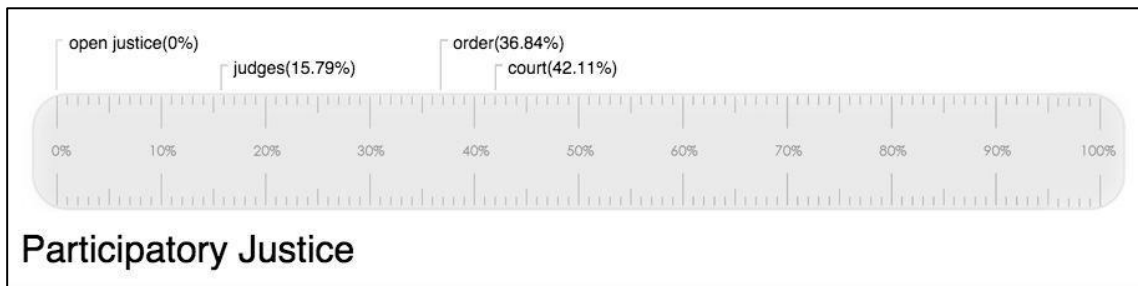

Figura 29.- Relació semàntica dins la categoria *Participatory Justice*

Paraula	Open Justice	Collaborative Justice	Participatory Justice
<i>Judges</i>	12,31%	18,18%	15,79%
<i>Order</i>	37,31%	9,09%	36,84%
<i>Court</i>	13,53%	63,64%	42,11%

Tabla 3.- Semàntica: Pes comparatiu de tres paraules dins tres categories diferents

5.1.3. Anàlisi de 105 iniciatives i selecció de 3 casos

Al llarg d'aquest any hem analitzat un total de 105 iniciatives (Annex II). Cal dir que hem hagut d'elegir finalment tres iniciatives per incloure-les als resultats d'aquest treball i presentar-les finalment aquí tal i com vàrem plantejar al projecte de recerca. Aquest requeriment i la limitació de temps ens ha fet no incloure més informació de la resta i, per tant, una àmplia descripció d'altres iniciatives molt innovadores i enormement interessants, es queden sense espai en aquest treball, però no volíem deixar de dir que moltes altres podrien haver estat també incloses.

Per fer la selecció, després d'analitzar les iniciatives i comprovar els valors dels indicadors, hem anat descartant iniciatives ateses les següents circumstàncies:

- Iniciatives que impactaven a l'àmbit judicial, però que finalment es va verificar que no s'havien de circumscriure estrictament dins aquest àmbit judicial. Així, per exemple, en diferents vegades, ens trobàvem una difusa línia en la separació del àmbit legislatiu i judicial, que finalment corresponia al primer.
- Iniciatives que semblaven pertànyer a l'àmbit de la justícia oberta, però es va verificar que pertanyien més a l'àmbit del govern obert. En el mateix sentit anterior, però pel que fa l'àmbit del govern i executiu.
- Iniciatives que tot i que tenien forts components d'innovació i podrien aportar molt valor al nostre àmbit de la justícia, no es trobaven dins els paràmetres de la justícia oberta, sinó que eren externes, corresponents a nous models de negoci a l'àmbit jurídic i que podrien tenir impacte a nivell econòmic, però no al nivell específic del nostre estudi.
- Finalment, eliminació de les iniciatives amb menor número de variables positives de entre els 23 indicadors que vàrem establir, amb preferència en la selecció de variables amb *outcome* contrastat, i no solament amb *output*.

N'hi ha una tipologia diversa entre les iniciatives analitzades, tot i que la majoria tenen actualment una important vinculació amb TIC (Tabla 7), algunes de les més importants, però, no. Algunes de les iniciatives analitzades tenen una participació interna important per part de les institucions de l'Estat i els tribunals i altres estan liderades per institucions de recerca, fundacions i institucions sense ànim de lucre o grups de ciutadans o col·lectius de ciutadania. Algunes han estat estratègiques i altres operatives. Algunes tenien una destacada component del col·laboració públic privada (PPP), i a altres, a més a més també incloïen la participació de la ciutadania. Des de l'inici hem detectat una estreta relació actual de l'ús del Ciberespai i xarxes socials a l'àmbit de les noves iniciatives així com una vinculació d'iniciatives amb un mix tecnològic-jurídic aplicat a la justícia o a l'àmbit legal, amb un fort component innovador. En general totes les iniciatives tenen interessants elements d'innovació.

La majoria també han estat focalitzades a l'àmbit de la transparència, l'accés i la informació. És interessant aquesta apreciació ja que a l'àmbit del govern obert també sabem que és especialment significativa aquesta vessant.

Totes o casi totes les iniciatives tenen un element important d'increment d'apropament i accés a la justícia per part de la ciutadania. Hem de dir que algunes d'aquestes, son en realitat un grup característic de diferents iniciatives trobades dins una mateixa classificació, amb similitud dels components a excepció de l'àmbit territorial. Així, per exemple si pensem a la iniciativa "Legal Hackers" inclou les iniciatives Chicago Legal Hackers, DC Legal Hackers, Legal Services Innovators Group -New York City-, London Legal Technology Meetup, Stockholm Legal Tech Innovators o Toronto Legal Innovators Round Table, - entre d'altres-.

La majoria de les iniciatives les hem trobat dins l'àmbit del *Common Law*. Algunes d'elles no solament han trobat un reconeixement explícit amb premis, sinó que, de fet, moltes de les iniciatives que s'han portat a terme posteriorment han trobat com a origen aquestes primeres. Aquest és el cas dels Estats Units, a on tal i como (Rottman D. , Efkehan, Hansen, & Stump, 2002) assenyalen, les iniciatives portades a terme als estats de Massachusetts, California i New York, van convertir-se en models a seguir posteriorment per altres estats dels EUA.

Per tant, tot i que finalment presentem explicitades tres iniciatives als resultats d'aquesta recerca, dins les 105 iniciatives que hem analitzat n'hi ha moltes molt interessants que es queden fora. Un exemple del potencial de les iniciatives que hem analitzat i que ara "rebutgem" al no trobar-se entre les tres seleccionades, podem veure'l a la iniciativa *San Francisco Decoded*, de la qual es presenta un esquema del seu funcionament (Figura 30). Podríem pensar en aquesta iniciativa com a més associada a la branca legislativa, però també pot ser classificada dins la transparència i l'accés a la justícia. La iniciativa està orientada, entre d'altres, a aconseguir estructurar la informació legal i fer-la més accessible, incloses "traduccions" de la terminologia jurídica per, per exemple,

poder presentar les lleis amb paraules que qualsevol ciutadà pugui entendre, per la qual cosa, el grau que possibilita de proximitat de la ciutadania i accés a la justícia i legislació, així com la transparència, pot tenir un impacte considerable. Aquests treballs es poden portar a terme amb col·laboració i participació de la ciutadania.

Figura 30.- Iniciativa San Francisco Decoded. Font: opengovfoundation.org

Parlant ja de les iniciatives seleccionades, hem triat com a iniciatives més destacades a exposar aquí succintament les tres següents iniciatives:

- *Reinventing Justice 2022*, iniciativa de 1992 a l'Estat de Massachusetts, Estats Units d'Amèrica.
- *Open Justice – Making sense of justice*, del Regne Unit.
- *Programa Interamericano de Facilitadores Judiciales* de la Organització d'Estats Americans, que trasllada el programa a set països de l'Amèrica Llatina.

A més a més de que aquestes iniciatives inclouen com a assolides la major part de les variables que vàrem establir, n'hi ha altres importants motius per elegir aquestes tres, molt especialment relacionats amb els objectius de la

nostra recerca. D'una banda, la primera iniciativa -*Reinventing Justice 2022*- de Massachusetts és estratègica, i un model, pioner als EUA, que va iniciar-se des d'una perspectiva de reforma i transformació de la justícia a l'Estat de Massachusetts a l'any 1992. Encara avui és seguida com a model a altres Estats dels EUA. La segona iniciativa elegida -*Open Justice*- correspon al Regne Unit i es troba gestionada amb ramificacions a nivell virtual, és més propera al nostre entorn i pionera a Europa, i està associada dos elements clau de selecció: a) d'una banda, la literatura posa els tribunals del Regne Unit com a exemple, entre els més transparents, i b) l'anàlisi SNA de xarxes socials, ens ha portat a aquest cas del Regne Unit, com hem vist prèviament, per la qual cosa, des de l'àmbit del ciberespai i de país, presenta característiques especialment interessants. La tercera iniciativa elegida -el Programa de Facilitadores Judiciales de la Organització d'Estats Americans- ha estat premiada en 2011 a nivell mundial, i mentre que les altres dues s'associen al *Common Law*, aquesta tercera correspon al context del *Civil Law* i, a més a més, conserva característiques culturalment més properes a l'àmbit d'Espanya, amb una forta component de participació. S'ha portat a terme en diversos països d'Amèrica Llatina.

D'aquestes tres iniciatives, a continuació incloem una Taula de variables associades (Taula 4).

Tabla 4.- Llista de variables corresponents a les iniciatives seleccionades

Variable	<i>Reinventing Justice</i>	<i>Open Justice UK</i>	<i>Facilitadores Judiciales</i>
Política pública i estratègia	•	•	•
Exercici de la funció jurisdiccional	•	•	•
Govern del Poder Judicial	•		
Administració i mitjans	•	•	•
Relació amb ciutadans i professionals	•	•	•
Relació amb altres AAPP/organismes	•		
Nivell d'administració	Estatal/Regional	Nacional	Internacional
Principi de Participació	•	•	•
Principi de Col·laboració	•	•	•
Principi de Transparència	•	•	•

Variable	<i>Reinventing Justice</i>	<i>Open Justice UK</i>	<i>Facilitadores Judiciales</i>
Innovació	•	•	•
Proximitat/accés a la Justícia	•	•	•
Eficàcia	•	•	•
Eficiència	•	•	•
Pública (AAPP)	•	•	•
Privada (lucre /no lucre)	•		
Persones	•	•	•
Interna (des de AAPP)	•	•	•
Externa	•	•	•
Instrumental	•	•	•
Funcional (operativa)	•	•	•
Àmbit geogràfic	Massachusetts, USA	United Kingdom	OEA: Argentina, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Hondures, Nicaragua, Panamà, Paraguai
Focus	Transversal	Transversal	Proximitat, Accés

5.1.3.1. Reinventing Justice 2022. Massachusetts. EUA

Hem considerat aquesta iniciativa com la més completa de totes, i clau per a la nostra recerca. Aquesta iniciativa és, en realitat, una iniciativa de modernització de la justícia i els tribunals de Massachusetts¹⁸ i obeeix a un plantejament estratègic de reforma i modernització de l'Estat de Massachusetts. És una iniciativa integral i inclou totes les dimensions i variables analitzades, amb la major perspectiva de modernització possible. Abarca tot el cicle de polítiques públiques i es planteja en clau estratègica i de transformació institucional inicialment, fins arribar a la seva implementació operativa finalment.

A principis dels 1990 existeix una important frustració per part de la societat de l'Estat, amb problemes que creixen sense que es solucionin les causes que radiquen en el context social; solament s'ataquen els símptomes (ej. condemnes), però cada vegada més, aquests problemes es fan mes palesos a

¹⁸ Més informació pot ser trobada a <http://www.mass.gov/courts/> Darrer accés 27-11-2014

l'entorn dels barris, de les comunitats socials. Existeix una important alienació i desconexió entre tribunals i societat, i una gran insatisfacció de la ciutadania amb els processos judicials. No n'hi ha confiança dels ciutadans als tribunals.

Massachusetts és pioner en una aproximació sistèmica¹⁹ que ajuda a connectar els tribunals amb la societat a través de la col·laboració. Aquesta és la perspectiva que considerem aquí especialment important. Així, en 1990 es gesta un programa per canviar completament la orientació institucional. Després de dos anys de treball d'una comissió d'experts, liderat pel màxim òrgan dels jutges de l'Estat es comença a portar a terme els passos del pla estratègic "*Reinventing Justice 2022*" de transformació integral de la justícia de l'Estat. El pla es basa en una visió de futur de com es voldria que idealment fossin els tribunals al 2022, trenta anys més tard. El document analitza les tendències internacionals, de gestió, tecnològiques, etc. i adopta una verdadera visió de futur i busca un nou model de justícia, entre d'altres, amb característiques:

- Orientació al ciutadà i igualitària
- Multi opcional per resoldre conflictes
- Que generi confiança del ciutadà
- Amb nous models de lideratge
- Que realment serveixi per resoldre les problemàtiques reals

Les reformes a portar a terme son enormes. A nivell de tribunal, se crea un tribunal orientat totalment a la col·laboració con la comunitat, sota un model conegut com a *Community Court*²⁰. Tal i com (Rottman, Efke, & Casey, A

¹⁹ Pot passar que hagi un problema, però que siguin especialment visibles solament els símptomes. La verdadera solució passaria per enfrontar la problemàtica amb una perspectiva global. Si –amb la intenció de resoldre les problemàtiques- s'actua solament als símptomes, i no es fa directament a les causes que generen el problema, el que semblaria inicialment una solució, en realitat ajuda a empitjorar el problema. Atacar el símptoma pot ocultar la font real del problema –que no deixa d'augmentar-. Enfrontar de manera sistèmica implica una anàlisi complex que ha de tenir en compte tots els elements i variables, per tal d'actuar a on realment es necessita. En enginyeria de sistemes, aquest comportament s'explica amb el model conegut com a *Arquetip de Desplaçament de la Càrrega*. Així, un plantejament sistèmic es presenta enfrontant el problema de manera integral, a diferents fronts, i amb tots els factors i variables possibles, la qual cosa implicarà un canvi extraordinari en molts aspectes.

²⁰ Veure pel que fa aquest tipus de tribunal el *Midtown Community Court*, pilot portat a terme inicialment a Nova York, 1993 (Nova York, juntament amb Califòrnia i Massachusetts, poden ser considerats pioners clau en aquest àmbit als EUA).

guide to court and community collaboration, 1998) indiquen, la col·laboració cobrirà un ample grau de relacions, que porta des de la tolerància i reconeixement mútua fins el partenariat, amb interès d'aconseguir estructures perdurables a través de les quals tribunals i comunitat (organitzacions locals o, ciutadania en general, dins un àrea específica) puguin parlar-ne i treballar per la comunitat, de manera col·laborativa. Aquest projecte va adreçat a establir als tribunals un programa o tribunal especial, o a la dedicació d'un jutge y oficina judicial a un grup especial de cassos. A nivell sistèmic, el programa ofereix una orientació sobre l'administració de justícia i s'apropa a la ciutadania. En paraules de la responsable de justícia de l'Estat de Wisconsin, Shirley Abrahamson, *“es pot dir, que és un compromís entre tribunals i comunitat que de manera sostenible, garanteix que el sistema de justícia és obert i eficaç per a tothom. No és una activitat o esdeveniment adreçat a resoldre un problema aïllat o a satisfer a un grup particular d'interès”*

El model comença inicialment com a un pilot, i es monitoritza contínuament. Els resultats fan que aquest model col·laboratiu tingui un impacte enorme. Es crea una iniciativa públic-privada conjunta al 1994 per avaluar el potencial d'aquesta solució que s'està portant a terme, per tal de millorar l'Administració de justícia i contribuir a la millora de la qualitat de vida a la comunitat. La iniciativa està adreçada a identificar models de col·laboració, identificar els elements crítics d'èxit, desenvolupar noves estratègies i disseminar lliçons apreses. La etapa final, s'adreça a construir una capacitat a nivell d'Estat per tal de recolzar i portar a terme la col·laboració.

Primer s'estén entre els tribunals d'altres jurisdiccions, i després a segones instàncies i tribunals d'apel·lació. El model ha acabat després adoptat per altres estats dels EUA. Ha portat a terme la segmentació de diferents tipus de tribunals que estan aconseguint interessants resultats (joves i drogues, violència de gènere, etc.).

A nivell econòmic, els estalvis que aquesta iniciativa ha suposat, han estat també quantificats. Cal dir que es parla en termes d'estalvi de milions de dòlars per any. Els principis i elements clau, els incloem en el següent epígraf.

5.1.3.2. Open Justice – Making Sense of Justice. Regne Unit

Com hem mencionat prèviament, Open Justice – Making Sense of Justice²¹ és una iniciativa amb presència virtual –però amb activitats a ambdós àmbits– impulsada pel Regne Unit. Entenem aquesta iniciativa com a una validació a l'àmbit virtual de la estratègia i la política pública, orientada a la preocupació per aconseguir una justícia més propera al ciutadà, per part de les autoritats del Regne Unit.

L'anàlisi SNA, ens mostra com un dels organismes destacats és el Tribunal Suprem de Justícia de Regne Unit, és un dels nodes important de la xarxa. Gràficament, una ampliació de la Figura 25, ens mostra la comunitat amb aquesta institució com a node central (Figura 31).

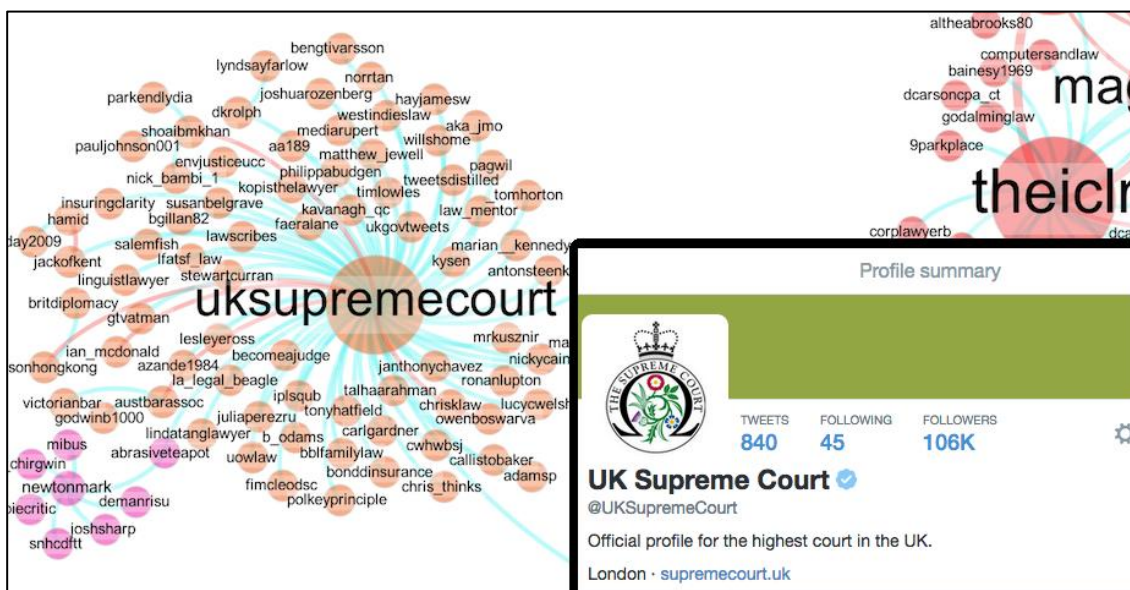

Figura 31.- UK: Tribunal Suprem. Identificació al graf amb SNA i usuari Twitter

Com hem vist prèviament, tant pel que fa l'àmbit del Ciberespai com del de país, presenta característiques especialment interessants.

Es clar que aquesta iniciativa és conseqüència d'un procés que té com a font l'orientació del sistema de justícia al ciutadà. (Neuberger, 2009) parla dels voluntaris del Regne Unit i el concepte de la seva participació a l'àmbit de la justícia al seu informe i diu que *"this review ... it is of course about putting people at its heart, with volunteering being an excellent way of doing this"*. Es

²¹ <http://open.justice.gov.uk/> Darrer accés 27-11-2014

veuen a les persones com a pont, per portar a terme aquesta important tasca a l'àmbit de la justícia penal.

Al desembre de 2010 el govern del Regne Unit obre una consulta pública amb el nom "*Breaking the Cycle: Effective Punishment, Rehabilitation and Sentencing of Offenders*", interessat en conèixer el que pensa la societat pel que fa propostes de canvi a les condemnes, sentències i rehabilitació dels delinqüents. Entre d'altres n'hi ha punts importants pel que fa la prevenció, la intervenció de la comunitat i la transparència. En juny de 2011 el Govern contesta en un document a on explica amb resposta els motius, entre d'altres, pel que fa la transparència diu literalment "*we must open up justice so that victims and the public have a better understanding of how we are performing and more opportunities to get involved*". En aquest document, expliquen perquè el Regne Unit obre la justícia, i diferents elements que portarà a terme.

Les línies que obre aquest document, tenen determinades analogies amb els Community Courts que parlàvem prèviament. El Regne Unit crea al maig de 2012 una llei orientada a disminuir la reincidència i augmentar la implicació local; més enllà de castigar, també considera important suprimir les problemàtiques d'origen.

Específicament a través de la iniciativa:

- Reconeixen que s'ha de millorar en diferents àrees i expliquen com ho faran
- Expliquen com funcionen els tribunals, la diferència entre jurisdiccions, grau, etc.
- Les estadístiques són interactives i interpretables amb eines de visualització gràfica.
- Tenen un sistema de mesura de temps de duració del procés, des de que s'interposa la demanda fins que es dicta sentència, que dona aquesta informació en relació als diferents partits judicials.
- El programa invita a formar part als ciutadans a través de voluntariat.
- Tenen disponible eines online per educar als joves a l'àmbit jurídic (joc interactiu *You be the Judge*).

- Permet a la ciutadania proposar mesures penals alternatives.
- Ofereix la possibilitat de debatre la sentència dictada amb el magistrat.
- Tenen eines per als professors.

Els principis i elements clau els incloem en el següent epígraf.

5.1.3.3. Programa de Facilitadores Judiciales. OEA

El Programa Interamericano de Facilitadores Judiciales²² està adreçat a facilitar l'accés a la justícia a través d'un mecanisme de col·laboració ciutadana. El programa -de la Organització d'Estats Americans (OEA)- s'ha desplegat a diversos països d'Amèrica Llatina, concretament a Argentina, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Panamá, Paraguai. Aquesta iniciativa va rebre a 2011 el premi internacional del *The Hague Institute for the Internationalisation of Law* (HiIL).²³

El voluntariat és l'eina central en aquesta iniciativa. Els facilitadors judicials són una xarxa de voluntaris líders de comunitats o districtes, elegits per la comunitat –primerament-, i nomenats pel Poder Judicial com a voluntaris col·laboradors –després-. Contribueixen incrementant l'accés a la justícia de la població més vulnerable, així com la prevenció. És un mecanisme de resolució de conflictes amb la col·laboració ciutadana en l'administració de justícia. El problema a resoldre és la falta d'accés a la justícia de la població més vulnerable, a causa de les condicions de pobresa, les distàncies, la ignorància de les lleis, la discriminació, l'absència d'autoritats, entre d'altres. El programa involucra a la població, apropa el jutge a la població i li dona un caràcter més humà als administradors de justícia.

Els voluntaris són mediadors a l'àmbit que la llei els hi designa, i, així mateix, assessoren a ciutadans en temes jurídics, ensenyen als ciutadans en diferents matèries, acompanyen als ciutadans si han d'anar als tribunals o d'avant altres institucions.

²² http://www.oas.org/es/sla/docs/facilitadores_judiciales_cobertura_oct_2014.pdf Darrer accés 27-11-2014

²³ Organisme finançat pel govern d'Holanda i The Netherlands Organisation for Scientific Research

Pel que fa la prevenció, realitzen activitats d'assessorament, xerrades, gestions i mediacions i pel que fa l'accés, orientació i remissió. Aquest servei està disponible per a 2,5 milions de persones en 335 districtes dels països mencionats.

Aquesta xarxa és considerada part del Poder Judicial, que és qui considera que dona el servei. Aquest servei té assistència tècnica d'OEA, i col·labora en la finançament Holanda, Itàlia i Espanya.

Els principis i elements clau per a models col·laboratius i de participació, els incloem en el següent epígraf.

5.2. Criteris i elements clau per a una Justícia Oberta

Sembla del tot clar, no solament per les iniciatives analitzades, sinó ratificat per la opinió d'experts entrevistats i els resultats de les enquestes, que la justícia hauria d'estar harmonitzada amb els temps, i -amb les restriccions o ajustes que siguin adients- en aquest sentit s'hauria de pensar en una orientació equivalent al govern obert, dins la justícia.

Cal dir que hem vist iniciatives a nivell operatiu, a nivell estratègic, internes, externes, instrumentals... Un total de 105 iniciatives analitzades en base a 23 variables. A continuació com a resum, esquematitzem una sèrie de criteris associats com a denominador comú, que -de manera general- es troben a iniciatives analitzades. Pel que fa la seva exhaustivitat, s'ha de tenir en compte les limitacions d'aquesta recerca, per la qual cosa, estudiar un model de maduresa seria un element interessant a tenir en compte, ja que factors contextuals, culturals, econòmics, són determinants.

Pel que fa la participació i la justícia, ja (Law Commission of Canada, 2003) assenyala alguns dels principis clau que han d'informar iniciatives i que resumen elements clau dels casos analitzats i, pel que fa la col·laboració, (Wolf, 2005) recull el que considera claus des d'una perspectiva de justícia

col·laborativa, basat en la experiència als EUA. Cal dir que alguns dels elements poden ser transversals i, fins i tot, previs (per exemple, pacte d'Estat i full de ruta) i altres, haurien de ser generats prèviament en atenció a altres principis (per exemple, la generació de confiança i legitimació, s'hauran de generar -abans d'arribar a la participació- a través del principi de transparència). Recollim a la Tabla 5 aquests criteris.

Tabla 5.- Justícia Oberta. Criteris

Participació	Transparència	Col·laboració
<ul style="list-style-type: none"> • Pacte d'Estat i renovació institucional. Full de ruta. • Proximitat. • Comunicació. • Feedback. • Generació de confiança i legitimació. • Intervenció d'hora, per tal d'evitar escalada als conflictes. • Voluntarietat i presa de decisions informades. L'obligatorietat hauria de ser una excepció. • Preparació amb cura i vigilància de les relacions entre parts. • Donar oportunitat al diàleg cara a cara. • Permetre suport al procés per part de qui vulgui ajudar. • Confidencialitat com a clau per a eficàcia. • Imparcialitat. Monitorització de la qualitat i legalitat dels resultats. • Impacte rellevant i realista. • Impacte sistèmic atesa la relació del procés amb la comunitat, i la possibilitat de veure noves maneres de gestionar els conflictes. • Flexibilitat i resposta, atesa característica d'autodeterminació dels litigants. 	<ul style="list-style-type: none"> • Estratègia. • Voluntat d'obertura. • Preparació de dades en estàndards llegible per màquines. • Accés a dades. • Eines de visualització de dades i informació • "Traducció" del llenguatge jurídic a llenguatge col·loquial. • Perspectiva de rendició de comptes. • Orientació al ciutadà. • Monitoritzar i avaluar per mesurar el grau d'abast, eficàcia i objectius aconseguits. • Accessibilitat fàcil als processos i de fàcil comprensió. • Eficiència i orientació a menors costos. • <i>Accountability</i>. • <i>Estandardització</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cobertura jurídica. • Lideratge. • Integració de serveis dins el sistema processal de justícia. • Aconseguir els objectius sense utilitzar procediments tradicionals contenciosos (d'enfrontament). • Intervenció ràpida i inclusió dins programes de col·laboració a justícia. • Facilitar l'accés a determinats serveis, incloent els relatius a tractament i rehabilitació. • Estratègia coordinada que governi les respostes del tribunal adreçades al compliment per part dels participants, utilitzant sistemes de sancions/incentius. • Interacció judicial amb cada participant de justícia col·laborativa. • Assegurar una educació interdisciplinària contínua. • Cerca de col·laboracions públic-privades dins les quals participin tribunals, institucions públiques i organitzacions. • Impulsar l'eficàcia i suport local de programes. • Emfatitzar compromisos d'equip i individuals de competència cultural. • Voluntariat

6. Conclusions

Atesos els resultats de la recerca, com a conclusions, y resposta a les qüestions de recerca que plantejàvem inicialment, a continuació presentem els següents aspectes destacats:

- **Obertura com a motor d'accés i modernització de la justícia**

Hem volgut adoptar un concepte de Justícia Oberta, molt més ample que el que tradicionalment ha considerat el *Common Law* i, ho hem fet al voltant dels reconeguts principis de transparència, participació i col·laboració, en un sentit anàleg a l'esperit de l'*Open Government*.

A la enquesta realitzada, n'hi ha una alta relació entre proximitat i obertura en més d'un 80% dels enquestats i, els casos analitzats mostren també aquesta vinculació. Així mateix, solament per a un 19,66% dels enquestats els principis del govern obert són poc o molt poc aplicables a l'àmbit de la justícia.

Hem comprovat amb les iniciatives analitzades, que és viable adoptar aquesta perspectiva també a l'àmbit de la justícia i, el que és més important, n'hi ha un complet acord dels experts, i més del 97% dels enquestats, en que és possible una justícia més oberta, en els termes i principis que hem plantejat, i les iniciatives així ho demostren, amb participació i col·laboració incloses. Així, entenem que pot obrir-se una nova frontera a explorar especialment en aquest àmbit al *Civil Law*, però cal realment voler adoptar aquesta perspectiva per aconseguir-lo.

El dret comparat, Internet i la eliminació de fronteres amb la Societat de la Informació, ens permet aprofitar una capillaritat cada vegada major, que podríem utilitzar en favor del nostre sistema jurídic i l'Administració de justícia en benefici de la ciutadania, per tal d'aconseguir la justícia que el ciutadà es

mereix. Adoptar aquesta perspectiva ens atorga també un increment important de proximitat de la justícia al ciutadà i accés a la justícia. Però, trobem també importants reptes.

Així mateix, sembla correcte dir que un ús adient de les TIC implica, en general, processos més oberts a l'àmbit de la justícia; les TIC són una eina i, per tant, si modernització té correlació amb obertura, sembla clar que la modernització de la justícia a través de les TIC ha de portar, d'una banda, a una millora important en l'ús dels mitjans i, d'altra en l'accés a la justícia; aquesta és una preocupació important i reiterada detectada en aquest estudi. La justícia haurà d'adaptar-se de veritat als nous temps. Però és necessari també ser eficients. No n'hi ha justícia sense independència judicial, però tampoc sense rapidesa. Resoldre l'accés a la justícia en totes les seves dimensions, és una necessitat fonamental i sembla que també el repte per als propers anys. S'ha de pensar al ciutadà com a centre del servei, a on l'eficiència també és important. En paraules d'un dels entrevistats, *la justícia quan la instrucció d'un cas dura anys, no és justícia*. Y, en aquest sentit, l'enquesta mostra el baix grau de consideració que la qualitat de la justícia té per els enquestats.

N'hi ha acord, en general en que modernització de la justícia implicaria realment obertura. Solament un 27,35% dels enquestats associen poc o molt poc el termini d'obertura i modernització, i sembla que, en realitat, s'hauria d'equiparar la modernització de la justícia amb la orientació a ciutadà. El servei s'hauria de prestar-se per atendre les necessitats que la ciutadania i la societat té.

- **Gestió del canvi i Principis del Dret**

És reconegut que, pel que fa característiques culturals, els canvis dins la justícia suposen dificultats majors. Els resultats de la enquesta mostren que la principal clau per a la modernització són canvis estructurals organitzatius i, així mateix, com a principal barrera per a l'obertura de la justícia, es troba dins, com a resistència interna.

Per portar a terme iniciatives d'impacte com les analitzades, el canvi en aquest model és un canvi estratègic que implica posar sobre la taula una nova manera de pensar a la justícia, en diferents dimensions, per lo que una política d'Estat és necessària. En paraules d'un dels experts *aquesta hauria d'estar associada a un lideratge clar, una planificació estratègica no compartimentada i en col·laboració entre totes les parts d'un Estat*. Les TIC no resoldran problemes si no existeix una filosofia de millora general, la qual cosa suposa concessions. Diferents experts pensen que n'hi ha molts jutges no veuen la justícia i el seu rol com a servici al ciutadà sinó como part del poder judicial. Entén que s'ha de pensar en "modo servei", amb una visió molt mes oberta i gestionar aquest canvi és molt complex. S'ha de tenir en compte que la resistència al canvi en aquest context és enorme. En paraules d'altre dels experts, *a països llatins existeix fins i tot major reticència al canvi a l'Administració de justícia i pensa que n'hi ha principis importants que no es cuiden com s'haurien de cuidar i menciona que fins i tot l'adopció TIC podria impactar fins i tot al procés deliberatiu i de decisió*.

Aquesta és una important barrera. És necessari superar la resistència al canvi per apropar-se més a la societat. Com a eina que creu que ha ajudat als EUA i en el model anglo-saxó, un dels entrevistats cita al jutge Posner²⁴ del EUA i diu que els jutges tenen la pressió per adoptar decisions –no tenen temps- i els acadèmics sempre tindran més temps per la seva tasca, que és estudiar i parlar-ne de les decisions i la doctrina, i aquesta dinàmica, portarà finalment als jutges més al costat de la realitat, i a vèncer la resistència al canvi.

D'altra banda existeixen elements i principis que aquí s'haurien de analitzar com afecten o són afectats. Així, per exemple, un dels experts menciona el principi *lura Novit Curia* i, per contra, a ell comenta el que pot succeir pel que fa la manera d'actuar del jutge i que (Petersen, 2011) anomena "*common-wisdom fallacy*". Aquí l'impacte de la innovació pot ser clau per crear mecanismes de control, de *accountability*, en aquest saber judicial que un dels entrevistats considera "*de poca base científica*". D'altra banda, les TIC podrien ser una

²⁴ Jutge del 7è circuit d'apelació a Chicago, EUA. Un dels autors més citats a l'àmbit legal del segle XX.

oportunitat per aconseguir un impacte important fins i tot en relació amb el punt de vista epistèmic, que podrien aproximar a l'objecte del procés ja que el fet de tenir molta informació permetria al jutge tenir un major control jurisdiccional, molt més profund que abans.

Un dels experts relaciona aquesta cultura com a induïda per altres elements com a, per exemple, els processos de selecció. Així menciona que *mentre que el sistema d'elecció de jutges sigui com es actualment a Espanya (basat en la memorització, etc.) costarà més aquesta obertura*. En general, ha estat manifestat pels entrevistats que al *Common Law* s'està més propers a la ciutadania i que possiblement seran els jutges més oberts els quals comencin a obrir-se també a altres disciplines al *Civil Law* –psicologia, economia, etc. – Aquest tema està relacionat amb el debat clàssic en metodologia jurídica, entre sectors doctrinals, d'una banda el que parla des de la perspectiva de llegir text i interpretar-ho, és a dir des de la perspectiva de “*bouche de la loi*”- i altres, especialment a l'àmbit anglo-saxó que veuen aquesta perspectiva morta, i pensen que el dret, avui ha d'estar més pròxim a la societat, i ha de ser multidisciplinari. La literatura jurídica als EUA segueix aquesta via. Semblaria que les judicatures que funcionen amb el *Common Law* tenen una actitud més pràctica i pragmàtica que les del *Civil Law*, la qual cosa possiblement les fa més obertes a determinats tipus d'innovacions. Habitualment els integrants del *Civil Law* adopten molt suport en principis axiomàtics, la qual cosa dificulta la introducció de determinats canvis i, al mateix temps, genera una fe cega en la eficàcia d'altres.

- **Innovació i col·laboració a la justícia: també Triple Hèlix**

La innovació sembla del tot clau per a la modernització de la justícia. Així mateix, l'element d'innovació apareix pràcticament a totes les iniciatives analitzades. La innovació sembla ser un element fonamental, tant o més que els altres, i que va associat també a la modernització. Però l'àmbit públic –i menys el de la justícia- no es caracteritza precisament per ser innovador. Sembla, per tant, que hauríem de fer aproximacions a la modernització de la justícia des d'una perspectiva simultània de modernització estructural i

apropament a la ciutadania, en consonància amb els temps actuals, amb dosis importants d'innovació, orientats al servei al ciutadà. Aquesta perspectiva de justícia oberta permetria que els principis de transparència, col·laboració i participació poguessin ser eixos centrals per a la justícia, pensada com a un servei al ciutadà, més que com a un poder, també amb més transparència, eficàcia i eficiència, sense perdre els principis legals de sempre, però amb una mirada d'avui.

Les activitats innovadores són fonamentals pel desenvolupament de l'organització i tal com diu (Rogers, 1998), aquestes activitats no es poden produir separatament de les activitats nuclears de l'organització, per la qual cosa la innovació hauria d'anar adreçada a trobar noves solucions per tal de resoldre definitivament les problemàtiques que existeixen dins l'àmbit de la justícia. Aquesta perspectiva, novament s'alinea totalment amb el concepte que posem sobre la taula. Les administracions estan transformant els serveis públics amb estructures més accessibles, col·laboratives i obertes (Chesbrough, Vanhaverbeke, Bakici, & López, 2011). Com que el reforç de la justícia i la seva administració ha d'estar legitimat pels ciutadans, resulta especialment interessant el que (Chesbrough, Vanhaverbeke, Bakici, & López, 2011, p. 24)²⁵ assenyalen, quan diuen que el concepte de govern obert posa èmfasi en la possibilitat d'incorporar el concepte als àmbits als quals l'Administració és un monopoli, la qual cosa té una clara aplicació a l'àmbit de la justícia.

Fins i tot, hem vist com els professionals i advocats estan incorporant nous models de treball i negoci. Clarament, les TIC, poden incloure noves dinàmiques per donar accés a la justícia. Alguns dels entrevistats mencionen *que l'auto-representació hauria d'obrir-se pas també amb les TIC si es fos capaç de fer arribar realment el servei de la justícia a la ciutadania*. La innovació jugarà un paper molt important per a la modernització de la justícia i, de fet, podria ajudar molt a l'accés a la justícia. Així, per exemple, la visualització gràfica de clàusules contractuals, de processos, és interessant i és

²⁵ Els autors diuen literalment que "*The idea of open government can be extended to areas where the government is a monopolist*"

una perspectiva a explorar a l'àmbit de la justícia que podria ajudar a aconseguir més proximitat de la justícia a la ciutadania.

Una obertura a la innovació és important. De fet per a Hammergren innovació es part de la definició de modernització, però no necessàriament està limitada a les TICs, Sembla realment innovació si s'aconsegueix la possibilitat d'auto-representació i capacitar també als jutges per tractar amb les parts, sense representació.

Aconseguir que la opinió i reacció de la ciutadania comptin a l'àmbit de la justícia, seria una cosa bastant nova i n'hi ha molta resistència. Ni ha experts que pensen que *ha hagut un èmfasi exagerat en la independència judicial i molt poca atenció a l'altre costat de la moneda –l'accountability*. En aquest tema la justícia està summament endarrerida, en comparació amb altres serveis públics, i s'han de buscar mitjans que permetin aconseguir eficaçment incorporar les reaccions, preferències i necessitats dels ciutadans als programes de la justícia. Es necessiten mecanismes que agafin el punt de vista del ciutadà, i les seves problemàtiques reals, la qual cosa implica obertura a la innovació pel que fa definició i organització bàsica (normes, processos, TICs, RRHH, estructures, etc.).

Els principis de col·laboració i participació, son dos elements que més enllà dels processos habituals tradicionalment inclosos com la *cooperació jurisdiccional* o la institució del *jurat*, a nivell intern institucional no son massa abordats per la literatura, pràcticament desapareguts al *Civil Law*, però les iniciatives analitzades mostren que existeixen i poden ser molt beneficioses. Semblaria trobar una difícil articulació incorporar aquests elements sense incorporar canvis estructurals a nivell processal i organitzatiu, però també en la mentalitat de la societat, especialment pel que fa el principi de participació y col·laboració.

Podria realitzar-se una co-producció de serveis, una desintermediació. TIC implicaria processos més oberts quan es canviïn els còdecs processals –la norma legal. L'exemple d'Israel a on les companyes de segurs es van posar

d'acord per crear un sistema de resolució de conflictes alternatiu per accidents de tràfic, és molt interessant. Han creat l'estàndard per resoldre conflictes a l'àmbit de tràfic. Quan es produeix un accident de tràfic, per defecte la falta passa inicialment per una plataforma alternativa, i solament quan no n'hi ha solució a la plataforma, és quan passa a l'Administració de Justícia. Aquesta innovació canvia el lloc per defecte d'aquests casos. És un exemple de PPP o triple hèlix en aquest àmbit.

La col·laboració de la ciutadania pot ser també aplicada aquí de diferents maneres. El voluntariat, dependent de en quina forma es presenta, pot ser col·laboració o participació. En qualsevol cas, hem de posar atenció als models col·laboració a la justícia. El que s'anomena *Collaborative Justice* i els *Community Courts*, són exemples realment interessants que poden ajudar, més a la societat, no solament amb sentències, sinó adreçant les seves accions a corregir la causa de les problemàtiques i no solament els símptomes.

- **Transparència i *accountability*: dades obertes, i més**

En relació amb el principi de Transparència, aquest element és el que més menciona la literatura, especialment a través de la possibilitat d'accés a la informació. Hem comprovat que és així també a les iniciatives analitzades. Hem de tenir en compte que parlem, d'una banda, principalment de literatura basada en el *Common Law*, i per tant, l'element *precedent* i l'accés als casos, tenen una especial importància, així com l'origen del principi d'*Open Justice*, inherent a aquest element.

En relació amb l'element d'accés -quan no es dona una projecció tradicional del concepte d'*Open Justice*-, es parla especialment de accés a la informació i a dades obertes. Pel que fa aquest principi i dades de gestió i estadístics, un important element beneficiat és la rendició de comptes o *accountability*, que permetria als ciutadans, entre altres coses, veure que el sistema de justícia funciona correctament.

La literatura fa menció a la necessitat de l'equilibri entre obertura i privacitat, i experts entrevistats consideren perfectament compatible transparència amb privacitat. Així mateix, trobem també en la imparcialitat un element important a tenir en compte aquí quan és necessària una restricció de publicitat per tal d'evitar processos paral·lels basats en opinions. Alguns autors indiquen que podria ser necessari separar especialment els àmbits i funcions administratives de les jurisdiccionals de la justícia, per tal de poder definir més fàcilment l'aplicació d'aquests principis dins aquest àmbit, però, així mateix, també la literatura s'indica que de vegades és difícil discernir quins elements administratius no podrien acabar finalment amb influència en aspectes jurisdiccionals.

Sembla que la transparència a la justícia i còdecs de conducta està molt més endavant als països d'àmbit anglo-saxó, i ha fet créixer una atenció dels ciutadans més conscient i menys política. Aquesta transparència té a veure amb obertura de dades que poden anar des de: desempenyament i estadístiques dels tribunals, publicació de resolucions, informació de processos, com accedir, llenguatge, mecanismes d'auto-representació eficaç, fins a informació de selecció, promoció, disciplina de jutges. És necessària voluntat real així com la comprensió de les necessitats de la societat.

- **Accés, participació i proximitat de la justícia**

La enquesta feta, apunta a que són necessaris canvis en la mentalitat de la societat per arribar a incorporar la participació a l'àmbit de la justícia. Com hem dit, la transparència és habitualment el principi més mencionat, però l'aplicació dels principis de participació i col·laboració -tot i que no son tan obvis- existeixen, s'estan portant a terme, i estan aconseguint importants fites. Entenem també viables més processos de participació dins la justícia. Tant pel que fa la informació i la transparència, l'accountability com pel que fa la participació o la col·laboració, en qualsevol cas, tenir accés és *condictio sine qua non*, prèvia. Aquest element, l'accés, és un dels més tractats no solament pel que fa l'accés a la informació, sinó també pel que fa la possibilitat d'entendre els continguts i mecanismes procedimentals, resolucions i legislació,

per part del ciutadà. És interessant com, fins i tot, trobem iniciatives que permeten visualitzar gràficament contractes i elements contractuals, així com presentar la legislació amb formats comprensibles ràpidament per qualsevol persona –i també per màquines- i que permetin entendre fàcilment els continguts legals.

Les TIC implicaran processos més oberts. Un exemple podria ser el *crowdsourcing*, que podria apropar la justícia a la ciutadania, fer-la més accessible, i també canviar la manera de jutjar. N'hi ha exemples d'iniciatives com el cas del *broadcasting*, que el Regne Unit va introduir a Europa o el sistema *Money Claim Online*, del Regne Unit. En relació amb aquest cas, no solament el Regne Unit podria ser considerat un model més obert a nivell "físic", tal i com hem vist pel que fa iniciatives i literatura, sinó que hem pogut comprovar que també succeeix a nivell "virtual", com hem vist amb l'anàlisi de xarxes socials. En realitat sembla una filosofia que ha interioritzat. Com a exemple, n'hi ha una qüestió molt descriptiva que plantegen les institucions del Regne Unit quan diuen "*És necessari ser expert en lleis per comprendre i utilitzar/seguir una llei?*"

Pel que fa la participació i obertura, si es pensa solament en Administració de Justícia, costa pensar en exemples d'obertura i, més concretament, de participació, però si es considera més amplament amb inclusió de mecanismes alternatius, llavors sí, perquè la mediació, la negociació, etc. poden ser una via per induir aquesta obertura, ja que les parts poden jugar un rol més actiu en el procés, i un mediador pot facilitar acords de les parts, és una important forma de participació a on els ciutadans poden proposar solucions que les afecta, i el jutge, validar-ho. En aquesta direcció trobem els models de *Participatory Justice* que hem vist. En paraules d'un altre entrevistat *no imagina un procés de participació major que aquell al qual els ciutadans decideixin en relació als seus propis conflictes*. I això ja s'està porta a terme. La mediació permet aquesta resolució entre ciutadans i amb ús de TIC, fins i tot de vegades pot ser millor que els ciutadans no es trobin físicament al mateix lloc, i en aquests casos la TIC poden fer d'intermediari en la mesura en que facilita aquesta distància física, per la qual cosa de vegades pot ser un element afavoridor de

solució de conflictes. Un tema a tenir en compte és l'ODR i ADR. Així, per exemple, a Austràlia n'hi ha molta activitat de mediació i ODR als processos judicials, ja que en moltes ocasions és obligatòria en aquest país. Precisament en aquesta direcció comença a apuntar la Directiva i el Reglament Europeu de 2013 d'ODR.

En paraules d'un dels entrevistats, *si s'apliquen els mateixos principis en la part de transparència o accés obert a les dades, no veu perquè hauria ser distinta (la justícia) a altres àmbits. El poder judicial hauria de facilitar la participació dels ciutadans.*

S'ha d'anar a on és el ciutadà actualment. Als social media trobem més gent que al carrer, la comunicació i participació en aquestes vies, pot afegir molt a la transparència de la justícia, així com tenir una funció pedagògica. El paper de les xarxes socials pot tenir un paper important també en relació amb la participació i la col·laboració, més enllà del que habitualment es considera com a comunicació a l'àmbit de la justícia, ja que el ciutadà podria col·laborar a través dels social media. Ja en matèria de drets humans, Luis Moreno Ocampo quan era Fiscal en Cap del Tribunal Penal Internacional ja va comentar que s'hauria de començar a pensar com a material probatori vídeos i fotografies fetes pels ciutadans, així com l'ús dels social media o, fins i tot, la televisió interactiva. Per un altre entrevistat, l'ús de social media no ha fet més que començar, i podria ser molt útil per que els ciutadans realment participin. En Austràlia ja n'hi ha estudis relacionats amb la temàtica de com els tribunals utilitzen i poden utilitzar les xarxes socials.

- **Reforma educativa i capacitació, per a regeneració del model**

La educació es altre element que sembla clau, i a més a més, es un dels elements als quals han coincidit tots els experts. Hem vist com fins i tot pot ser instrumental i poden aprofitar-se aquests processos per formar, al mateix temps que es celebra l'acte del judici i és difós per xarxes socials, com hem vist en el cas Brasil.

D'altra banda, es parla, fins i tot de la necessitat de replantejaments de les professions jurídiques, atesos els canvis que la Societat de la Informació i les TIC semblen demanar-ne també en aquest àmbit. Un exemple són les iniciatives que ens trobem portades a terme a partir de perfils multidisciplinaris, amb mix tecnològic i jurídic.

Especialment interessant a l'àmbit educatiu, mencionar que als EUA ja no s'estudia solament dret, sinó que la preparació d'advocats és obligada incloure un altre branca de coneixement (dret i econòmiques, dret i psicologia, etc.) des de fa més de 20 anys. Es pensa que el dret ha de ser multidisciplinari i les facultats de dret als EUA, solament recluten persones amb un doctorat (ja que als EUA no existeix el doctorat en dret, aquesta opció obliga a que els professors siguin especialistes en altres matèries també, ja que obligadament hauran fet un doctorat en una disciplina distinta). Aquesta característica està impactant en la qualitat de la formació i naturalesa de la doctrina. Així, per exemple, la Harvard Law Review, publica des d'una perspectiva multidisciplinària. Així, el *Common Law* es mes flexible per incorporar noves eines, per la qual cosa la preparació dels llicenciats en dret es converteix en un element clau complementari.

La formació dels professionals del dret és un dels temes que més preocupa als experts. Això impacta en la formació (jutges, fiscals) que és molt monolítica a Espanya en dret positiu, quan moltes conflictes semblen requerir cada vegada més, d'aprofundir en més coneixements diversos, és a dir, un concurs important de coneixements de diversos àmbits (finances, tecnologia, etc.).

Com a futurs treballs de recerca entenem interessant explorar, d'una banda, la potenciació de la innovació (inclosa innovació oberta i model de Quàdruple Hèlix) per a la modernització a l'àmbit de l'Administració de justícia, així com – pel que fa noves iniciatives- la validació dels criteris i les possibilitats d'un model de maduresa (inclosos aspectes d'interoperabilitat) en aquest àmbit. Aprofundir en l'estudi de l'obertura de l'Administració de Justícia en contextos virtuals i xarxes socials seria un altre àrea interessant.

7. Recomanacions

Relatiu a aquest epígraf volem donar per reproduït dins aquest apartat el que ja hem anat comentant especialment dins els epígrafs de resultats i conclusions. Volem, només posar de relleu la necessitat actual que té la justícia a Espanya, d'anar en la direcció analitzada. Considerem, doncs, clau una perspectiva estratègica, per la qual cosa, no ens estendrem massa en el contingut d'aquest epígraf amb nombroses activitats i accions que se'ns acudeixen, ni recomanar activitats diverses que suposarien avançar en iniciatives sense connexió. És hora d'alinear esforços i, per tant, adoptar recomanacions aquí fetes, que ens portin a avançar en aquesta direcció d'una manera sostenible.

- Creació d'un Centre d'Investigació, Desenvolupament i Innovació als Tribunals. Podrien explorar-se fórmules de triple hèlix per aquesta finalitat. Aquest centre podria posar en pràctica programes pilots que una vegada comprovats, poguessin incorporar-se als tribunals.
- Impuls d'una política d'Estat, llibre blanc i pla estratègic d'obertura de la justícia, així com a un full de ruta de modernització ("re invenció") de la justícia, amb la implicació i compromís de totes les forces polítiques i poders de l'Estat i amb la participació de la societat. El canvi en aquest model és un canvi estratègic que implica posar sobre la taula una nova manera de pensar i veure a la justícia, en diferents dimensions, inclosos principis, estructura, educació, etc. per la qual cosa seria necessària una política d'Estat, per aconseguir realment la justícia del segle XXI que el ciutadà mereix.

8. Referències bibliogràfiques

ABA. Committee on State Justice Initiatives. (2003). *Summary of State and Local Justice Improvement Activities*. Chicago: American Bar Association, Coalition for Justice.

Abrahamson, S. S. (2002). Involving individual citizens with courts and tribunals: initiatives in the United States and Canada. *A Citizenship and Citizen Participation in the Administration of Justice*. Montreal: Editions Thémis.

Almirall, E. (2014). Managing City Ecosystems. *International Summer School in Public Administration and Management* .

Bannister, F., & Connolly, R. (2011). The Trouble with Transparency: A Critical Review of Openness in e- Government. *Policy & Internet* , 3 (1), 1-30.

Barendrecht, M., & Nispen, P. v. (February / 2008). Microjustice. TILEC Discussion.

Berman, G., & Anderson, D. (1997). *Engaging the community: a guide for community justice planners*. New York: Center for Court Innovation.

Blackham, A., & Williams, G. (2013). Australian courts and social media. *Alternative Law Journal* .

Blondel, V. D., Guillaume, J.-L., Lambiotte, R., & Lefebvre, E. (2008). Fast unfolding of communities in large networks. *Journal of Statistical Mechanics: Theory and Experiment* , 2008 (10).

Bradford-Bepko, A. (2005). Public availability or practical obscurity: the debate over public access to court records on the Internet. *New York Law School Law Review* , 49, 967.

Brown, G. S. (1997). Court Monitoring: a say for citizens in their Justice system. *Judicature* , 80 (5), 219-221.

Cameron, J. (1986). Comment: The Constitutional Domestication of Our Courts- Openness and Publicity in Judicial Proceedings Under the Charter. *The media, the courts and the Charter* . (P. a. Anisman, Ed.)

Casey, P. M., & Rottman, D. B. (2005). Problem-solving courts: Models and trends. *Justice System Journal* , 26 (1).

Chapman, R. A., & Hunt, M. (2006). *Open Government in a theoretical and practical context*. Surrey: Ashgate.

Chapman, R. A., & Hunt, M. (1987). *Open government. A study of the prospects of open government within the limitations of the British political system.* Londres: Routledge.

Chesbrough, H., Vanhaverbeke, W., Bakici, T., & López, H. (2011). *Open innovation and public policy in Europe.* ESADE Business School & the Science I Business Innovation Board AISBL. Science Business.

Conley, A., Datta, A., Nissenbaum, H., & Sharma, D. (2012). Sustaining Privacy and Open Justice in the Transition to Online Court Records: A Multidisciplinary Inquiry. *Maryland Law Review* , 71.

Decision concerning public access to documents held by the Court of Justice of the European Union in the exercise of its administrative functions, 2013/C 38/02 (Court of Justice of the European Union 9 / 2 / 2013).

Devanesan, R., & Aresty, J. (2013). ODR and Justice. A M. Abdel Wahab, E. Katsh, & D. Rainey, *Online Dispute Resolution Theory and Practice.* The Hague, Netherlands: Eleven International Publishing.

Dyson, J. (18 / 10 / 2013). Advances in open justice in England and Wales. Hong Kong, China: Master of the Rolls.

Elena, S., & Pichón-Rivière, A. (2012). *Imparcial pero no invisible: justicia, transparencia y gobierno abierto.* Buenos Aires: CIPPEC.

Elena, S., & Pichón-Rivière, A. (2014). *Recomendaciones para implementar una política de datos abiertos en el Poder Judicial.* Buenos Aires: CIPPEC.

España. (2002). *Carta de Drets dels Ciutadans davant la Justícia.* Congrés dels Diputats.

España. Ministerio de Justicia. (2005). Plan de Transparencia Judicial. Boletín Oficial del Estado.

European Union. (1950). European Convention of Human Rights. Rome.

European Union. (26 / 10 / 2012). Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal of the European Union.

Feinblatt, J., & Keating, R. G. (1999). Courts and the Community: using technology to create the new partnership. *6th. National Court Technology Conference*. Los Angeles: National Center for State Courts.

Gamero, E. (2012). El objeto de la Ley 18/2011 y su posición entre las normas relativas a las tecnologías de la información. A J. Valero Torrijos, & E. Gamero Casado, *Las tecnologías de la información y la comunicación en la Administración de Justicia. Análisis sistemático de la Ley 18/2011, de 5 de julio* (p. 45-88). Pamplona: Aranzadi.

García, P. (1998). *Community involvement: the key to successful justice reform*. Chicago: American Bar Association, Office of Justice Initiatives.

Gascó, M. (2014). *Guía de Buenas Prácticas en Gobierno Abierto*. Bogotá: Universidad Externado de Colombia. Observatorio de Sociedad, Gobierno y Tecnologías de la Información.

Gascó, M. (2003). *L'avaluació de les polítiques públiques culturals: estudi empíric a l'administració local*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya.

Gascó, M., Ysa, T., Longo, F., & Fernández, C. (2013). *La gestió de la interoperabilitat en govern electrònic a les administracions públiques catalanes*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya.

Goldstein, M. (6 / 2 / 1997). Courts, foundation team up to try new strategies. *New York Law Journal* (1).

Gordon, F. X. (1984). *Survey by Vice Chief Justice Frank X. Gordon, Jr., Arizona Supreme Court, for the Courts and the Community Committee of the American Bar Association on Programs for Improving the Image of the Judiciary*. Williamsburg: National Center for State Courts.

Gorham, U. (2012). State courts, e-filing, and diffusion of innovation: a proposed framework of analysis. *13th Annual International Conference on Digital Government Research*. Washington, DC: ACM.

Holder, R. L. (12 / 2013). Just interests: Victims, citizens and the potential for justice. (A. N. University, Ed., & O. A. Theses, Compilador)

Jiménez, C. E. (2013). Gobierno abierto y back office: reflexiones para su implementación. *Boletín Institucional e-Governa* .

Jiménez, C. E. (2013). *Impacto de la Ley Reguladora del Uso de las TIC en la Administración de Justicia*. Barcelona: Centro de Estudios Jurídicos y Formación Especializada.

Jiménez, C. E. (2014). "Smart Government": un paso más allá del Gobierno Abierto. *XIX Congreso Internacional del CLAD sobre la Reforma del Estado y la Administración Pública*. Quito: CLAD.

Justice Management Institute. (2000). *Courts as collaborators: opportunities and issues for courts involved in justice system innovations*. Criminal Courts Technical Assistance Project. Washington, DC: American University.

Kim, K. (2010). From Adversarial Legalism to Collaborative Problem-Solving: A Pragmatic Turn in American Criminal Justice. *Western Political Science Association 2010 Annual Meeting*.

Klischewski, R. (2012). Identifying informational needs for open government: The case of Egypt. *45 Hawaii International Conference on System Sciences*. IEEE Computer Society.

Lambiotte, R., Delvenne, J.-C., & Barahona, M. (2009). Laplacian dynamics and multiscale modular structure in networks.

Law Commission of Canada. (2003). *Transforming Relationship Through Participatory Justice*. Ottawa: Law Commission of Canada.

Leino, P. (2011). Just a little sunshine in the rain: the 2010 case law of the European Court of Justice on access to documents. *Common Market Law Review* , 48 (4), 1215-1252.

Lenaola, I. (2011). Public Participation in Judicial Processes. A K. L. Journal (Ed.).

Mackenzie, B. W. (1994). A community-based approach to domestic violence. *The Special Court News* , 15 (2).

Malone, P., Cheuk, A., Rowe, S., Kriegman, I., Wong, S., & Fein, D. (2010). *Best Practices in the Use of Technology to Facilitate Access to Justice Initiatives*. Harvard University. Berkman Center for Internet and Society.

Martic, D. (2014). Blind Arbitration. *Sintelnet WG5 Workshop on Crowd Intelligence: Foundations, Methods and Practices*. Barcelona.

McLachlin, B. (2003). Courts, Transparency and Public Confidence -To the Better Administration of Justice. *Deakin Law Review* (8).

National Association for Court Management. (2001). *Community, creativity, collaboration: a community dialogue for the courts*. Williamsburg: National Association for Court Management.

National Center for State Courts. (1996). *1995 National Town Hall Meeting on Improving Court and Community Collaboration*. Williamsburg: National Center for State Courts.

Neuberger of Abbotsbury, L. (2 / July / 2013). Openness a 'fundamental principle' of justice, says Britain's most senior judge. *The Telegraph*. (D. Barrett, Entrevistador) UK.

Neuberger, J. (3 / 2009). Volunteering across the criminal justice system. 31. United Kingdom.

Obama, B. (2009 йил 26th.-January). Transparency and Open Government. (Memorandum for the heads of executive departments and agencies). *Presidential Documents* , 74 (15) , 4685-4686. Washington, USA: Federal Register.

OCDE. (2003). *Open Government: Fostering dialogue with civil society*. OCDE, Paris.

Orchard, D. (2002). Involving citizens with courts and tribunals: initiatives in Canada. *A Citizenship and citizen participation in the Administracion of Justice*. Montreal, Canada: Editions Thémis.

Oszlak, O. (2013). Estado Abierto: Hacia un nuevo paradigma de gestión pública. *XVIII Congreso Internacional del CLAD*. Montevideo: CLAD.

Parks, W. (1957). The open government principle: applying the right to know under the Constitution. *The George Washington Law Review* , 26 (1).

Peters, M. A., & Britez, R. G. (2008). *Open education and education for openness*. Sense Publishers.

Petersen, N. (2011). Avoiding the Common Wisdom Fallacy: The Role of Social Sciences in Constitutional Adjudication. *International Journal of Constitutional Law* , No. 2011/22.

Ramírez-Alujas, Á. (2011). Gobierno abierto y modernización de la gestión pública: tendencias actuales y el (inevitable) camino que viene. Reflexiones seminales. *Revista Enfoques* , 9 (15), 99-125.

Rappaport, M. (27 / 2 / 2009). The end of lawyers as we know it. *The Lawyers Weekly* .

Rodrick, S. (2007). Open Justice and Suppressing Evidence of Police Methods: The Positions in Canada and Australia - Part One. *Melbourne University Law Review* , 31, 171-200.

Rodrick, S. (2007). Open Justice and Suppressing Evidence of Police Methods: The Positions in Canada and Australia - Part Two. *Melbourne University Law Review* , 171-200.

Rogers, M. (5 / 1998). The definition and measurement of innovation. Parkville, Victoria, Australia: Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research.

Rottman, D. B. (1998). On public trust and confidence: does experience with the courts promote or diminish it? *Court Review* , Winter, 14-22.

Rottman, D. B., Efkehan, H. S., & Casey, P. (1998). *A guide to court and community collaboration*. National Center for State Courts.

Rottman, D., Efke, H., Hansen, R., & Stump, S. (2002). *A Leadership Guide to Statewide Court and Community Collaboration*. National Center for State Courts.

Ruggieri, L. (2010). ADR y ODR y su taxonomía. La identificación de caracteres. *IDP. Revista de Internet, Derecho y Política* (10), 32-41.

Ruiz Olabuénaga, J. I. (2009). *Metodología de la investigación cualitativa* (4ª ed.). Bilbao: Universidad de Deusto.

Simpson, M. (2008). Open justice and the English criminal process. University of Nottingham.

Spigelman, J. (2005). The Principle of Open Justice: a comparative perspective. *University of New South Wales Law Journal*, 29 (1), 147-166.

Staudt, C. L., Sazonovs, A., & Meyerhenke, H. (2014). NetworKit: An Interactive Tool Suite for High-Performance Network Analysis. Recollit de Staudt, Christian L., Aleksejs Sazonovs, and Henning Meyerhenke. "." arXiv preprint arXiv:1403.3005 (2014).

Stefan, O., & Alemanno, A. (2014). Openness at the Court of Justice of the European Union: Toppling a taboo. *Common Market Law Review*, 51 (1), 97-139.

Stepniak, D. (2006). The therapeutic value of Open Justice. *3rd International Conference on Therapeutic Jurisprudence*. Perth.

Sviridoff, M., Rottman, D., Ostrom, B., & Curtis, R. (1997). *Dispensing Justice Locally. The Implementation and Effects of the Midtown Community Court*. Amsterdam: Harwood Academic Publishers.

Terry III, W. (Abril / 2000). Opening the courts to the community. *Bureau of Justice Assistance Bulletin* (NCJ 178935), p. 1-19.

Unión Europea. (18 / 6 / 2013b). Directiva 2013/11/UE del Parlamento Europeo y del Consejo de 21 de mayo de 2013 relativa a la resolución alternativa de litigios en materia de consumo y por la que se modifica el Reglamento (CE) nº 2006/2004 y la Directiva 2009/22/CE (Directiva sobre resolución alteranativa de

litigios en materia de consumo). L 165 , 63-79. Estrasburgo: Diario Oficial de la Unión Europea.

Unión Europea. (17 / Abril / 1988). Recomendación 1998/257/CE del 30 de marzo de 1998, COM 1998 (198) def. (L 115) . Diari Oficial de la Unió Europea.

Unión Europea. (18 / 6 / 2013a). Reglamento (UE) N° 524/2013 del Parlamento Europeo y del Consejo de 21 de mayo de 2013 sobre resolución de litigios en línea en materia de consumo y por el que se modifica el Reglamento (CE) n° 2006/2004 y la Directiva 2009/22/CE. *Reglamento (UE) N° 524/2013 del Parlamento Europeo y del Consejo de 21 de mayo de 2013 sobre resolución de litigios en línea en materia de consumo y por el que se modifica el Reglamento (CE) n° 2006/2004 y la Directiva 2009/22/CE* , L 165 , 1-12. Estrasburgo: Diario Oficial de la Unión Europea.

Valenzuela-Mendoza, R. (2013). Delimitar Gobierno Abierto para ampliar la Colaboración con una Sociedad más Abierta. *Revista Estado, Gobierno y Gestión Pública* , 21, 127-158.

Vilalta, A. E. (2010). Justicia relacional y métodos electrónicos de resolución (ODR): hacia una armonización técnica y legal. *IDP. Revista de Internet, Derecho y Política* (10).

Williams III, F. V. (2007). Reinventing the Courts: The Frontiers of Judicial Activism in the State Courts. *Campbell Law Review* (29).

Winn, P. A. (2004). Online Court Records: Balancing Judicial Accountability and Privacy in an Age of Electronic Information. *Washington Law Review* , 79 (1).

Wolf, R. (2005). *California's Collaborative Justice Courts*. Judicial Council of California. Administrative Office of the Courts. Judicial Council of California, Administrative Office of the Courts.

9. Acrònims i sigles

Relació d'acrònims i sigles utilitzats.

AAPP	= Administracions Públiques
ABA	= American Bar Association
ADR	= Alternative Dispute Resolution
API	= Application Programming Interface
BBDD	= Base de Dades
CCAA	= Comunitats Autònomes
CEJFE	= Centre d'Estudis Jurídics i de Formació Especialitzada
CGPJ	= Consell General del Poder Judicial
CIO	= Chief Information Officer
CLAD	= Centro Latinoamericano de Administración para el Desarrollo
CODR	= Crowdsourced Online Dispute Resolution
COLAM. OUI-IOHE	= Colegio de las Américas. Organización Universitaria Interamericana
ECHR	= European Convention on Human Rights
ESADE	= Escuela Superior de Administración y Dirección de Empresas
EUA	= Estats Units d'Amèrica
NCSC	= National Center for State Courts
ODR	= Online Dispute Resolution
OEA	= Organització d'Estats Americans
OGP	= Open Government Partnership
PPP	= Public-Private Partnership
PPPP	= Public-Private-People Partnership
RT	= Retweet
SNA	= Social Network Analysis
TEC	= Treaty Establishing the European Community
TFEU	= Treaty on the Functioning of the European Union
TIC	= Tecnologies de la Informació i les Comunicacions

Relació d'acrònims i sigles utilitzats.

UK	=	United Kingdom
URL	=	Uniform Resource Locator
USB	=	Universal Serial Bus

10. Annexos

10.1. Annex I. Persones entrevistades

A continuació indiquem les persones i càrrecs que van ser entrevistats, així com les seves institucions (per ordre d'objecte (*) i institució).

Tabla 6.- Persones entrevistades i institucions

Institució/Perfil	Informant
Georgetown University Law Center. EEUU	Alberto Alemanno ^(*)
Justice reform & governance specialist. EEUU	Linn Hambergren ^(*)
Royal Melbourne Institute of Technology University. Austràlia	Marta Poblet ^(*)
Stanford University. EEUU	Sergio Pérez ^(*)
University of Montreal, Faculty of Law. Cyberjustice Laboratory. Canadà	Karim Benyekhlef ^(*)
Consell General del Poder Judicial. CENDOJ. Espanya	Iñaki Vicuña ^(**)
Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya. Espanya	Nuria Bassols ^(**)
Policy Analyst. Itàlia	Alessandro Pirani ^(**)
Universidad Rey Juan Carlos. Espanya	Manuel Villoria ^(**)

10.2. Annex II. Iniciatives analitzades

Tabla 7.- Relació de les iniciatives analitzades

Iniciatives Analitzades	
<ul style="list-style-type: none"> • A2J Author Community • America Decoded Laws Network • App for access to e-files via mobile (Android, OS X..) • Australian Collaborative Practice Guidelines for Lawyers • Baltimore Decoded • California Collaborative Justice Courts Foundation • California Court and Community Collaboration. • CENDOJ CGPJ • Center for Court Innovation • Chicago Decoded • Collaborative Justice • Community Justice Exchange • Community-focused courts development initiative • Community, Creativity, Collaboration: A 	<ul style="list-style-type: none"> • Mental Health Courts • MicroJustice • Midtown Community Court. New York • Modria.com Resolution Center • National Association for Court Management - Court Community Communication • New Jersey Youtube Channel (volunteering) • ODR Hackathon • Open Courts • Open Courts Act 2013 • Open Courts Bench Book • Open Gov - Justice • Open Justice • Open Justice (2) • Open Law/ Web of Law • Open Laws • OregonLaws.org

Iniciatives Analitzades	
<ul style="list-style-type: none"> community dialogue for the courts (guide) • Community/Homeless Courts • Community/Homeless Courts • Concursos Transparentes • Contracts Wiki • Court Network • Court Reminder Project • DC Decoded • Docracy • Domestic Violence Courts • Domestic Violence/Dating/Youth Courts • Drug Courts • DUI Court in Schools • DUI Courts • e-Court • Educaloi • Elder Abuse Courts • Judicial Facilitators Argentina • Judicial Facilitators Costa Rica • Judicial Facilitators Guatemala • Judicial Facilitators Honduras • Judicial Facilitators Nicaragua • Judicial Facilitators Panamá • Judicial Facilitators Paraguay • Free Legal Help Connecticut • Georgetown Iron Tech Lawyer Competition • Hackcess to Justice • Hawai'i State Judiciary - Community Outreach (hay muchas iniciativas en diferentes estados) • Israel Platform ODR • Juvenile Drug Courts • Law Without Walls • Legal Aid Interagency Roundtable Toolkit • Legal Atlas -HILL 2012 Award/WJC 2014 Award- • Legal Design Jam. • Legal Hackers • Legal Open Document Hackathon • Legal Tech Start-up for Justice • LegalHackathon.org MIT Co-creation of Computational Law • LIME (Language Independent Markup Editor) • MarylandCode.org 	<ul style="list-style-type: none"> • Peer/Youth Courts • Plain Site • Portal transparencia CGPJ • Program for Legal Tech Design • Inter-American Program of Judicial Facilitators -HILL 2011 Innovation Award- • Public Access to Court Electronic Records (PACER) • Ravel Law • Reading List (Library) • Red Hook Community Justice Center (RHCJC) US's first multi-jurisdictional community court • Reentry Courts • Reinvent Law Channel • Reinventing Justice 2022 (1992). Massachusetts • Rule of Law Project • Russian Criminal Justice Atlas • San Francisco Decoded • Schede trasparenza istituti penitenziari • Self-Represented Litigation Network (SRLN) • Stanford Computable Contracts Initiative • Subastas Judiciales online Blog - Oficial • Sunshine Statutes (Florida) • The eKantonrechter: direct digital court access for citizens • The Guardianship Navigator Project • The Reinvent Law laboratory • The State Decoded (AM Legal Decoder) • Transparencia CGPJ • TV Justiça do Brasil • Ventura county court - volunteering • Veterans Courts • Video: How to apply for a divorce: serving divorce papers • Virginia Decoded • Visual Law Library • Visualization for Lawyers • Volunteers Service. New Jersey Courts • Winsconsin Volunteers • You, the Juror (Open Captioned) • Youstice

10.3. Annex III. Agraïments

Son moltes les persones que han contribuït d'alguna manera a aquest treball, i seria difícil incloure aquí els noms de totes aquestes persones que m'han donat el seu suport amb, des de tasques d'ajuda en la traducció i difusió de la

enquesta dissenyada, fins a les respostes donades al qüestionari que més de 100 persones han respost. Vull expressar aquí el meu més sincer agraïment a totes aquestes persones, ja que tots han contribuït d'alguna manera a portar a terme aquest treball. Vull incloure a més a més, un especial agraïment a algunes persones i institucions que van comprometre especialment el seu temps, per tal que pogués fer entrevistes, difusió massiva i institucional, traduccions o treballs tècnics. Gràcies, especialment, a Alberto Alemanno, Alessandro Pirani, Carlos Guadián, *Centro Latinoamericano de Administración para el Desarrollo* (CLAD), Claudio M. Machado, Iñaki Vicuña, Jesús Cano, Karim Benyekhlef, Linn Hambergren, Manuel Villoria, Marta Poblet, Miguel Porrua, Mila Gascó, *National Center for State Courts* (NCSC), Nuria Bassols, Nuria Vives, *Open Government Partnership* (OGP) Blog, *Colegio de las Américas de la Organización Universitaria Interamericana* (COLAM. OUI-IOHE), Sergio Pérez.

11. Resum i descriptors principals de la recerca

11.1. Català

Títol: *Justícia oberta: transparència i proximitat de la justícia dins l'actual context d'Open Government*

Resum: Recerca adreçada a establir l'encaix de processos amb la filosofia de *l'Open Government* i els seus principis (principalment participació, col·laboració, transparència) dins un nou concepte d'Administració de Justícia en el model de *Civil Law* amb una perspectiva de *Justícia Oberta*. Amb especial atenció al *Common Law* i el dret comparat, s'analitzen 105 iniciatives a nivell internacional i en base a 23 variables es seleccionen i expliquen tres casos a on principis de participació, col·laboració i transparència són aplicats a l'àmbit de la justícia. La metodologia inclou anàlisi documental, anàlisi del ciberespai (anàlisi semàntic de xarxes socials), una enquesta realitzada a 117 persones, i entrevistes a experts. Els resultats parlen d'innovació, obertura, accés i proximitat de la justícia, les TIC a l'àmbit legal, gestió del canvi i modernització, així com transparència, participació i col·laboració a l'àmbit de la justícia. Es termina amb unes conclusions, futurs treballs i recomanacions.

Descriptors: Justícia Oberta, transparència, participació, col·laboració, TIC, innovació, modernització de l'Administració de Justícia, redisseny de l'Administració de Justícia, Govern Obert, Open Government.

11.2. Anglès

Title: *Open Judiciary: transparency and proximity to justice within the current context of Open Government*

Abstract: This research has been addressed to explore Open Government's processes and principles, but within the justice field (mainly participation, collaboration and transparency), looking for a modern view of Administration of Justice in the Civil Law system, through a broad concept of openness in justice field that we identify with an *Open Judiciary* concept. Mainly focused in the Common Law and the comparative law, the research analyzed 105 initiatives at international level related the legal field, according to 23 variables. Based in the analysis, it were selected three key cases, where principles of participation, collaboration and transparency were especially significant. The methodology included documental analysis, cyberspace analysis (based in semantic analysis of social networks), an international survey answered by 117 people, as well as 9 In-depth interviews to experts. Interesting results speak not only about topics as transparency, participation and collaboration within the justice field, but also related to innovation, ICT, openness, accessibility and proximity in the legal field, as well as change management & modernization of the justice. The research finishes with conclusions, future works and some recommendations.

Keywords: Open Judiciary, Open Court, Open Justice, transparency, participation, collaboration, ICT, innovation, modernization of the Administration of Justice, redesign of the Administration of Justice, Open Government

11.3. Castellà

Título: *Justicia abierta: transparencia y proximidad de la justicia dentro del actual contexto de Open Government*

Resumen: Investigación dirigida a establecer el encaje de procesos con la filosofía del *Open Government* y sus principios (principalmente participación, colaboración y transparencia) dentro de un nuevo concepto de Administración de Justicia en el modelo del *Civil Law* con una perspectiva de *Justicia Abierta*. Con foco especialmente en el *Common Law* y el derecho comparado, se analizan 105 iniciativas a nivel internacional y en base a 23 variables se seleccionan y explican tres casos, donde los principios de participación, colaboración y transparencia son aplicados en el ámbito de la justicia. La metodología incluye análisis documental, análisis del ciberespacio (análisis semántico de redes sociales), una encuesta internacional realizada a 117 personas, y entrevistas a expertos. Los resultados tratan la innovación, la apertura, el acceso y la proximidad de la justicia, las TIC en el ámbito legal, gestión del cambio y modernización, así como transparencia, participación y colaboración en el ámbito de la justicia. Se finaliza con unas conclusiones, futuros trabajos y recomendaciones.

Palabras clave: Justicia Abierta, Tribunal Abierto, transparencia, participación, colaboración, TIC, innovación, modernización de la Administración de Justicia, rediseño de la Administración de Justicia, Gobierno Abierto

12. Breu resum indicatiu

Recerca adreçada a establir l'encaix de processos amb la filosofia de l'*Open Government* i els seus principis (principalment participació, col·laboració, transparència) dins un nou concepte d'Administració de Justícia en el model de *Civil Law* amb una perspectiva de *Justícia Oberta*.